

A HUNGARIAN CONSERVATIVE BEMUTATJA

A
MIGRÁCIÓ
GEOSTRATÉGIÁJA

AZ ÓVILÁG GEOSTRATÉGIÁJA | 2.

DEZSŐ TAMÁS

IMPRESSZUM

Kiadó
BL Nonprofit Kft.
1067 Budapest, Eötvös utca 24.
I. emelet 10.

Felelős kiadó
Dobozi Gergely

Művészeti vezető
Hársfalvi Magdolna

Tervezőszerkesztő
Bodor Bernadett

Cimlap
Wágner Sándor,
Dugovics Títusz
önfeláldozása (1859).
Magyar Nemzeti Galéria,
Budapest
Forrás: Wikimedia Commons

Nyomda
Virtuóz Kft.

Felelős vezető
Tolonics Gergely

ISBN 978-615-82983-0-8

Prof. Dr. Dezső Tamás,
elnök (Batthyány Lajos Alapítvány kuratórium),
főigazgató (MCC Migrációkutató Intézet)
Hungarian Conservative ©

BUDAPEST, A.D. MMXXVI

AI FREE

© Dezső 2026

Tartalom

4

GEOSTRATÉGIAI
ALAPVETÉS

12

MAGYAR
MIGRÁCIÓS TAPASZTALAT
- 2015

25

DEMOGRÁFIA
- A NÉPESSÉGGROBBANÁS
KÖVETKEZMÉNYEI

82

VÍZKÉSZLET CSÖKKENÉS
- A KLÍMAVÁLTOZÁS/VÍZHIÁNY
GEOSTRATÉGIAI HATÁSAI

104

ZÁRÓ GONDOLATOK

108

BIBLIOGRÁFIA

1

Geostratégiai alapvetés

Hans Muelich: *V. Albert bajor herceg és Habsburg Anna hercegné sakkjátszmája* (1552 és 1555 között).
Bayerische Staatsbibliothek, München

A bipoláris világrend 1990-es bukása után a történelem nem ért véget. A 'Nyugat' nem tudta a történelmi helyzetet kihasználva homogenizálni, saját képére formálni a világot, és rövidesen elkezdődött/folytatódott a világ polarizálódása. Olyan szereplők kértek, követeltek maguknak legalább regionális vezető szerepet és elismerést, akik a 'Nyugattól' ezt a szerepet sohasem kapták meg, sőt sokszor a 'Nyugat' céltáblái voltak.¹ Ennek következtében az Óvilág geostratégiai térképén, a nagy sakkjátszólapon számos olyan 'tiszta' kapott vagy harcolt ki magának szerepet és lehetőséget, amellyel az utóbbi évtizedekben elkezdett élni. A nyugati eufória hamar eloszlott, mert szembe kellett nézni a világ kulturális és vallási sokszínűségével. Számos kulturális és vallási eltérés, illetve az azokból adódó eltérő fejlődési irányok sikeresen törnek meg a hőn áhított koherenciát. A 'Nyugat' ezt nem vette észre, vagy nem értette. Ezért meglepetten szembesül azzal, hogy a világ más régiói, más globális vagy regionális hatalmai más fejlődési pályán mozogva sikereket érnek el a gazdaság és a politika terén, és lassan felépítenek egy a 'Nyugat' szempontjából alternatív valóságot. A 'Nyugat' ráébredt, hogy ha a sakkjátszólapon a mostani bábukiosztással, a sakk hagyományos szabályai szerint játsza, akkor néhány lépés múlva mattot kap. Számos olyan kihívás, sőt töréspont van, amely veszélyt jelenthet a 'Nyugat', azon belül is az EU globális befolyására és szerepvállalására, sőt, ami a 'Nyugat' jövője szempontjából messzemenő következményekkel is járhat magára a nyugati értékrendre.²

Jelen tanulmány a maga geostratégiai módszertanával igyekszik felmérni elsősorban az Óvilág érdekellentéteit és érdekharmóniáit. A geopolitika művészet, a geostratégia hidegfejű, hidegvérű számításokon alapuló szakma. Nincsenek benne érzelmek, ugyanis a világ gazdasági és politikai folyamatait irányító algoritmusoknak sincsenek érzelmeik, nincs filozófiai beállítottságuk. Ezen a ponton hivatkoznék a brit birodalmi politika és minden birodalmi politika lényegének örökérvényű megfogalmazására, amelyet eredetileg Robert Walpole-nak, I. és II. György brit uralkodó 'miniszterelnökének' tulajdonítottak,³ mely szerint „*őfelségének nincsenek ellenségei, őfelségének nincsenek barátai sem, őfelségének csak érdekei vannak*”. Ez az erkölcsi kategóriáktól, világnézeti filozófiáktól mentes megközelítés az, amelynek segítségével megkísérelhetünk egy objektív, érzelmektől mentes képet festeni a világról, a világban játszódó folyamatokról és azokról az érdekharmóniákról és érdekellentétekről, amelyek a világ folyamatait irányító szereplők lépéseit meghatározzák.

Nem véletlen, hogy a geostratégiai megközelítést alkalmazó történelemfilozófusok (pl. S. P. Huntington, vagy Z. Brzezinski) a sakkjátékhoz hasonlították ezen megközelítés módszertanát, a sakkjátékot használták példaként, hiszen a sakk talán az egyetlen sport, amely érzelmektől mentes. A sakk alapja a hidegfejű számítás, az érzelmentes taktikai és stratégiai tervezés. Ha valaki érzelmi alapon sakkozik, az veszíteni fog. Amikor Brzezinski a 90-es években felállította geostratégiai keretrendszerét,⁴ még négy sakkjátékost lehetett azonosítani a sakkjátszólapon körül: Egyesült Államok, Európai Unió, Oroszország és Kína.

Zbigniew Brzezinski a Stratégiai vízió című könyve⁵ bevezetőjének 4. pontjában 2012-ben még azt írta, hogy az Egyesült Államok úgy nyerheti vissza globális vezető szerepét, ha hagyományos nyugati szövetségeseivel (beleértve a NATO- és EU-tagállamokat), illetve Törökországgal és Oroszországgal (*sic!*) együtt egy új biztonsági tengelyt hoz létre, amely akár a 'globális Déllel' szemben is fenn tudja tartani

¹ A cári Oroszországon és a Japán Császárságon kívül a világ Európán kívüli része vagy gyarmat volt, vagy gyarmatosító célkitűzések célpontja (Kína).

² DEZSŐ 2025.

³ A Palmerston-féle változat így szól: „*Őfelsége kormányának nincsenek állandó barátai, sem állandó ellenségei, csak állandó érdekei*” („We have no eternal allies, and we have no perpetual enemies. Our interests are eternal and perpetual, and those interests it is our duty to follow” – Lord Palmerston, 1st of March, 1848).

⁴ BRZEZINSKI 1999.

⁵ BRZEZINSKI 2012/2020.

Ezen a ponton jegyezném meg, hogy a világtörténelem egyetlen olyan világmegváltó, szó szerint világmegváltó projektet ismer, amely mögött nem sejlik fel a politikai vagy gazdasági haszonszerzés motívuma. Ez a világmegváltó projekt pedig Jézus Krisztus nevéhez fűződik.

a Nyugat számára előnyös erőegyensúlyt. A 2014-es ukrajnai kormányváltás és az ettől az időponttól eredeztethető orosz–ukrán feszültség (a Krím orosz megszállása, elszakadási törekvések és háború a Donbaszban) már egyenesen vezetett Ukrajna orosz megtámadásához. Ezek az események a Brzezinski-féle elképzeléssel gyökeresen ellenkező irányba terelték a történelem folyását.

Ezek után sajnos nem meglepő, hogy mára az Európai Unió önálló játékos szerepe megszűnni látszik, és maximum a 'kibic' szerepét tudjuk rá kiosztani, de új feltörekvő szereplők is igyekeznek közel kerülni a táblához (pl. India vagy a BRICS-országok együttesen alkotnak egy új pólust).⁶ Ez a sakkjátszma az

Egy lépéssel mások előtt járni a megismerésben és a jövő folyamatainak feltérképezésében, a lehetséges forgatókönyvek azonosításában taktikai előnyt, két lépéssel előttük járni pedig már stratégiai előnyt jelenthet.

orosz–ukrán háború szinte elkerülhetetlen, kiszámítható és meghatározott érdekek mentén történő kirobbantásával új bábukiosztást kapott,⁷ és a művelt Nyugat elkezdte felépíteni maga ellen azt a nagy keleti szövetséget, amely erős és veszélyes ellenpólust jelent a 'globális Nyugat' számára, és amely meg fogja osztani a világ népeit, hogy melyik szövetségi rendszer tagjai legyenek. A keleti pólus ereje és potenciális szövetségeseinek száma okozhat még meglepetést a 'Globális Nyugatnak'.⁸

A világtörténelem számtalanszor bizonyította, hogy a nagy 'világmegváltó' események, projektek *megjelenési formájukban mindig erkölcsi* jelleget öltönek, a kód, az üzenet, ami az embereket eléri, az mindig erkölcsi, morális üzenet, de ezek a 'világmegváltó' projektek *valós természetükben mindig politikai és gazdasági* tartalommal bírnak. Az erkölcsi, morális kódnak az a feladata, hogy az embereket a projekt oldalára állítsa, meggyőzze őket, hogy a jó oldalon állnak, és egyben el is fedje a valós célokat, a politikai és gazdasági haszonszerzést. Ennek a kutatásnak, ha valóban meg akarjuk érteni a világban játszódó folyamatokat, az érzelemmentes érdekazonosítás alapjain kell nyugodnia. A geostratégiában nincsenek véletlenek. Az érdekek uralta világrendben csak tények vannak és

magyarázatok. Itt nem tudja a figyelmet a valós gazdasági és politikai okokról elterelni az erkölcsi kód, amellyel az embereket bombázni kell, hogy a figyelmüket a valós folyamatokról eltereljük.

Ezen a ponton jegyezném meg, hogy a világtörténelem egyetlen olyan világmegváltó, szó szerint világmegváltó projektet ismer, amely mögött nem sejlik fel a politikai vagy gazdasági haszonszerzés motívuma. Ez a világmegváltó projekt pedig Jézus Krisztus nevéhez fűződik.

Egy lépéssel mások előtt járni a megismerésben és a jövő folyamatainak feltérképezésében, a lehetséges forgatókönyvek azonosításában taktikai előnyt, két lépéssel előttük járni pedig már stratégiai előnyt jelenthet. Azok a rendszerek lesznek sikeresek, amelyek az érdekharmóniák és érdekellentétek összetett rendszerének feltérképezésével és megértésével megismerik a sakkjátékosok érdekeit, azonosítani tudják az új bábukiosztást, és ezután – a sakkablán kirajzolódó kép ismeretében – megkísérlik megjósolni

⁶ DEZSÓ 2025.

⁷ A művelt Nyugat az elmúlt évtizedben szembesült vele, hogy a nagy nemzetközi sakkjátszma szabályai szerint a következő tíz lépésben mattot fog kapni, hiszen a nemzetközi gazdasági, demográfiai stb. mutatók kedvezőtlen képet festettek az esélyeiről, és a többi szereplő (Kína, India és az egyre csak bővülő-BRICS világ [DEZSÓ 2025]) megerősödését vetítették előre. Világossá vált, hogy ezt a sakkjátszmát a hagyományos szabályok szerint nem szabad a Nyugatnak folytatnia. Így sikerült a sakkablát felborítani (orosz–ukrán háború) és a sakk játékszabályait megváltoztatni (szankciós politika). Most már csak a felborított bábuk újrarakása van hátra, ami lehet, hogy nem a művelt Nyugat elképzelései szerint zajlik majd le, mivel az új erőviszonyok kialakításához a többi sakkjátékosnak is lesz hozzászólása. A világrend változásának jó, friss összefoglalóját adja Békés Márton Világrendszerelváltás című összefoglaló kötete (BÉKÉS 2026).

⁸ DEZSÓ 2025.

a sakkjátékosok következő lépéseit. Itt fordul át az elemző taktikai előnye (egy lépéssel mások előtt járni) stratégiai előnnyé (kettő vagy több lépéssel mások előtt járni).

Jelen tanulmány az általános geostratégiai kihívások közül elsősorban a migrációs válság geostratégiai okaira és következményeire fókuszál, ennek is két mozgatórugója: a túlnépesedésre és a vízhiányra, amelyek – a belőlük adódó társadalmi feszültségek háború formájában történő kirobbanásán kívül is – akkora hatással vannak és lesznek az érintett társadalmakra, hogy tömeges elvándorlás, tehát további migrációs hullámok formáját is ölthetik.

Az Európát 2015-től sújtó migrációs válság sajnos még nem az igazi probléma, hanem annak csak az előszele volt. Amivel szembesültünk, az nem maga a 'betegség', hanem annak csak a 'tünete' volt. Az, hogy a tüneteket se nagyon tudja Nyugat-Európa enyhíteni (a lázat csillapítani), az, hogy ez az 'előszél' is ilyen súlyos válságot okozott Európa nyugati felén, és lassan már a végletekig kiélezte a jelenséget másként értelmező országok (konkrétan Magyarország) és az EU viszonyát, nagyon diagnosztikus. Ezzel együtt kiváló ürügyet is szolgáltatott arra, hogy más ideológiai/filozófiai eltérésekből adódó feszültségeket is ezen a szemüvegen keresztül nézve, a menekült-/migrációs kérdést papírkorbácsként használva nyomás alatt tartsák és szankcionálják Magyarországot, és ennek segítségével kényszerítsék rá, hogy adja fel számos, a brüsszeli *mainstream* vagy éppen globális liberális/globalista érdekekkel szembemenő, jellemzően patrióta törekvéseit.

Az Európai Unió nyugati tagállamait olyan sokként érte a menekültek/migránsok áradata, amely komoly társadalmi feszültségeket okozott – akár a hétköznapi élet (*no go zónák*), akár a biztonságpolitikai kihívások (iszlamista terrorizmus), akár a közbiztonság romlása (bűnözési statisztikák romlása, elkövetői kör jellemző változása, szemérem elleni bűncselekmények számának drámai növekedése stb.), akár a demográfiai mutatók megváltozása, akár az újonnan érkezettek integrációjának nehézkes volta vagy éppen kudarca –, hogy **ezek az államok csak taktikai szinten tudnak a migráció kérdéseivel foglalkozni**, hogy konkrét, szinte minden a kérdéskörre szánt energiájukat lekötő problémákat kell megoldaniuk, hogy nem marad idejük vagy energiájuk a stratégiai tervezésre. Ezzel szemben a magyar konzervatív kormány sikeresen akadályozta meg, hogy hazánk migránsországgá váljon, és az előbbieken felsorolt, a nyugat-európai államokat sújtó kihívásokat sikeresen távol tartotta Magyarországtól. Ezért a konzervatív magyar kormánynak lehetősége van **az egész migrációs kérdéskör és más globális témák stratégiai átgondolására és kezelésére**. A konzervatív és patrióta magyar politikát lehet szeretni és nem szeretni, de azt senki sem vitathatja, hogy a magyar kormány bizonyos tagjai (akiknek ez a feladatuk), például Orbán Viktor miniszterelnök, Szijjártó Péter külgazdasági és külügyminiszter, illetve Orbán Balázs, a miniszterelnök politikai igazgatója **stratégiai horizonton gondolkodnak,⁹ és a nemzetközileg ismert és elismert tevékenységük túlnyomó része a globális stratégiai térben mozog – messze túlmutatva a Magyarország méretéből és gazdasági erejéből adódó korlátokon**.

A geostratégiai tervezésnek két időbeli horizontja van:

1. **Hosszú távú előrejelzés.** Azon állapotoknak az előrejelzése, hogy miként fog kinézni a világ 2050-ben vagy éppen 2070-ben. Jelen tanulmány – mind a demográfia alrendszer, mind a 'vízhiány' vagy klíma alrendszer esetében – olyan nemzetközileg elismert kutatóintézetek vagy éppen az ENSZ *Department of Economic and Social Affairs, Population Division* részlegének adatsorait használja, amely intézeteknek és adatsoraiknak a legnagyobb a hitele és szinte teljes nemzetközi konszenzusnak örvendenek. Ők képviselik a legkisebb közös többszöröst vagy éppen a közös

⁹ Írásban, összefoglaló formában lásd: ORBÁN 2023, ORBÁN 2024.

Ha nagyon sarkosan szeretnék fogalmazni, azt mondanám, hogy a stratégiai tervezés szempontjából nem érdekel, hogy mi lesz 2050-ben vagy 2070-ben, hanem az, hogy most mi zajlik a stratégiai tervezők fejében, hogyan tervezik a feldolgozott valós idejű adatok birtokában a jelen vagy közeljövő azon politikai/stratégiai döntéseit, amelyek alapvetően befolyásolják jelenünket, megszabják a stratégiánkat, és kijelölik a 2050-ig vagy éppen 2070 tartó utunk stratégiai irányát. Az a kérdés, hogy mi lesz stratégiai terveik végkövetkeztetése: háború vagy béke.

Mert már tudjuk, hogy egy lépéssel mások előtt járni a stratégiai tervezésben az taktikai előny, de két lépéssel mások előtt járni a stratégiai tervezésben már stratégiai előny.

nevezőt. Ezekből az előrejelzésekből megtudhatjuk, hogy miként változik az egyes országok népessége és annak egyéb demográfiai mutatói 2050-re. A 'vízhiány' alrendszer esetében pedig azt modellezhetjük, hogy mely országokra fog komoly nyomást nehezíteni az elérhető édesvíz-készletek globális csökkenése.

2. **Rövid távú, valós idejű hatás.** Talán meglepőnek hangzik, de ez a legfontosabb hatás. Hogy mi lesz majd 2050-ben vagy 2070-ben, majd meglátjuk, és ahogy haladunk előre az időben, a kép egyre tisztább lesz. De a stratégiai terveket készítő, jelentős részben szigorúan bizalmas kormányzati háttérintézményeknek, a világ minden országában, ahol foglalkoznak stratégiai tervezéssel, az a feladatuk, hogy az adott pillanatban, tehát most elérhető leghitelesebb forrásokból származó adatok birtokában stratégiai terveket készítsenek és javaslatot tegyenek: háború vagy béke. Háborúra vagy békére készülünk? Ezek a kérdések ugyanis a stratégiai tervezés szintjén most, és nem 2050-ben vagy 2070-ben dőlnek el. A tervekbe konkrét adatokat kell beírni. Azt nem tudjuk a tervekbe beírni, hogy majd minden megoldódik, majd feltalál valamit az emberiség, és 2050-ben vagy 2070-ben nem lesz a túlnépesedő földön élelmezési válság, mert amúgy is mindenki hínárt és bogarat fog enni. A feltételezések nem férnek bele a stratégiai tervezésbe, nem lehet őket betördelni az egyenletekbe, képletekbe. Tehát a jövő a (geo)stratégiai tervezőasztalokon most dől el, és nem 2050-ben vagy 2070-ben.

Wágner Sándor: *Dugovics Titusz önfeláldozása* (1859).
Magyar Nemzeti Galéria, Budapest

2

Magyar migrációs tapasztalat – 2015

2015 első felében korábban ismeretlen jelenség rázta meg a Balkán országait, majd Magyarországot, közvetlenül ezután pedig Nyugat-Európa országait. Százezres embertömegek egymást követő hullámai érkeztek Magyarország déli határához. Ekkoriban több százezer ember menetelt át Magyarországon Nyugat-Európa felé (fotó: Keleti pályaudvar), mígnem a magyar hatóságok 2015. szeptember 1-jére egy műszaki határárral (gyorstelepítésű drótkadály – 'gyoda') le nem zárták az ország déli határának jelentős részét – megálljt parancsolva a továbbra is érkező migránstömegeknek. Két héttel később, 2015. szeptember 15.-én a feltorlódott migráns tömegek erőszakkal próbálták a röszkei határátkelőnél áttörni a határvédelmet. A magyar rendvédelmi erőkkel történt összecsapásnak ('röszkei csata') számos sérültje volt, de a határzár kitarított és azóta – kiegészülve a jogi határárral – egyre erősebb és egyre hatékonyabban védi Magyarországot és Európa déli határát. Ez egyértelmű üzenet volt nem csak a migránsok, hanem az egész világ felé, hogy Magyarország, ha kell erővel is, de meg fogja védeni szuverenitását és vele együtt Európa déli határának Magyarország területére eső részét.

A határ műszaki határárral történő lezárása lehetőséget teremtett ugyanakkor arra is, hogy – a teljes határzár bevezetéséig – az áteresztő pontokon a magyar hatóságok regisztrálják a beérkezőket (1. ábra). A regisztráció az uniós szabványok mentén három kérdésre keresett választ: 1) származási ország, 2) nem, 3) életkor. Az első hullámban 173.947 embert sikerült regisztrálni. Az 1–4. ábrák mutatják az ekkor született hivatalos statisztikákat.

2. ábra. A 2. ábra **származási országok**ként csoportosítja a regisztrált migránsokat/menekülteket. Itt kell megjegyezni, hogy túlnyomó többségük úti okmányok nélkül érkezett a határra, így a származási ország megadása önbevallásos alapon történt. Ez torzíthatja a statisztikának azt a részét, hogy az arab világból érkezők előszeretettel mondták magukról, hogy Szíriából érkeztek, és az Iszlám Állam támadásai, tehát fegyveres konfliktus, háború kényszerítette őket menekülésre. Ezen az ábrán látható talán a legszembetűnőbb, hogy még így is csak a regisztráltak 37%-a érkezett Szíriából és 5%-a érkezett a szintén az Iszlám Állam támadásai által sújtott Irakból. Ők voltak a *par excellence* menekültek, vagyis az a halmaz, amely esetében feltételezhető volt, hogy a háború a menekülésük oka. **Ők alkották az összes regisztrált 42 %-át.**

Jelentős számban képviseltették magukat az afgánok is (26 %). A szíriai, iraki és afganisztáni migránsok/menekültek esetében is el kell mondani, hogy a háborús konfliktus nem terjedt ki az országuk teljes területére, hanem csak kisebb-nagyobb részeire, tehát ezekben az országokban is voltak biztonságos területek, ahol 'belső menekültként' így is sokan meghúzták magukat. Voltak olyan nagy területek ezekben az országokban, ahol több száz kilométerre a harcoktól az emberek biztonságban élhettek.

A statisztika szerint a szíriai és iraki menekülteken kívüli többi regisztrált ember pontosan 100 egyéb országból érkezett. Volt köztük 170 kubai, ketten voltak a Salamon-szigetekről stb. Ezek az emberek, tehát **a migránsok alkották a regisztráltak 58 %-át, és nehezen lehetett őket kiterjedt háborús konfliktusokkal összehozni**, így a nemzetközi jog alapján őket nem feltétlenül illette meg a védelem (arról nem is beszélve, hogy mire a magyar határhoz értek, hány biztonságos országon keltek már át). Ők voltak az illegális migránsok. Ezekből a statisztikákból egyértelmű, hogy a 2015-ös menekült-/migrációs válság nem egy egyszerű menekültválság volt. Akármilyen hangosan zengett a nyugat-európai kórus, hogy mindenki menekült, és át kell engedni őket, **a magyar kormány álláspontja nem a nyugati vádokban megfogalmazott érzelmi/filozófiai kirekesztésen (iszlamofóbia), hanem az egyszerű statisztikákon nyugodott!** Ezt a tárgyyszerű, statisztikai attitűdöt követtük és követjük a mai napig is.

Azt is meg kell jegyeznünk, hogy a statisztika – a beérkezők származási országainak sokféleségével – egyáltalán nem keltette a folyamat spontaneitásának látszatát, sokkal inkább arra utal, hogy a 102 országból érkező menekültek/migránsok egy tudatos, szervezett projekt keretei között jelentek meg hirtelen

és egyszerre a világtörténelem forgalmas balkáni főútvonalán, és szinte egyszerre érkeztek meg Magyarország déli határához. Nehezen lehet elképzelni spontán folyamatok ilyen harmóniáját, amelynek eredményeként 102 ország polgárai, egymástól függetlenül indulva, pont egyszerre torlódnak fel egy olyan útvonalon, amelyről ők korábban aligha hallottak. Ez nyilván nem spontán folyamat, hanem egy valamilyen szinten szervezett vállalkozás volt.

3. ábra. A 3. ábra a **regisztráltak nemek szerinti összetételét** mutatja. Már a folyamat elején szembetűnő volt, hogy a migránsok beérkező hullámaiban túlnyomó többségben vannak a fiatal, egyedülálló férfiak. A Szíriából érkezők esetében a férfiak aránya 75 % volt, és ez kiterjeszthető szinte minden országra/országcsoporthoz. A migrációs válságra tehát jellemző, hogy a migránsok túlnyomó többsége fiatal, egyedülálló férfi volt, akikről – bár az uniós irányelvek ennek a kérdésnek a feltevését tiltották – valószínűsíthető volt, hogy jó részük katonaviselt lehetett, hiszen ezen országok jelentős részében kötelező volt a sorkatonai szolgálat, illetve a klán/törzsi milíciák is – ahova nagyon sokan, ha tetszett nekik, ha nem, tartoztak – kiképezték őket a fegyverek használatára.

4. ábra. A 4. ábra **nemek és életkor szerinti megoszlást mutató statisztika képe** hasonlóképpen diagnosztikus. Világos, hogy az összes regisztrált 70–75 %-át kitevő férfiakon belül a legnagyobb halmazt a 14 és 34 év közötti fiatal és fiatal felnőtt férfiak képviselik. Nyilván ők a legdinamikusabb és legmobilisabb csoport, így nyilván ők indultak útnak a legkönnyebben. És mivel nem konszolidált családok formájában jönnek, ahol dolgozni kell, és mindent meg kell tenni a család eltartása és biztonsága érdekében, a fiatal felnőtt férfiak 'beilleszkedési modellje' és motivációja gyökeresen más lehet. Az ő – a valóságtól és lehetőségeiktől gyakran távol eső – ambícióik, illetve álmaik be nem teljesülése és az ebből fakadó kudarcuk és frusztrációjuk őket teszi a legveszélyesebb halmazzá. Közülük kerül ki a köztörvényes bűncselekmények elkövetőinek vagy éppen a terrorfenyegetést is jelentőknek a legnagyobb része. És ez nemcsak a frissen beérkezőkre igaz, hanem az akár már Európában születettekben álló migrációs háttérű közösségekre is, ahol a fiatal felnőtt férfiak közül kerülnek ki a – jórészt kudarcosnak tartott életük okait a befogadó társadalomban kereső – szélsőségekre hajlamos fiatalok.¹⁰

A statisztikai realitások (42 % menekültjárásra jogosult, 58 % illegális migráns) mellett a magyar kormányoknak voltak és vannak komoly elvi, filozófiai fenntartásai is a migrációs válság várható és Európa nyugati részén jól azonosítható következményeivel szemben:

Nem akarjuk Magyarországot bevándorlóországgá tenni. Magyarország azon európai/uniós országokhoz tartozik, amelyeknek nincs gyarmattartó múltjuk, nincs mit ezen a téren megbánniuk, nincs mit jóvátenniük, és a magyar embereknek nincs újkori és jelenkori történelmi tapasztalatuk a más civilizációs háttérű emberekkel való együttélésben.

A 2015-ben kezdődő migrációs válság idején és azóta is a magyar kormány álláspontja nem a nyugati vádokban megfogalmazott érzelmi/filozófiai kirekesztésen (iszlamofóbia), hanem az egyszerű statisztikákon nyugodott! Ezek szerint a regisztrált 173.947 ember 42 %-a érkezett a háború sújtotta Szíriából és Irakból – ők lehettek a par excellence menekültek, míg 58 %-uk pontosan 100 egyéb országból érkezett – ők lehettek az illegális migránsok.

¹⁰ 2017-ig közülük legalább 4558-an álltak be az Iszlám Állam soraiba, és 1192-en tértek vissza Európába (Dezső 2019, Dezső 2020, p. 51, Fig. 10.).

Nem akarjuk Magyarországot homogén és a magyar lakosság által megvédendő értéknek tartott civilizációs háttérének megváltoztatását. A magyarok az elmúlt 1100 évben sok vért áldoztak a függetlenség oltárán, hogy a történelem viharaiiban megőrizzék Magyarország politikai szuverenitását és az amúgy a nyugati szférához tartozó magyar kulturális/civilizációs értékeket, amelyeket feltett szándékunk változatlan formában örökölni utódainknak.

Nem akarjuk a magyar lakosságra rászabadítani a Nyugat-Európában sajnos statisztikai téren is rekordokat döntő bevándorlóháttérű – megélhetési vagy civilizációs különbségekre visszavezethető – köztörvényes bűnözés átkát.

Nem akarjuk Magyarországra rászabadítani a Nyugat-Európában komoly biztonságpolitikai kockázatot jelentő iszlamista (dzsihadi) terrorizmust.

Nem akarjuk, hogy az új, a nyugat-európai zsidó közösségekre egyre nagyobb veszélyt jelentő szélsőbaloldali és muszlim migrációs háttérű antiszemitizmus teret nyerjen Magyarországon.

Nem akarjuk, hogy a nyugati civilizáció szülőföldje, Nyugat-Európa és vele együtt az egész Európai Unió áldozatul essen a felsorolt fenyegetéseknek.

A migrációs válság kezdete óta, különösen a Donald Trump második elnöki ciklusához köthető amerikai béketerepítő külpolitikai ambíciók és akciók eredményeként a helyzet a migrációs válság kiindulópontjainak számító országok jelentős részében – hála Égnek – megváltozott. 'Kitört' ugyanis a béke. Irakban (2017 tele), Szíriában (2019. március 23.) az Iszlám Állam 'legyőzésével' vagy legalábbis területi kiterjedésének megsemmisítésével, 2020-ban Afganisztánban a szövetséges csapatok kivonulásával és a tálibok hatalomátvételével, 2024 végén pedig Szíriában a Hajat Tahrir as-Sam hatalomátvételével 'kitört' a béke. Már nem ropognak a fegyverek. Sok belső és külső menekült hazatért. Hála Égnek (már nem halnak meg emberek értelmetlen háborúban) már nem állnak fenn azok a háborús körülmények, amelyek 2013 óta, különösen 2014 végétől kezdődően hullámokban mozdították ki a harcok elől menekülő embereket otthonaikból. Ekkoriban az, ha valaki háború sújtotta országból érkezett, szinte automatikusan feljogosíthatja őt arra, hogy menekültügyi eljárás megkezdéséért folyamodjon az európai hatóságoknál. Bár tudjuk, hogy minden menekültügyi eljárás egyedi és egyéni elbírálás alá esik, de az a háborús helyzet megszűnt, amely általánosan, szinte kötelezően biztosított jogalapot a menekültügyi eljárás megindítására például a Szíriából érkezők számára. A most érkezők esetében ez a generális jogalap megszűnt, ezért már a Szíriából érkezők sem tekinthetők automatikusan menekülteknek. Sőt, mivel ezek az országok nem hordozzák magukban a fegyveres konfliktus kiéleződésének, egy újabb háborúnak az ígéretét, biztonságos országnak is tekinthetők, ezért az innen érkezettek hazatoloncolásáról szóló gondolkodás is megkezdődött (Németország). Ennek alapjaiban kell megváltoztatnia az Európai Unió migrációhoz való hozzáállását.

	Ország	Összesen	Férfi	Nő
Ázsia	Afganisztán	45 376	37 597	7779
	Azerbajdzsán	5	3	2
	Banglades	4010	3990	20
	Bhután	1	1	0
	Egyesült Arab Emírségek	9	8	1
	Fülöp-szigetek	1	0	1
	Grúzia	24	22	2
	India	351	347	4
	Indonézia	3	3	0
	Irak	8734	6964	1770
	Irán	1740	1446	294
	Jemen	53	48	5
	Jordánia	8	4	4
	Kína	8	6	2
	Kirgizisztán	2	2	0
	Koreai Népi Demokratikus Köztársaság	1	0	1
	Kuvait	1	1	0
	Laosz	4	3	1
	Libanon	23	15	8
	Mianmar	65	64	1
	Mongólia	99	65	34
	Nepál	29	27	2
	Omán	1	0	1
	Örményország	3	2	1
	Pakisztán	14 873	14 815	58
	palesztin	1064	880	184
	Srí Lanka	87	77	10
Szaúd-Arábia	2	1	1	
Szingapúr	1	1	0	
Szíria	64 391	48 162	16 229	
Tádzsikisztán	6	3	3	
Türkmenisztán	1	0	1	
Üzbegisztán	11	5	6	
Vietnám	26	26	0	
Összesen	141 013	114 588	26 425	

Algéria	587	577	10
Angola	5	4	1
Benin	5	5	0
Burkina Faso	46	43	3
Burundi	8	5	3
Comore-szigetek	131	89	42
Csád	1	1	0
Dél-afrikai Köztársaság	2	2	0
Dél-Szudán	28	24	4
Egyiptom	81	79	2
Elefántcsontpart	290	228	62
Eritrea	538	238	300
Etiópia	41	19	22
Gabon	10	6	4
Gambia	158	150	8
Ghána	328	295	33
Guinea	113	105	8
Kamerun	637	415	222
Kenya	9	2	7
Kongói Demokratikus Köztársaság	635	402	233
Kongói Köztársaság	400	280	120
Közép-afrikai Köztársaság	3	3	0
Libéria	18	12	6
Líbia	51	48	3
Mali	291	271	20
Mauritánia	83	82	1
Mauritius	1	1	0
Marokkó	260	252	8
Mozambik	1	1	0
Niger	19	16	3
Nigéria	1076	896	180
Nyugat-Szahara	16	16	0
Ruanda	15	12	3
Seychelle-szigetek	1	1	0
Sierra Leone	93	81	12
Szenegál	340	326	14
Szomália	323	237	86
Szudán	265	236	29
Tanzánia	2	2	0
Togo	58	52	6
Tunézia	72	65	7
Uganda	84	51	33
Zambia	1	1	0
Zimbabwe	1	1	0
Összesen	7127	5632	1495

AFRIKA

Albánia	233	214	19
Bosznia-Hercegovina	8	5	3
Kosзовó	24 638	17 231	7407
Macedónia	18	18	0
Moldova	8	6	2
Montenegró	7	4	3
Németország	1	1	0
Oroszország	16	12	4
Szerbia	85	62	23
Törökország	188	163	25
Ukrajna	26	16	10
Amerikai Egyesült Államok	1	1	0
Bolívia	1	1	0
Dominikai Közösség	4	3	1
Dominikai Köztársaság	16	12	4
Ecuador	1	0	1
Haiti	21	16	5
Jamaika	2	2	0
Kuba	170	109	61
Venezuela	1	1	0
Salamon-szigetek	2	1	1
Hontalan	16	13	3
Ismeretlen	344	324	20
Összesen	25 807	18 215	7 592
Összesen	173 947	138 435	35 512

1. ábra. 2015. szeptember 1. utáni időszakban regisztráltak száma (országoként és nemeként)

Migránsok megoszlása kontinensenként és országonként

Migránsok nemi arányai

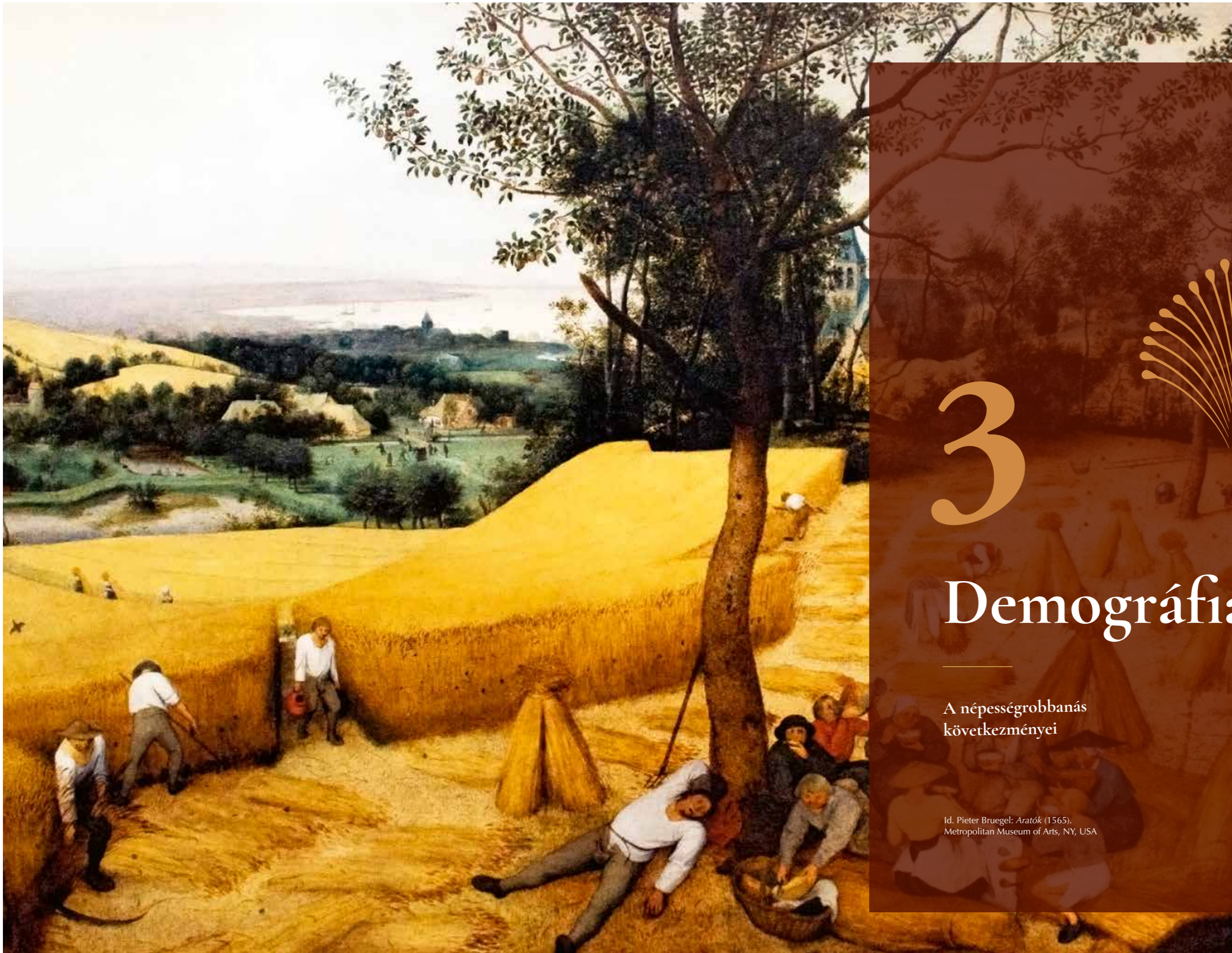
■ férfi összes ■ nő összes

Migránsok nemek és életkor szerinti megoszlása

■ nő 65 ■ nő 35—64 ■ nő 18—34 ■ nő 14—17 ■ nő 0—13
■ férfi 65 ■ férfi 35—64 ■ férfi 18—34 ■ férfi 14—17 ■ férfi 0—13

3

Demográfia

A népességrobbanás
következményei

Id. Pieter Bruegel: *Aratók* (1565).
Metropolitan Museum of Arts, NY, USA

Az Európa, azon belül is az Európai Unió jövőjére nézve az egyik legnagyobb kihívást a migrációs válság jelentette és jelenti a mai napig. Olyan ütemű demográfiai változásoknak, konkrétan a muszlim világ egészét és a szubszaharai Afrikát érintő népességrobbanásnak lehettünk tanúi az elmúlt évtizedekben, amely népességrobbanás hatásainak kezelése messze meghaladja a kibocsátó országok kormányainak lehetőségeit.

A migráció szempontjából legfontosabb öt régió (Közép-Ázsia, Közel-Kelet, Dél-Ázsia muszlim országai, Észak-Afrika [Maghreb], illetve a szubszaharai Afrika országai) népessége az elmúlt hetvenöt évben drámai és robbanásszerű növekedésen ment keresztül. Jelen kutatás a vizsgált régiók népesedési adatait retrospektív (1950–2025) szempontból, a mai adatsorok szempontjából és a 2025-től 2050-ig terjedő előrejelzések, az ENSZ *Department of Economic and Social Affairs, Population Division*-je által kalkulált adatsorok felhasználásával elemzi. Nemcsak a népességnövekedés nettó számaira (lélekszám) vagy százalékos arányaira, hanem a medián életkorra, termékenységi rátára stb. is figyelmet kell fordítanunk. Ebben a fejezetben ezeket a trendeket és a változások közeli és távoli jövőbe mutató következményeit fogjuk elemezni. A jelen tanulmányban szereplő adatsorok kizárólag az ENSZ *Department of Economic and Social Affairs, Population Division* adataira alapulnak,¹¹ amely főhivatal a területen a közös nevező, a legkisebb közös többszörös. Az ENSZ adatait – mint politikailag független és szakmailag egyértelműen megalapozott adatsorokat – mindenkinek el kell fogadnia.

Ebben a fejezetben a demográfiai alrendszer következő metszeteit fogjuk vizsgálni:

1. Népességnövekedés 1950–2025
2. Népességnövekedés 2025–2050
3. Éves népességnövekedés 2025
4. Termékenységi ráta 2025, 2050
5. Medián életkor 2025, 2050
6. 15 és 24 év közötti férfinépeség aránya

¹¹ United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Population Division, World Population Prospects 2024, File GEN/01/Rev. 1: Demographic indicators by region, subregion and country, annually for 1950-2100, POP/DB/WPP/Rev. 2024/GEN/F01/Rev. 1, WPP2024_GEN_F01_DEMOGRAPHIC_INDICATORS_FULL <https://population.un.org/wpp/downloads?folder=Standard%20Projections&group=Most%20used>.

III.1. NÉPESÉGNÖVEKEDÉS 1950–2025

Kumulált népességnövekedés (1950–2025)¹² (1–2. térképek). Az elmúlt 75 évben (a II. világháború után véglegessé vált területi rendszerekben) a muszlim világ népessége robbanásszerű növekedésen ment keresztül.¹³ Az 1. táblázat a világ minden régiójának és országának legfontosabb demográfiai adatait tartalmazza (az ENSZ *Department of Economic and Social Affairs, Population Division* részlegének adatbázisa alapján).

A retrospektív adatsorok (1. táblázat) mutatják, hogy az Óvilág összes régiója mellett az általunk vizsgált, Európa jövőjére közvetlen hatást gyakorló három plusz egy régió népessége milyen ütemben nőtt az elmúlt 75 évben. Az 1. ábrán kiemelt kumulált adatsorokból látható, hogy a vizsgált régiók népessége az adott időszakban milyen drámai népességrobbanáson esett át.

5–6. ábra. Ahogy azt az 5–6. ábra összefoglalja, **Észak-Afrika** (a Maghreb) muszlim népessége az 1950-es 49.458.000 főről mára **554 %**-kal 274.070.000 főre nőtt, a **Közel-Kelet** muszlim népessége az 1950-es 46.076.000 főről mára **659 %**-kal 303.785.000 főre nőtt, a **Közép-Ázsia** muszlim népessége az 1950-es 17.327.000 főről mára **475 %**-kal 82.924.000 főre emelkedett, míg **Dél-Ázsia** muszlim országainak népessége az 1950-es 62.413.000 főről **622 %**-kal 388.474.000 főre nőtt. Az Európára nehezedő migrációs nyomás szempontjából legalább ilyen fontos **szubszaharai Afrika** népessége ugyanebben az időszakban az 1950-es 176.844.000 főről napjainkra **711 %**-kal, döbbenetes, mintegy 1.081.455.000 főnyi népességnövekedéssel 1.258.299.000 főre nőtt. A népességrobbanás eredményeként az öt vizsgált régió népessége egy kontinensnyi, vagy ha úgy tetszik egy több mint négy EU-s népességgel, 1.955.434 fővel nőtt.

7. ábra. Ha megvizsgáljuk az Óvilág többi régiójának népességnövekedését (7. ábra), akkor láthatjuk, hogy sem lélekszámban, sem százalékos arányaiban meg sem közelíti a kutatás szorosabb tárgyát képező régiók (5–6. ábra) mutatóit. A vizsgált régiókban a népességnövekedés üteme közel duplája volt a kelet-ázsiai, délkelet-ázsiai, dél-ázsiai, ausztráliai és új-zélandi, illetve az európai népességnövekedésnek. Az európai népességnövekedés 135 %-os üteme pedig egyenesen egyenegyede az Óvilág többi régiója népességnövekedésének. Itt kell megjegyeznünk, hogy Magyarország népessége az 1950-es 9.338.000 főről mára 9.663.000 főre nőtt, de azt is tudni kell, hogy 1980-ban egy történelmi csúcsot jelentő 10.754.000 fős népességről fogyott vissza a mai 9.663.000 főre.¹⁴

Ez a muszlim világban és szubszaharai Afrikában bekövetkezett népességrobbanás véglegesen felborította az Óvilágnak a 20. század első felét jellemző demográfiai egyensúlyát, és olyan nyomást helyezett ezekre a túlnépesedő társadalmakra, amellyel azok alig vagy egyáltalán nem tudnak megbirkózni.

Az 1. és 2. térkép a felvázolt trendeket és az Óvilág korábbi demográfiai egyensúlyának átrendeződését, illetve felborulását illusztrálja, és vizuálisan is kirajzolja, hogy mekkora volt a különbség a világ különböző országainak és régióinak népességnövekedési dinamikájában, és melyek voltak azok az országok és régiók, amelyekben a népességnövekedés a többi ország és régió növekedésének akár többszörösét is kitehette. **A népességnövekedés kiemelkedő ütemével fémjelzett országok és régiók, illetve a migrációs kibocsátó övezetek egybeesése a térképeken nem a véletlen műve.**

¹² UN DESA Population Division 2024.

¹³ Jelen tanulmány nem kutatja e népességrobbanásnak a javuló egészség- és élelmiszerbiztonsági környezetben, illetve sok más tényezőben rejlő okait.

¹⁴ UN DESA Population Division 2024.

	Ország	1950	2025	Növekmény (fő)	Növekmény (%) ¹⁵
ÉSZAK-ÁFRIKA	Algéria	8872	47 132	38 260	531
	Egyiptom	20 452	117 498	97 046	574
	Líbia	1125	7420	6295	660
	Marokkó	8986	38 261	29 275	426
	Nyugat-Szahara	14	596	582	4257
	Szudán	5734	50 849	45 115	887
	Tunézia	3605	12 314	8709	342
	Összesen	49 458	274 070	224 612	554
KÖZEL-KELET	Azerbajdzsán	2928	10 368	7440	354
	Bahrein	116	1626	1510	1401
	Egyesült Arab Emírségek	70	11 215	11 145	16 021
	Irak	5719	46 526	40 807	813
	Izrael	1258	9452	8194	751
	Jemen	4 661	41 179	36 518	883
	Jordánia	481	11 575	11 094	241
	Katar	25	3084	3059	12 336
	Kuvait	153	4985	4832	3258
	Libanon	1335	5826	4491	436
	Omán	456	5398	4942	1183
	Palesztina	932	5540	4608	594
	Szaúd-Arábia	3121	34 264	31 143	1097
	Szíria	3413	25 171	21 758	737
	Törökország	21 408	87 576	66 168	409
Összesen	46 076	303 785	257 709	659	
KÖZÉP-ÁZSIA	Kazahsztán	6703	20 721	14 018	309
	Kirgizisztán	1740	7241	5501	416
	Tádzsikisztán	1532	10 690	9158	698
	Türkmenisztán	1211	7558	6347	624
	Üzbegisztán	6264	36 713	30 449	549
	Összesen	17 327	82 924	65 473	475
DÉL-ÁZSIA	Afganisztán	7752	43 250	35 498	558
	Irán	17 119	92 021	74 902	537
	Pakisztán	37 542	253 203	215 661	674
	Összesen	62 413	388 474	326 061	622
Összesen	175 274	1 049 253	873 855	598	

5. ábra. Népességnövekedés a muszlim világ országaiban (Izraellel) 1950–2025¹⁶
(a számok ezer főben értendők)

¹⁵ Ez a százalékos szám azt mutatja, hogy hány százalékra fog nőni (100 % felett) vagy csökkenni (100% alatt) az adott ország vagy régió népessége.

¹⁶ UN DESA Population Division 2024.

Ennek a robbanásszerű növekedésnek lett az egyik kislülése 2011-re és 2012-re az 'arab tavasz', majd az abból kinövő polgárháborús helyzet, majd az abból kinövő Iszlám Állam-jelenség, amely erőszakos változások (polgárháború, az Iszlám Állam térhódítása) elindították az első menekült- és migrációs áradatot, majd kitaposták az ösvényeket azoknak a migrációs hullámoknak, amelyek láttán megkongatták a vészharangot, és amelyek felhívták a figyelmet azokra a mélyebb okokra, amelyek e jelenkori népmozgások hátterében állnak. Ezek közül is az egyik legfontosabb az a demográfiai robbanás, amelyről ennek az alrendszernek a fejezetei szólnak. Hiszen a menekült-/migrációs válság csak egy tünete, egy drámai kislülése volt egy mélyebben rejlő problémahalmaznak. Ezen kiváltó okok megismerése segíthet megérteni azokat a folyamatokat, amelyek – egy hosszan elhúzódó és egyre erősödő migrációs válság formájában – meg fogják határozni Európa és benne Magyarország jövőjét.

Régió	1950	2025	Növekmény (fő)	Növekmény (%) ¹⁷
Közel-Kelet	46 076	303 785	257 709	659
Közép-Ázsiat	17 327	82 924	65 597	478
Dél-Ázsia	62 413	388 474	326 061	622
Észak-Afrika	49 458	274 070	224 612	554
Szubszaharai Afrika	176 844	1 258 299	1 081 455	711
Összesen	352 118	2 307 552	1 955 434	754

6. ábra. Népességnövekedés a migrációs kibocsátó régiókban 1950–2025¹⁸
(a számok ezer főben értendők)

Régió	1950	2025	Növekmény (fő)	Növekmény (%) ¹⁹
Kelet-Ázsia	666 410	1 654 182	987 772	248
Délkelet-Ázsia	165 134	697 629	532 495	422
Dél-Ázsia	459 234	2 074 646	1 615 412	451
Ausztrália és Új-Zéland	10 085	31 303	21 218	310
Európa	549 065	744 787	195 722	135

7. ábra. Népességnövekedés az Óvilág többi régiójában 2025–2050²⁰
(a számok ezer főben értendők)

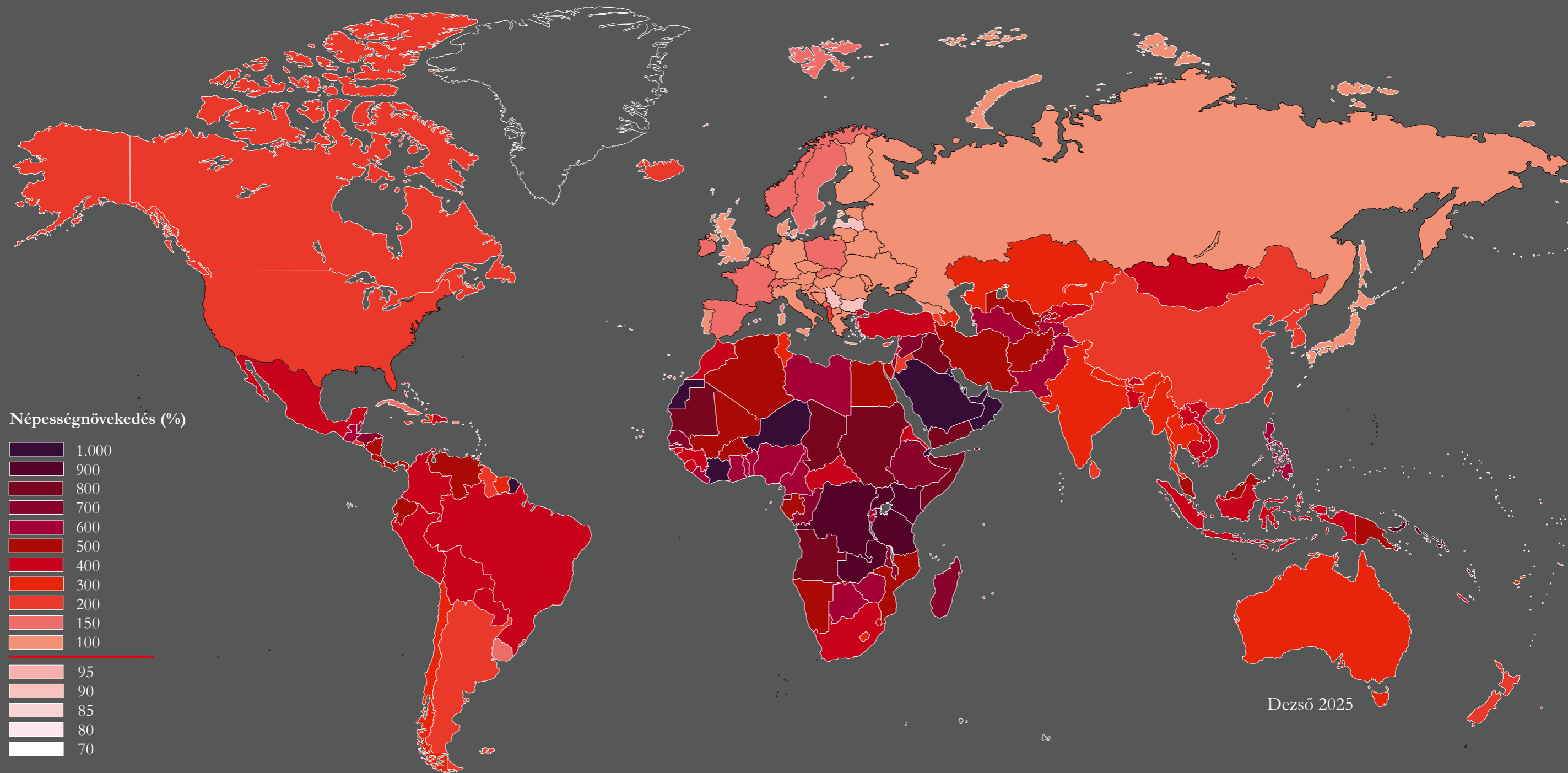
¹⁷ Ez a százalékos szám azt mutatja, hogy hány százalékra fog nőni (100 % felett) vagy csökkenni (100 % alatt) az adott ország vagy régió népessége.

¹⁸ UN DESA Population Division 2024.

¹⁹ Ez a százalékos szám azt mutatja, hogy hány százalékra fog nőni (100 % felett), vagy csökkenni (100 % alatt) az adott ország vagy régió népessége.

²⁰ UN DESA Population Division 2024.

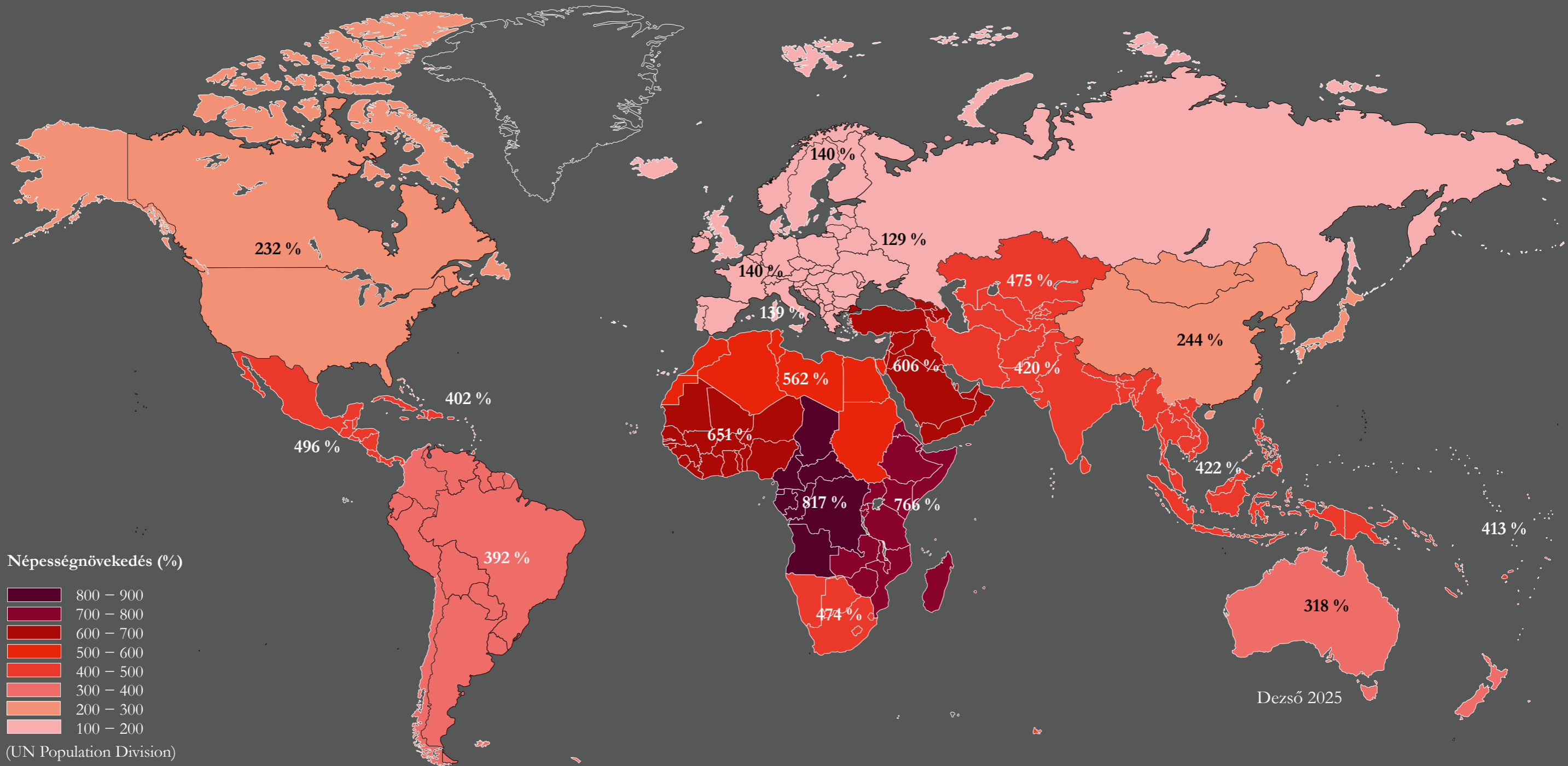
1. Népségnövekedés 1950-2025 országonként
(UN Population Division)

Dezső 2025

(UN Population Division)

2. Népeség-növekedés 1950-2025 régióként
(UN Population Division)

III.2. NÉPESSÉGNÖVEKEDÉS 2025—2050

Az ENSZ *Department of Economic and Social Affairs, Population Division* részlege nemcsak retrospektív, hanem prospektív, az elkövetkező évtizedekre (2100-ig) vonatkozó előrejelzéseket/kalkulációkat is közöl.²¹ Ezek a számítások komoly szakmai háttérrel és módszertanon alapulnak, így ebben a szegmensben is ez a nemzetközileg elfogadott közös nevező.

Az Óvilág egyes országainak prospektív, a mi esetünkben 2050-ig terjedő adatait is az 1. táblázat tartalmazza. Ez a táblázat nemcsak azt mutatja, hogy az elmúlt 75 évben hány fővel és hány százalékkal nőtt az Óvilág egyes országainak és régióinak népessége, hanem azt is, hogy a 2050-ig hátralévő 25 évben hány fővel és százalékkal fog nőni ezen országok és régiók népessége. Ebben a fejezetben a 8–12. ábrák tartalmazzák a részletes és összehasonlító adatait.

8. ábra. A 8. ábra táblázata mutatja, hogy a négy muszlim régió népessége mennyivel fog nőni 2050-ig, az elkövetkező 25 évben. Észak-Afrika (a Maghreb) 7 országának a népessége 97.259.000 fővel, a mostani lélekszám 135 %-ára fog nőni. Csak Egyiptom népessége majdnem egy spanyolországnyi népességgel fog nőni a vizsgált időszakban, de Szudán népessége is közel egy lengyelországi népességgel fog bővülni. A Közel-Kelet 15 vizsgált országának népessége további 106.045.000 fővel, a mostani lélekszám 135 %-ára fog nőni az elkövetkező 25 évben. Közép-Ázsia 5 vizsgált országának népessége 30.124.000 fővel, a mostani lélekszám 136 %-ára fog nőni, míg Dél-Ázsia három muszlim országának népessége nem kevesebb mint 159.189.000 fővel (2 németországi vagy 2,5 olaszországi vagy 4 lengyelországi népességgel) fog nőni. A fent nevezett négy muszlim régió népessége már a mostani 1.049.253.000 (két európai uniós) lélekszámával is alig elviselhető migrációs nyomást fejt ki az EU bizonyos tagállamainak határőrizeti és rendvédelmi, más tagállamok belügyi szerveire és szociális ellátó rendszereire. Ez a helyi muszlim országok jellemzően szekuláris kormányai számára is alig kezelhető helyzet fog tovább romlani azzal, hogy további 392.617.000 fővel, immáron 1.441.870.000 főre fog nőni, amely népességrobbanás az erőforrások már most is szűkös volta miatti feszültséget a végletekig ki fogja élezni, és – a helyzetet további hatások által is súlyosbítva – fegyveres konfliktusok különféle típusaihoz fog vezetni (lásd Bevezetés).

9–10. ábrák. A 9–10. ábrák a négy muszlim régió adatait kiegészítik szubszaharai Afrika adataival. A szubszaharai Afrika 2025-es népessége az ENSZ *Department of Economic and Social Affairs, Population Division* adatai alapján 1.258.299.000 főre fog nőni 2050-re. Ez a drámai, robbanásszerű, **818.773.000** fős további növekedés (165 %) már önmagában is szinte megoldhatatlan problémák elé állítja a szubszaharai Afrika államait. Ha viszont összeadjuk a négy muszlim régió adataival, az immáron öt régió az elkövetkező 25 évben várható további népességrobbanása a maga **1.211.390.000** fős (2,5 európai uniós népesség) növekményével szinte megoldhatatlan probléma elé állítja nemcsak a helyi kormányokat, hanem az elsődleges célterületnek számító Európát, azon belül is elsősorban az Európai Uniót.

Ez a növekedés azt jelenti, hogy a vizsgált öt régió az elkövetkező 25 évben, ha a növekményt 25 egyenlő részre osztjuk, évente közel 50 millió fővel (pontosabban 48.455.000 fővel), vagyis évente egy spanyolországnyi (46.719.000 fő) népességgel, 2050-ig 25 spanyolországnyi népességgel fog nőni.

²¹ UN DESA Population Division 2024.

11. ábra. A 11. ábra csak a szubszaharai-afrikai népességrobbanás nagyságrendjét mutatja egy speciális összehasonlításban. Azt szeretné érzékeltetni, hogy – Lengyelország (38.367.000 fő) és Magyarország (9.663.000 fő) – lakosságának méretére kivetítve mit jelent az egyes szubszaharai afrikai országok népességnövekedése. Van olyan ország (Etiópia, Kongó vagy Nigéria), amelynek népességnövekedése többszörösen (3- vagy 4-szeresen) meghaladja Lengyelország 2050-re várható 32.939.000 fős lakosságának méretét. Ugyanezen országok népessége több mint tízszeresével fog nőni Magyarország jelenlegi és 2050-re az ENSZ szerint várható népességéhez mérten.²²

12. ábra. A 12. ábra az Óvilág többi régiójának 2025 és 2050 közötti népességváltozását modellezi. Jól látható, hogy Kelet-Ázsia és Európa népessége nem fog nőni, de az ENSZ hivatalos számításai szerint 4, illetve 5 százalékkal csökkenni fog. Csak három további olyan régió van az Óvilágnak, amely migrációs szempontból nem jelent számottevő veszélyt, és a népessége 111, 120, illetve 123 %-ra fog nőni. Ebből csak Dél-Ázsia 425.740.000 fős népességnövekedése (120 %) tekinthető jelentősnek. Kelet-Ázsia népessége jelentősen, 181.242.000 fővel, a mai lélekszám 89%-ára fog csökkenni, míg Európában a lélekszám a kontinens méretéhez és lélekszámához viszonyítva drámaian, 40.628.000 fővel fog csökkenni, a mai számokhoz viszonyítva 94 %-ra esik vissza. Mindenesetre ezek a demográfiai trendek jelentősen meg fogják bolygatni és fel is fogják borítani az eddigi politikai és gazdasági egyensúlyokat.

3. és 4. térkép. Az 3. és 4. térkép a felvázolt demográfiai trendeket illusztrálja vizuálisan. Jól látható, hogy az 1. és 2. térkép trendjei – mely országok és régiók népességnövekedése volt a legnagyobb az 1950 és 2025 között eltelt 75 évben – lényegében változatlanok maradnak az elkövetkező, 2050-ig terjedő 25 évben. Továbbra is azon országok és régiók népességnövekedési dinamikája lesz az erősebb, amelyek az elmúlt 75 évben felborították a nemzetközi demográfiai egyensúlyt. Lehet ugyan, hogy a népességnövekedés üteme, ahogy azt az ENSZ munkatársai kalkulálják, évről évre minimálisan csökken, a bázis viszont (az adott ország népessége), amelyre számolunk, évről évre nő, így a két hatás csaknem teljesen kioltja egymást (lásd alább). Az mindenesetre világos, hogy a demográfiai alrendszerből (népességrobbanás) levezethető migrációs okok nem szűnnek meg, és a **népességnövekedés kiemelkedő ütemével félmjelzett országok és régiók, illetve a migrációs kibocsátó övezetek egybeesése a térképeken továbbra sem lesz a véletlen műve.**

	Ország	2025	2050	Növekmény (fő)	Növekmény (%) ²³
ÉSZAK-AFRIKA	Algéria	47 132	59 355	12 223	126
	Egyiptom	117 498	160 904	43 406	137
	Líbia	7420	9235	1815	124
	Marokkó	38 261	43 399	5138	113
	Nyugat-Szahara	596	775	179	130
	Szudán	50 849	84 519	33 670	166
	Tunézia	12 314	13 142	828	106
	Összesen	274 070	371 329	97 259	135

²² A tanulmányban többször is hivatkozott ENSZ-adatok alapján Magyarország népessége 2050-re 8.470.000 főre fog csökkenni. Ez a kalkuláció a mai trendekkel számol, és nem feltétlenül veszi figyelembe a magyar konzervatív kormány családtámogatási politikájának jelenlegi és várt eredményeit, amelyekkel kísérletet tesz Magyarország negatív demográfiai trendjeinek, vagyis a népességfogyás ütemének lassítására, sőt visszafordítására.

²³ Ez a százalékos szám azt mutatja, hogy hány százalékkal fog nőni (100 % felett) vagy csökkenni (100 % alatt) az adott ország vagy régió népessége.

KÖZEL-KELET	Azerbajdzsán	10 368	11 225	857	108
	Bahrein	1626	2130	504	131
	Egyesült Arab Emírségek	11 215	15 279	4064	136
	Irak	46 526	71 476	24 950	154
	Izrael	9452	13 016	3564	138
	Jemen	41 179	70 388	28 209	171
	Jordánia	11 575	16 283	4708	141
	Katar	3084	4140	1056	134
	Kuvait	4985	6341	1356	127
	Libanon	5826	6986	1160	120
	Omán	5398	7781	2383	144
	Palesztina	5540	8397	2857	151
	Szaúd-Arábia	34 264	47 442	13 178	138
	Szíria	25 171	37 635	12 464	149
	Törökország	87 576	91 311	3735	104
	Összesen	303 785	409 830	106 045	135
KÖZÉP-ÁZSIA	Kazahsztán	20 721	26 437	5716	128
	Kirgizisztán	7241	9603	2362	133
	Tádzsikisztán	10 690	15 492	4802	145
	Türkmenisztán	7558	9611	2053	127
	Üzbegisztán	36 713	51 905	15 192	125
	Összesen	82 924	113 048	30 124	136
DÉL-ÁZSIA	Afganisztán	43 250	76 239	32 989	176
	Irán	92 021	101 813	9792	111
	Pakisztán	253 203	369 611	116 408	146
	Összesen	388 474	547 663	159 189	141
Összesen	1 049 253	1 441 870	392 617	137	

8. ábra. Népeség-növekedés a muszlim világ országaiban (Izraellel) 2025–2050²⁴
(a számok ezer főben értendők)

Régió	2025	2050	Növekmény (fő)	Növekmény (%) ²⁵
Közel-Kelet	303 785	409 830	106 045	135
Közép-Ázsiát	82 924	113 048	30 124	136
Dél-Ázsia	388 474	547 663	159 189	141
Észak-Afrika	274 070	371 329	97 259	135
Szubszaharai Afrika	1 258 299	2 077 072	818 773	165
Összesen	2 307 552	3 518 942	1 211 390	152

9. ábra. Népeség-növekedés a migrációs kibocsátó régiókban 2025–2050²⁶
(a számok ezer főben értendők)

²⁴ UN DESA Population Division 2024.

²⁵ Ez a százalékos szám azt mutatja, hogy hány százalékra fog nőni (100 % felett) vagy csökkenni (100 % alatt) az adott ország vagy régió népessége.

²⁶ UN DESA Population Division 2024.

Régió	1950	2025	2050
Közel-Kelet	46 076	303 785	409 830
Közép-Ázsia	17 327	82 924	113 048
Dél-Ázsia (muszlim országok)	62 413	388 474	547 663
Észak-Afrika (Maghreb)	49 458	274 070	371 329
Nyugat-Afrika	69 771	461 367	729 700
Kelet-Afrika	66 143	507 070	848 601
Közép-Afrika	26 509	216 272	407 435
Dél-Afrika	15 533	73 590	91 336
Összesen	353 230	2 307 552	3 518 942
Növekmény		1 954 322	1 211 390
Éves növekmény		26 057	48 455

10. ábra. Népeség-növekedés a nyolc vizsgált régióban 1950–2025–2050²⁷
(a számok ezer főben értendők)

Ország	2025	2050	Növekmény (fő)	Lengyelország ²⁸	Magyarország ²⁹
Etiópia	133 765	223 206	89 441	2,71	10,56
Kenya	56 981	83 161	26 180	0,79	3,09
Mozambik	35 134	62 972	27 838	0,84	3,28
Szomália	19 332	36 834	17 502	0,53	2,06
Uganda	50 698	84 784	34 086	1,03	4,02
Tanzánia	69 542	128 294	58 752	1,78	6,93
Angola	38 459	73 497	35 038	1,06	4,13
Kamerun	29 500	50 651	21 151	0,64	2,49
Kongói Dem Közt	111 036	215 863	104 827	3,18	12,37
Burkina Faso	23 812	37 066	13 254	0,40	1,56
Elefántcsontpart	32 321	55 241	22 920	0,69	2,70
Mali	24 835	45 716	20 881	0,63	2,46
Niger	27 472	51 998	24 526	0,74	2,89
Nigéria	235 088	357 001	121 913	3,70	14,39

11. ábra. A szubszaharai Afrika válogatott országainak népeség-növekedése (2025–2050) Lengyelország és Magyarország népességéhez viszonyítva³⁰ (a számok ezer főben értendők)

Régió	2025	2050	Növekmény (fő)	Népesség 2050-ben (%) ³¹
Kelet-Ázsia	1 654 182	1 472 940	-181 242	89
Délkelet-Ázsia	697 629	774 212	76 583	111
Dél-Ázsia	2 074 646	2 500 386	425 740	120
Ausztrália és Új-Zéland	31 303	38 564	7 261	123
Európa	744 788	704 160	-40 628	94

12. ábra. Népeség-növekedés az Óvilág többi régiójában 2025–2050³²
(a számok ezer főben értendők)

²⁷ UN DESA Population Division 2024.

²⁸ Lengyelország népessége 2025-ben 38.367.000 fő, 2050-re azonban 32.939.000 főre csökken. A táblázat a 2050-es adatokkal számol, és azt mutatja, hogy 2050-re az ország akkori népességéhez képest hányszorosával nő az adott afrikai ország népessége.

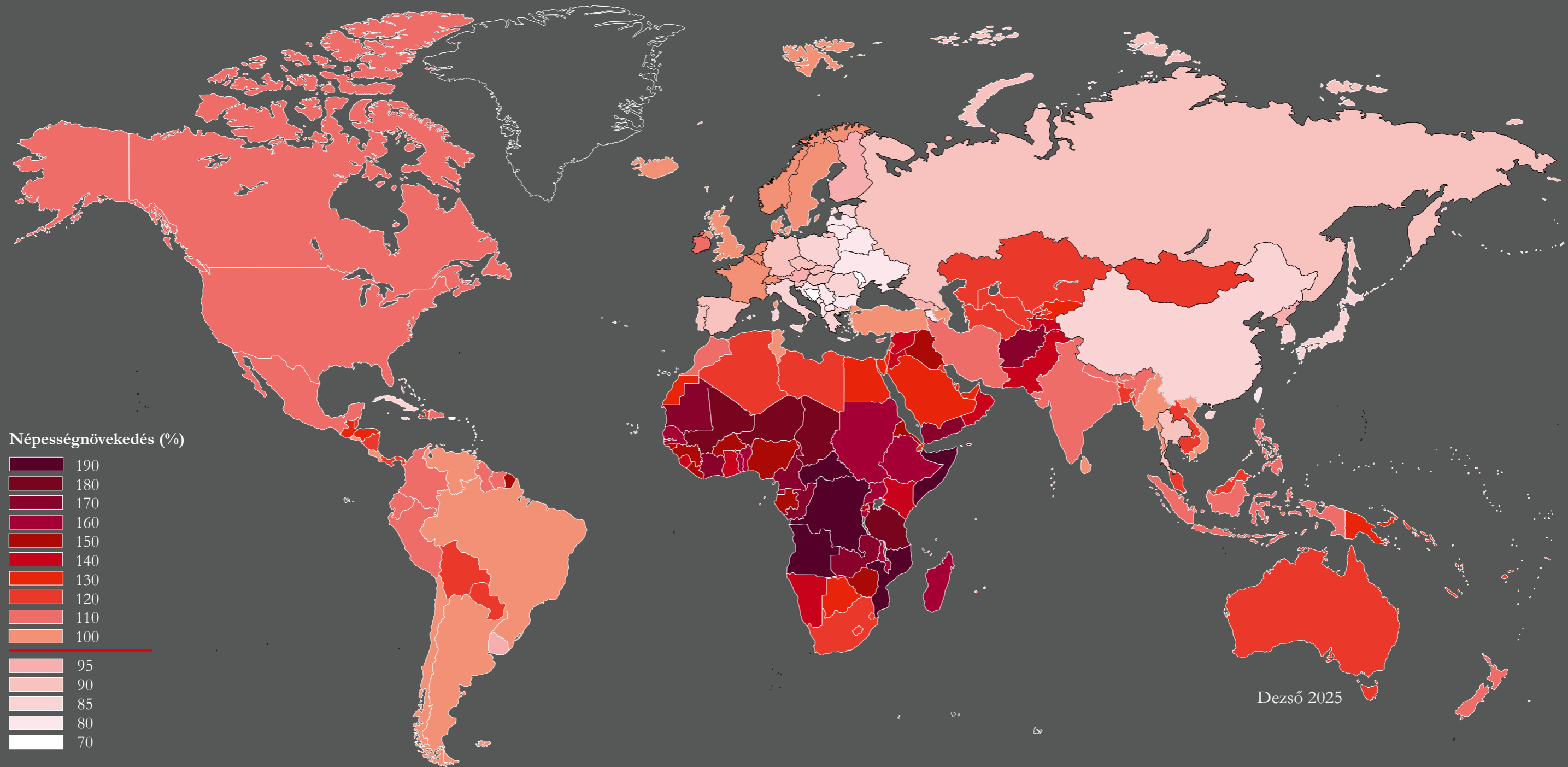
²⁹ Magyarország népessége 2025-ben 9.663.000 fő, 2050-re azonban az ENSZ előrejelzése szerint 8.470.000 főre fog csökkenni. A táblázat a 2050-es adatokkal számol, és azt mutatja, hogy 2050-re az ország akkori népességéhez képest hányszorosával nő az adott afrikai ország népessége.

³⁰ UN DESA Population Division 2024.

³¹ Ez a százalékos szám azt mutatja, hogy hány százalékra fog nőni (100 % felett) vagy csökkenni (100 % alatt) az adott ország vagy régió népessége.

³² UN DESA Population Division 2024.

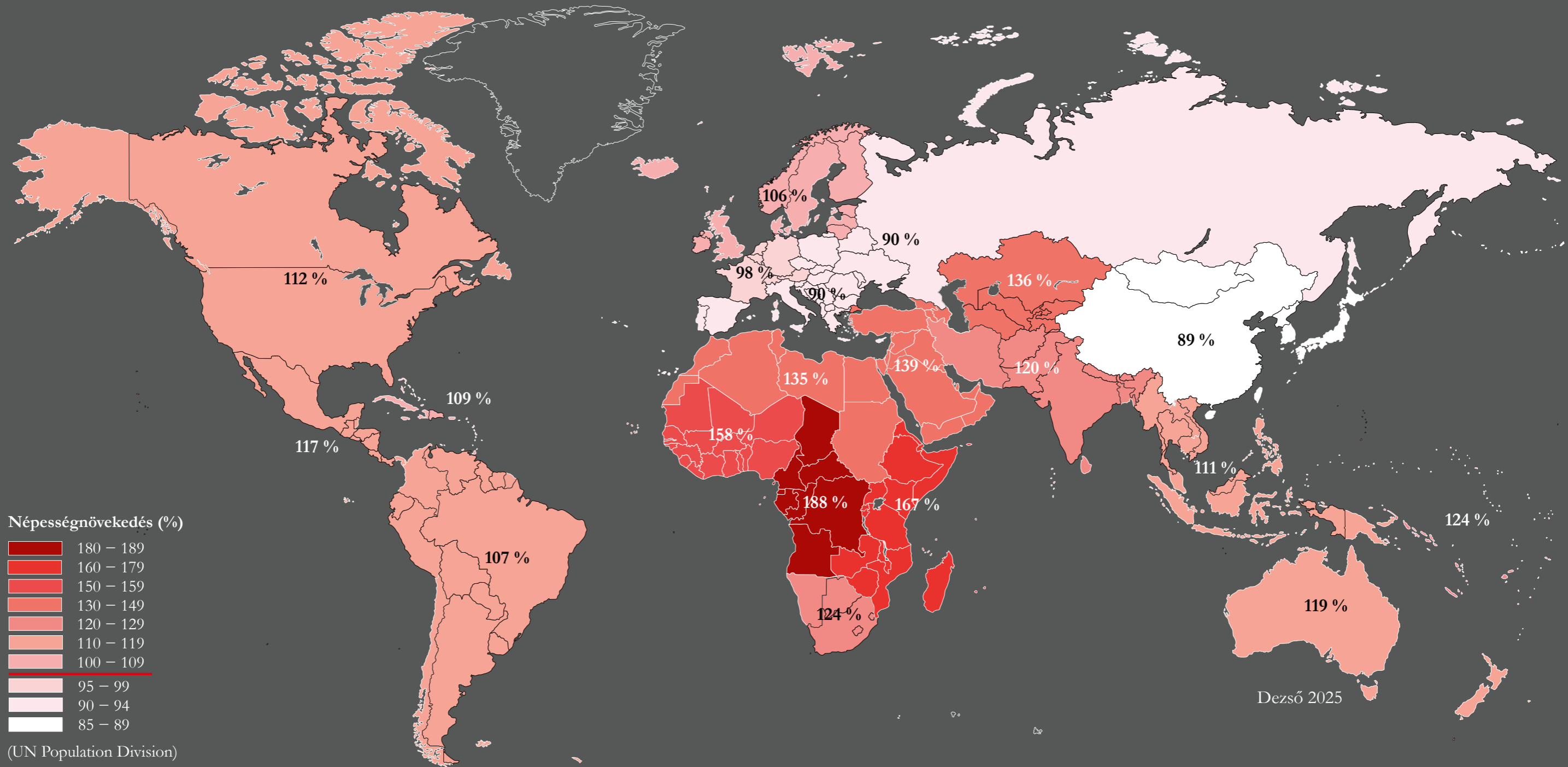
3. Népességnövekedés 2025-2050 országonként
(UN Population Division)

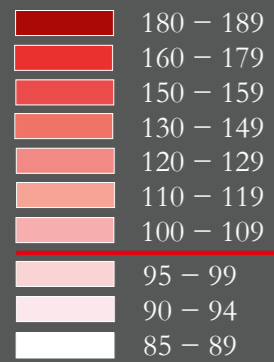
Dezső 2025

(UN Population Division)

4. Népeség-növekedés 2025-2050 régióként
(UN Population Division)

Népeség-növekedés (%)

(UN Population Division)

III.3. ÉVES NÉPESSÉGNÖVEKEDÉS

Az egyes országok/társadalmak népességnövekedésének összehasonlítására, trendek felvázolására talán az éves nettó népességnövekedés a legjobban használható, legmegbízhatóbb adat.

Az 1. táblázat az ENSZ többször hivatkozott adatbázisa és előrejelzése alapján ezt a metszetet is tartalmazza – ebben a szegmensben is lehetőséget teremtve a globális összevetésre. Fel kell hívni ugyanakkor a figyelmet, hogy az ENSZ *Population Division* részlegének adatsorai ebben a mutatóban, az egyes országok éves népességnövekedésének mérésében és előrejelzésében nemcsak a természetes szaporulatot, hanem a bevándorlásból (migrációból) származó népességnövekedést is számításba veszik. Ezért fordulhat elő, hogy egy 2 alatti termékenységi rátájú ország népessége nőni tud. Bizonyos nyugat-európai országoknál azért lehetnek továbbá jobbak a népesedési adatsorok, mert a bevándorló- (migrációs) háttérű közösségek termékenységi mutatói jelentősen magasabbak, mint az őshonos európai lakosságé. Ahol a bevándorló háttérű népesség aránya eléri vagy meghaladja a 10 %-ot, ott ez már számottevően befolyásolja az egész közösség adatsorait.³³

Akár az 1. táblázat adatsoraiból, akár az 5. térképből is világos, hogy természetesen a legfiatalabb, legalacsonyabb medián életkorú országokban/társadalmakban (8–9. térkép) a legnagyobb ma a gyermekáldás, így ezek az országok/társadalmak nőnek a legnagyobb arányban. Vannak olyan társadalmak a szubszaharai Afrikában, ahol az éves népességnövekedés meghaladja a 3 %-ot (Niger, Közép-Afrikai Köztársaság, Kongói Demokratikus Köztársaság, Angola vagy éppen Szomália).

Ha az ENSZ *Population Division* részlegének³⁴ adatsorait (részletesen 1. táblázat) megvizsgáljuk, látható, hogy a vizsgált öt régió éves népességnövekedése is drámaian magas. Ez az elemzett népességnövekedés már a népességkutató intézetek által megjósolt lassuló ütemet mutatja, de arányaiban még mindig drámaian magas. Napjainkra a népességnövekedés éves üteme az évtizedekkel ezelőtti 3–6 %-ról mára már 'csak' 2 % körülre csökkent, de nettó értékben éves szinten ez még mindig megelőzi a korábbi évek növekedését. Ha ezt egy konkrét példán szeretnénk illusztrálni, akkor például Pakisztán esetében (12. ábra) az 1980 és 1990 közötti évek átlagos éves népességnövekedése magasan 3 % fölött volt, ami évi 2,2–3 millió fős növekedést jelentett. A 2015 és 2018 közötti években a növekedés éves üteme 2 % körülre csökkent, de ez már évi 3,7–3,8 millió főt jelentett,³⁵ mivel nem mindegy, hogy egy 80 milliós társadalom nő évente 3 %-kal, vagy egy 200 milliós társadalom nő évi 2 %-kal.³⁶ Az ENSZ *Population Division* legfrissebb, 2025-ben használatos 2024-es revíziója már azt mutatja,³⁷ hogy Pakisztán lakossága időközben egy a 2018-as éves 1,93 %-os népességnövekedésről 2025-re 1,52 %-ra csökkent népességnövekedés mellett az elmúlt 7 évben a 2018-as 200.813.818 fős népességről 253.203.000 főre nőtt. Könnyen kiszámítható, hogy egy 253.203.000 fős népesség éves 1,52 %-os növekedése évi nettó 3.867.000 fős népességnövekedést jelent. Pakisztán népessége 2050-re az ENSZ adatai alapján 369.611.000 főre fog nőni.³⁸ Amennyiben Pakisztán népességnövekedése ekkor már csak évi 1,05 %-ra

csökken, akkor is évente még mindig 3.880.000 fővel fog nőni a lakossága. **Pakisztán népessége 2 év 2 hónap alatt nő annyival, mint amekkora Magyarország lakossága, és kevesebb mint 9 év alatt nő annyival, mint amekkora Lengyelország népessége.**

	Lakosság lélekszáma	Éves növekedési ütem	Éves növekedés lélekszámban
2025	253 203 000	1,52%	3 848 000
2022	229 489 000	1,85%	4 245 000
2018	200 813 818	1,93%	3 875 691
2017	197 015 955	1,97%	3 881 195
2016	193 203 476	2,02%	3 902 700
2015	189 380 513	2,12%	4 014 856
1990	107 678 614	3,15%	3 391 857
1985	92 219 488	3,39%	3 126 224
1980	78 068 144	3,17%	2 474 755

12. ábra. Pakisztán éves népességnövekedése válogatott években (ENSZ, Population Division, 2017-es revízió [2015–2018], 2019-es revízió [2022], majd 2024-es revízió³⁹)

³³ Erre a legjobb előrejelzési adatsorokat a Pew Research Center tanulmánya adja: Muslim Population Growth in Europe Pew Research Center.

³⁴ UN DESA Population Division 2024.

³⁵ Dezső 2018, Fig. 3, az ENSZ Department of Economic and Social Affairs, Population Division részlege 2017-ben revideált adatsorainak alapján.

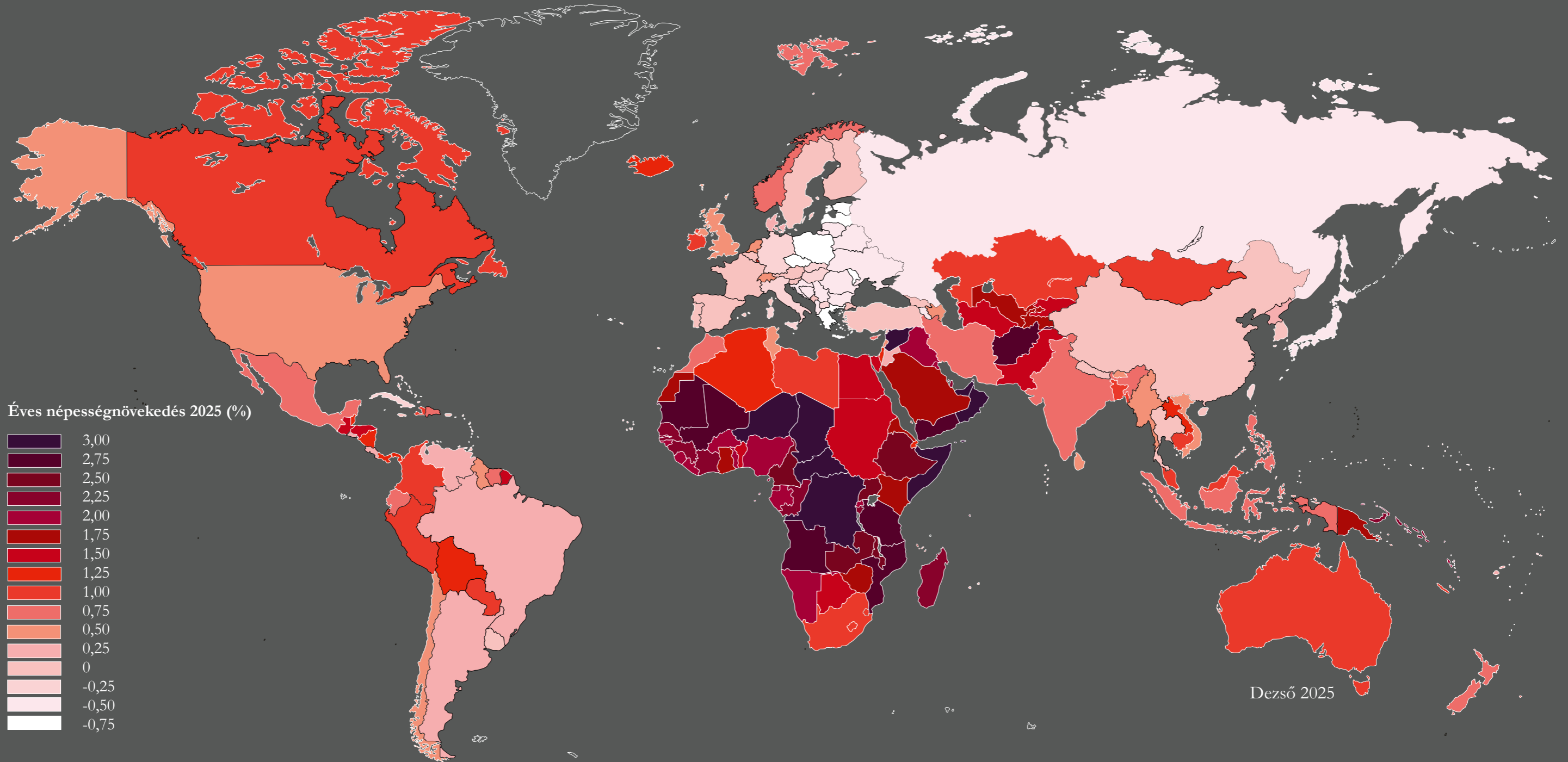
³⁶ Ráadásul a csökkenő gyermekvállalási kedv okozta népesedésszünetet némileg kompenzálja a növekvő medián életkor, a várható időskori élettartam.

³⁷ UN DESA Population Division 2024.

³⁸ UN DESA Population Division 2024.

³⁹ UN DESA Population Division 2024.

5. Éves népességnövekedés 2025 (%)

Dezső 2025

(UN Population Division)

III.4. TERMÉKENYSÉGI RÁTA

Az ENSZ *Department of Economic and Social Affairs, Population Division* részlegének kutatói adatbázisaikban részletes adatokat szolgáltatnak az egyes országok termékenységi rátájára vonatkozóan is.⁴⁰ A termékenységi ráta ideáltipikusan azt mutatja, hogy egy házaspárnak hány gyermeke születik, pontosabban hogy mennyi az egy nőre jutó élveszületések száma. Ha a termékenységi ráta 2,0, akkor a társadalom reprodukálja önmagát, de nem növekszik. Ha kettő fölött van, mondjuk 2,1 a statisztikai érték, akkor az adott társadalom minimálisan, de nőni fog. Ha a termékenységi ráta a 2,0-es érték alatti statisztikai számot mutat, akkor a társadalom lélekszáma fogyni fog. Ez a mutató az egyik legfontosabb demográfiai statisztikai mutató, amelynek területén a magyar családpolitikának sikerült eredményeket elérnie, a pár évvel ezelőtti 1,3-es értékről megközelítettük az 1,6-es értéket.

Az 1. táblázat tartalmazza a világ csaknem minden országának legfontosabb demográfiai adatait, beleértve a termékenységi rátát is. Ha ezeket az adatokat térképre visszük (6. térkép) jól látszik, hogy a termékenységi ráta a szubszaharai Afrika országaiban a legmagasabb, sok esetben a 6-os értékhez közelít, és a Dél-afrikai Köztársaságon kívül sehol sincs 3 alatt, az átlag 4 és 5 között mozog. A muszlim világban (Észak-Afrika, Közel-Kelet, Közép-Ázsia és Dél-Ázsia egy része) is növekvő társadalmakkal találkozhatunk, ahol a termékenységi ráta jellemzően a 2,5 és 3 közötti tartományban található.

Az ENSZ adatai alapján (1. táblázat) ebben a régióban egyedül Irán és az Egyesült Arab Emírségek, Törökország és Tunézia termékenységi rátája nem éri el a 2-es értéket. A Távol-Keleten jellemzően Kína, Tajvan, Dél-Korea, Japán és Thaiföld termékenységi rátája van a kritikus 2-es érték alatt. A legnagyobb problémát azonban az jelenti, hogy az Óvilágon belül a teljes nyugati világ (beleértve Oroszországot, Ausztráliát és Új-Zélandot is) társadalmi fogyófélnben vannak, a termékenységi rátájuk bőven 2 alatt van. A kérdés, hogy ezek a társadalmak ezt problémaként élik-e meg, törekszenek-e arra, hogy megállítsák az adott ország népességfogyását (ahogy a konzervatív magyar politika ezt célul tűzte ki, és az 1,3-as termékenységi rátáról 1,6 körülre emelte ezt a mutatót), vagy úgy gondolják, hogy a nyugati népességszaporodás visszafogásával csökkentik a nyugati társadalmak ökológiai lábnyomát, és inkább betelepítéssel ('menekültek befogadásával') tartják fenn az adott társadalmak termelőkapacitását és jóléti/ szociális ellátótrendszereit szolgáltatásainak magas színvonalát.

Az 1. táblázat és a 7. térkép az ENSZ által előrevetített termékenységi rátát is mutatja. A 7. térképen jól látható, hogy a termékenységi ráta az ENSZ szerint 2050-re globálisan csökkenni fog, de az eddig dinamikus fejlődő társadalmak még ekkor is a gyors növekedés jeleit fogják mutatni. Mint azt az előző fejezetben kifejtettük, lehet, hogy a demográfiai mutatók/szorzók kisebbek lesznek 2050-re, de a 2050-es alapnépesség, amelyre alkalmazzuk őket, már sokkal nagyobb lesz. A 2025-ben 235.088.000 fős Nigériának a termékenységi rátája 4,30. 2050-re az ENSZ-adatok szerint (1. táblázat) a termékenységi ráta 2,66-ra fog csökkenni, de Nigéria népessége ekkor már 357.100.000 fő lesz. Erre a hatalmasra duzzadt (122.012.000 főnyi növekmény!) lakosságra (az Egyesült Államok népességének nagyságrendje) alkalmazva a 2,66-os termékenységi rátát továbbra is óriási népességnövekedés elé néz az ország.

A termékenységi ráta egyértelműen jellemző mintázatot mutató regionális eltéréseinek jórészt civilizációs, az adott terület/népceport kulturális hátterére visszavezethető okai és következményei vannak. Ezek közül a legfontosabbak a következők.

Generáció	Termékenységi ráta					
1.	1+1	1+1	1+1	1+1	1+1	1+1
2.	1,5	2	3	4	5	6
3.	2,25	4	9	16	25	36
4.	3,375	8	27	64	125	216
5.	5,063	16	81	256	625	1296

13. ábra. A termékenységi ráta és a születendő leszármazottak generációinak kapcsolata számokban

- 1) A 13. ábra egy ideáltipikus forgatókönyv szerint számszerűsítve, egy számtani haladvány formájában mutatja, hogy egy szülőpár (apa és anya) esetében a termékenységi ráta különbségei a harmadik és negyedik generációra milyen nagyságrendű eltéréseket mutatnak a leszármazottak számában. Jól látható, hogy amíg a 2-es termékenységi ráta esetében a 5. generációs leszármazottak száma **16**, addig az 5-ös termékenységi ráta esetében a 5. generációs leszármazottak száma **625**, a néhány szubszaharai-afrikai országban (6. térkép) megfigyelhető 6-os termékenységi ráta esetén pedig nem kevesebb mint **1296!**
- 2) *Klánképződés.* A 4. generációs 625 vagy 1296 leszármazott ezekben a jórészt hagyományos klán- és törzsi keretek között élő társadalmakban egyértelműen a klánképződés oka és jele. Ilyen nagy számú, homogén genetikai állományú rokon (unokatestvér) a rokonsági kötelékeket – amelyek ezen társadalmak nagyon sűrűre szőtt alapszövetét adják – csak a klán és törzs rokonsági szervezeti keretei között tudják fenntartani. Ezekben a társadalmakban a hatalmas rokoni lélekszám miatt a családfogalom messze túlterjed a nyugati társadalmakban elfogadott családmódel keretein. A 125 második unokatestvér már jó eséllyel nem is ismeri személyesen egymást, nemhogy névről ismerjenek mindenkit. Ekkora rokoni létszámnál a hagyományos nyugati családfogalom már nem alkalmas a jelenség leírására, így technikai szempontból a klán kategória mint 'rokonságszervezési' egység sokkal jobban fedi a jelenség valós természetét. A klán tehát nem feltétlenül egy atavisztikus jegye ezen országok és kultúrák társadalomszerveződésének, hanem sokkal inkább a problémára/jelenségre adott praktikus válasz. A képet tovább árnyalja a muszlim közösségekben még mindig elfogadott többnejűség, amely férfiágon még nagyobb lendületet ad a klánképződésnek.
- 3) *Medián életkor.* Jellemzően a legalacsonyabb medián életkorú, legfiatalabb társadalmakban a legmagasabb a termékenységi ráta (lásd a 6. és 8. térképet). A 3-as, 4-es, 5-ös és 6-os termékenységi ráta a legalacsonyabb medián életkorú, legfiatalabb társadalmakra jellemző (6. és 7. térkép). Ezekben a fiatal társadalmakban a nők szülési átlagos életkora 15 és 25 év közé esik, vagyis sokkal fiatalabb korokban elkezdenek szülni, míg a szülés a nyugati társadalmakban inkább 25 és 35 év között összpontosul. Fontos eltérés, hogy nemcsak a kulturális háttér eltérő volta (a család, a sokgyerekes család tisztelete a muszlim világban és a szubszaharai Afrikában), illetve hogy a nők iskolázásának 'nincs akkora hagyománya', hanem az is, hogy például a muszlim világban a házasság előtti és házasságon kívüli nemi életnek, illetve az abortusznak szinte teljes a társadalmi (vallási) elutasítottsága, ezért a fiatalok viszonylag korán házasodnak, és korán jön a gyermekáldás.

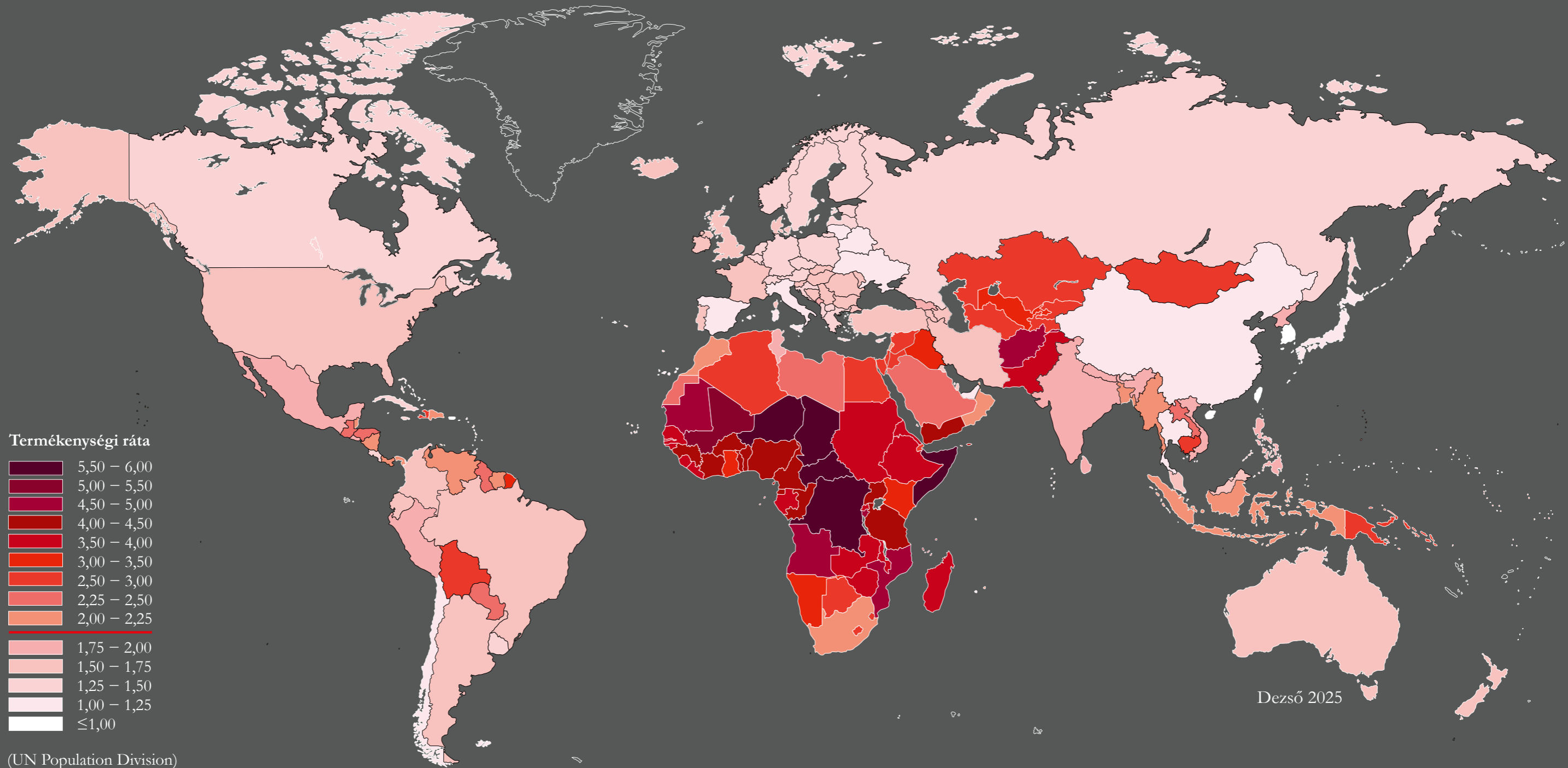
⁴⁰ UN DESA Population Division 2024.

4) *Egy évszázadra jutó generációk száma.* Az tehát, hogy a nők sokkal korábban szülnék a szub-szaharai Afrikában és a muszlim világban, azzal a népességnövekedés szempontjából kulcsfontosságú következménnyel is jár, hogy ezekben a társadalmakban eggyel vagy akár kettővel több generáció is belefér egy évszázadba (13. ábra). Az a különbség, hogy egy 2-es termékenységi rátájú társadalomban egy évszázad alatt átlagban 8 leszármazottal (3 generáció) számolhatunk, egy 5-ös termékenységi rátájú társadalomban pedig az egy évszázadra jutó leszármazottak száma ha nem éppen 1250 (5 generáció) akkor is legalább 625 (4 generáció) – 78-szorosa a 2-es termékenységi rátájú társadalombeli leszármazottaknak –, magyarázatot ad a népességnövekedési trendek közötti különbségekre. Ez a sokszoros nagyságrendű eltérés, pontosabban az egy évszázadra jutó generációk száma jelentősen torzítja a termékenységi rátának mint a különböző civilizációk közötti összehasonlító mutatónak a hitelességét. A termékenységi ráta inkább egy adott civilizáción belüli összehasonlításra alkalmas mutató. Valós összehasonlításra csak az éves nettó népességnövekedés ad lehetőséget (lásd fent).

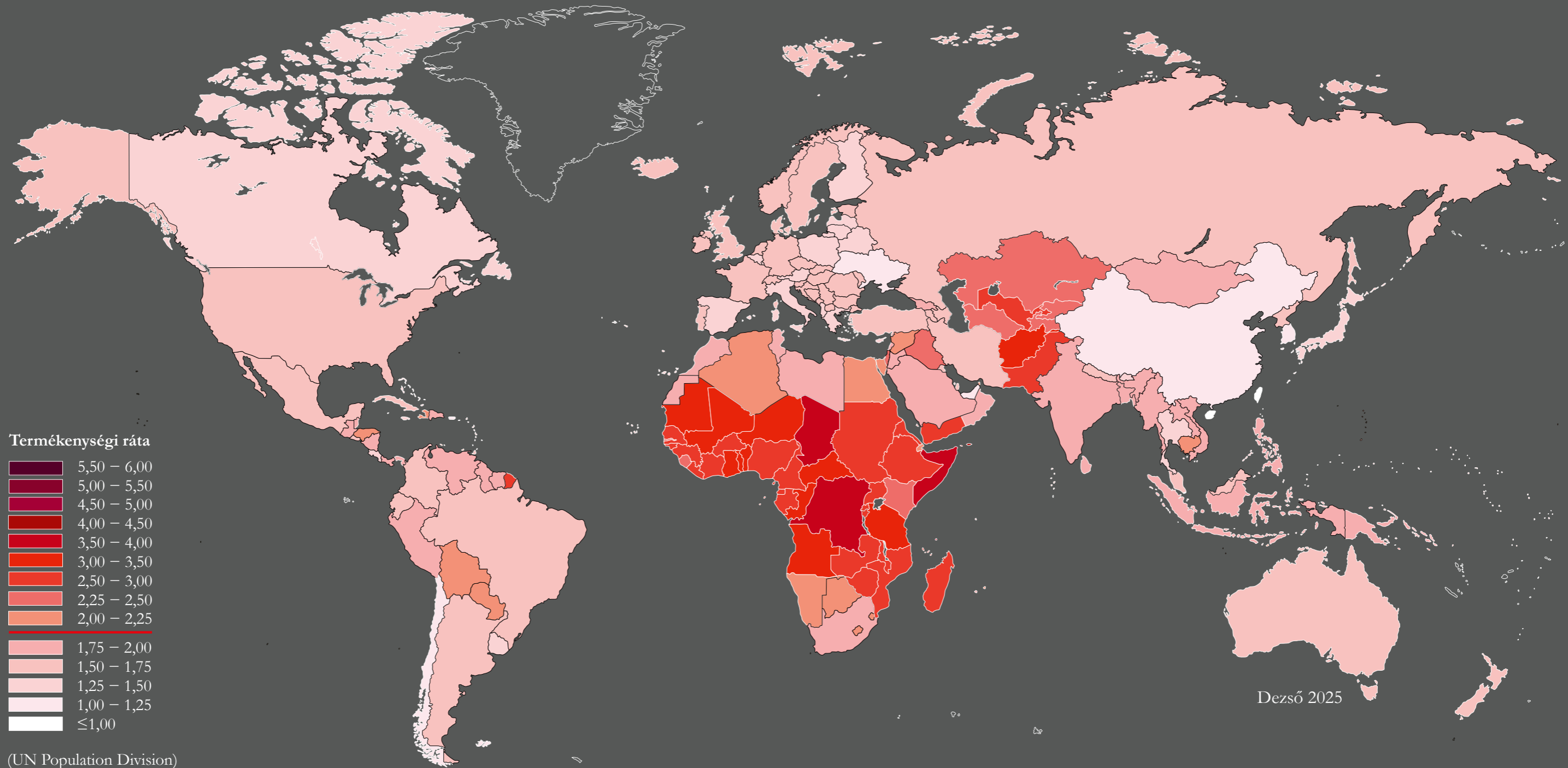
Ezekből az eltérésekből fakad tehát a világ népességnövekedésében azonosítható civilizációs/földrajzi eltérés, amely a szub-szaharai Afrikában és a muszlim világban népességrobbanást okozott és okoz ma is.

A 2015-ben kezdődő migrációs válság idején és azóta is a magyar kormány álláspontja nem a nyugati vádokban megfogalmazott érzelmi/filozófiai kirekesztésen (iszlamofóbia), hanem az egyszerű statisztikákon nyugodott! Ezek szerint a regisztrált 173.947 ember **42 %-a** érkezett a háború sújtotta Szíriából és Irakból – ők lehetnek a par excellence menekültek, míg **58 %-uk** pontosan 100 egyéb országból érkezett – ők lehetnek az illegális migránsok.

6. Termékenységi ráta 2025

7. Termékenységi ráta 2050

III.5. MEDIÁN ÉLETKOR

Az 1. táblázat és a 8–9. térkép mutatja az Óvilág társadalmainak medián életkorát.⁴¹ Az adatok forrása itt is az ENSZ *Economic and Social Affairs, Population Division* részlegének adatbázisa.⁴²

Egy-egy társadalom medián életkora az egyik legdiagnosztikusabb mérőszám arra nézvést, hogy milyen dinamikusan fejlődik az adott társadalom.

1. 15–20 év. A legfiatalabb társadalmakban a legnagyobb a termékenységi ráta, itt a legnagyobb a gyermekáldás, és itt a legmagasabb az éves népességnövekedés. A 8. térképen jól látszik, hogy az Óvilág legalacsonyabb medián életkorú társadalmi elsősorban szubszaharai Afrikára koncentrálnak. Itt a medián életkor szinte minden országban 15 és 20 év között mozog. Az alacsony medián életkor olyan társadalmi torzulásokkal, jellegzetességekkel is járhat, amelyek magyarázatot adhatnak arra, hogy miért ezek a területek lettek az Óvilág leginkább válság és háború sújtotta övezetei (lásd alább). A legfiatalabb, legalacsonyabb medián életkorú társadalmak a szubszaharai régióban a Közép-afrikai Köztársaság 14,5 évvel, Kongói Demokratikus Köztársaság 15,6 évvel, Niger 15,6 évvel, Mali 15,7 évvel, Csád 15,6 évvel és Szomália szintén 15,6 évvel. A Dél-Ázsiához tartozó Afganisztán a maga 17,3 évével is nagyon fiatal társadalomnak számít. Itt nemcsak az a fontos, hogy egy kisebb társadalom ilyen fiatal, hanem azt is figyelembe kell venni, hogy nagy lélekszámú országok medián életkoráról van szó: a fent említett Afganisztánban például egy 43 milliós népesség medián életkora a 17,3 év, Nigériában egy 235 milliós népesség medián életkora 18,1 év (tehát a társadalom felét kitevő 18,1 évnél fiatalabbak száma 117,5 millió fő), vagy éppen a Kongói Demokratikus Köztársaságban egy 111 milliós népesség medián életkora 15,8 év. Az ezekhez hasonló fiatal társadalmak lesznek a következő évtizedek népességrobbanásának elsődleges forrásai.
2. 20–35 év. Néhány nagyobb ázsiai társadalmon (pl. India, Banglades, Mianmar, vagy Malajzia) túl a muszlim világ társadalmainak medián életkora szinte kivétel nélkül ebbe a tartományba tartozik. Mivel ez a négy régió (Dél-Ázsia muszlim országai, Közép-Ázsia, Közel-Kelet és Észak-Afrika) az elmúlt évtizedekben a fegyveres konfliktusok középpontjában állt, érdemes részletesebben is megvizsgálni, milyen szerepet játszott ebben a demográfia. A muszlim világ (nem érintve a távol-keleti muszlimokat, csak azokat, akik hazája a menekült-/migrációs válság idején primér forrásországok voltak), a medián életkorok szempontjából két nagyobb csoportra osztható.
  - 1) A medián életkor 17,3 és 26 év közötti tartományban található (1. táblázat, 8. térkép). Ezek az országok (Afganisztán, Pakisztán, Irak, Szíria, Jemen, Egyiptom, Palesztina és Szudán) mind ki voltak téve valamely fegyveres konfliktusnak. Kivételt talán csak Pakisztán és Egyiptom jelent, ahol a belső társadalmi feszültséget a rendszer a hadsereg segítségével kezelni tudta, és fenn tudja tartani az egyensúlyt és az államrendet. A többi országot mind megrengette valamely fegyveres konfliktus, és a mai napig ezek az országok az elsődleges polgárháborús gócpontok.

⁴¹ A medián az a vonal, amely életkor szerint megfelel egy társadalmat: a medián életkorvonal alatt ugyanannyi az adott társadalom lélekszáma, mint felette. Afganisztánban például a medián életkor 2025-ben 17,3 év, ami azt jelenti, hogy a 43.250.000 afgán fele fiatalabb, fele pedig idősebb, mint 17,3 év. Ezzel szemben Németországban 2025-ben a medián életkor 45,5 év, ami azt jelenti, hogy a 84.490.000 német állampolgár fele fiatalabb, másik fele pedig idősebb, mint 45,5 év. Minél magasabb a medián életkor, annál inkább elöregedő társadalomról beszélünk.

⁴² UN DESA Population Division 2024.

- 2) A medián életkor 26 és 35 év között mozog. Jól látszik (1. táblázat, 8. térkép), hogy ezek az országok (Irán, Szaúd-Arábia, Törökország, Algéria és Marokkó) mind megúszták az 'arab tavaszt', és többé kevésbé sértetlenül kerültek ki a 2011 és napjaink között kibontakozó fegyveres konfliktusokból. Sőt, közülük három (Irán, Szaúd-Arábia és Törökország) még regionális hatalmi státuszát is sikeresen erősítette – más szereplők rovására. Iránban ezen a korosztályos társadalmi konfliktuson – ahogy Huntington azt példaként fel is hozta – már évtizedekkel korábban, az 1970-es évek végén és az 1980-as években átesett, amikor is az 'iszlám forradalom' (1978–1979) és az irak–iráni háború (1980. szeptember 22. – 1988. augusztus 20.) már hatalmas véráldozatokkal (egy becslés szerint akár 800.000 sorköteles korú férfi elestével!) enyhítette ezt a generációs nyomást.
3. 35–40 év. Az Óvilág legnagyobb területű államai tartoznak ebbe a kategóriába (1. táblázat, 8. térkép). Oroszország a maga 40,3 éves medián életkorával, Kína a maga 40,1 éves medián életkorával, illetve Ausztrália a maga 38,3 éves medián életkorával már az 'előregedő' társadalmak körébe tartozik.
4. 40–45 év. Ahogy azt az 1. táblázat és a 8. térkép is jól mutatja, Európa, azon belül is az Európai Unió szinte minden tagállama sajnos ebbe az 'előregedő' kategóriába tartozik. Hazánk népességének medián életkora az ENSZ fent hivatkozott adatbázisa szerint 43,9 év. Ez a magas érték készítette a magyar kormányt arra, hogy olyan családtámogatási rendszert dolgozzon ki, amely segít a társadalom hosszú távú demográfiai egyensúlyának helyreállításában. Ez a homogén kép csak akkor és azon országokban változhat meg, amelyek a népesedési adatsoraik javítására, illetve a gazdaságuk és a szociális ellátórendszerük működésének fenntartására hivatkozva kockáztatják nyugati civilizációjuk és annak számos vívmánya intaktságát és migránsok módszeres betelepítésével változtatják meg mutatóikat.⁴³ Ebbe a 40 és 45 év közötti kategóriába tartozik még Ázsiában és Thaiföld.
5. 45–50 év. A világ legidősebb, 'lelelegettebb' társadalmi közé Európában Bosznia-Hercegovina (45,7 év), Horvátország (45,3 év), Görögország (46,8 év), Olaszország (48,2 év), Portugália (46,9 év), Spanyolország (45,9 év), illetve Németország (45,5 év) tartozik, Ázsiában Japán (49,8 év) és a Koreai Köztársaság (Dél-Korea, 45,6 év) tartozik, ahol a medián életkor 45 év felett van.

A medián életkor az ENSZ előrejelzései⁴⁴ alapján minden társadalomban emelkedni fog az elkövetkező évtizedekben (9. térkép). Ez a fiatal társadalmakban semmikora érezhető gondot sem fog okozni. Ugyanakkor azokban a társadalmakban, ahol már ma is nagyon magas a medián életkor, ott további gondokat fog okozni a társadalmak elöregedő szerkezete. Az 1. táblázat és a 9. térkép jól mutatja, hogy például Európában 2050-re Oroszország kivételével már szinte minden állam a 45+-os kategóriába esik, de van néhány ország, ahol a medián életkor már az 50–55 éves sávba esik: Lengyelország (51,8 év), Litvánia (50,3 év), Albánia (51,1 év), Bosznia-Hercegovina (51,1 év), Olaszország (52,9 év), Málta (53 év), Spanyolország (51,8 év) alkotják majd a legmagasabb medián életkorú társadalmak csoportját. A legmagasabb medián életkorú, így leginkább elöregedő társadalmak azonban a Távol-Keleten találhatók majd, ahol nemcsak 50+-os társadalmakkal találkozhatunk – mint Kína (52,1 év), Japán (52,8 év) –, hanem 55+-os társadalmakkal is, mint a Koreai Köztársaság (Dél-Korea, 56,7 év), Makaó (Kína, 56,2 év) vagy

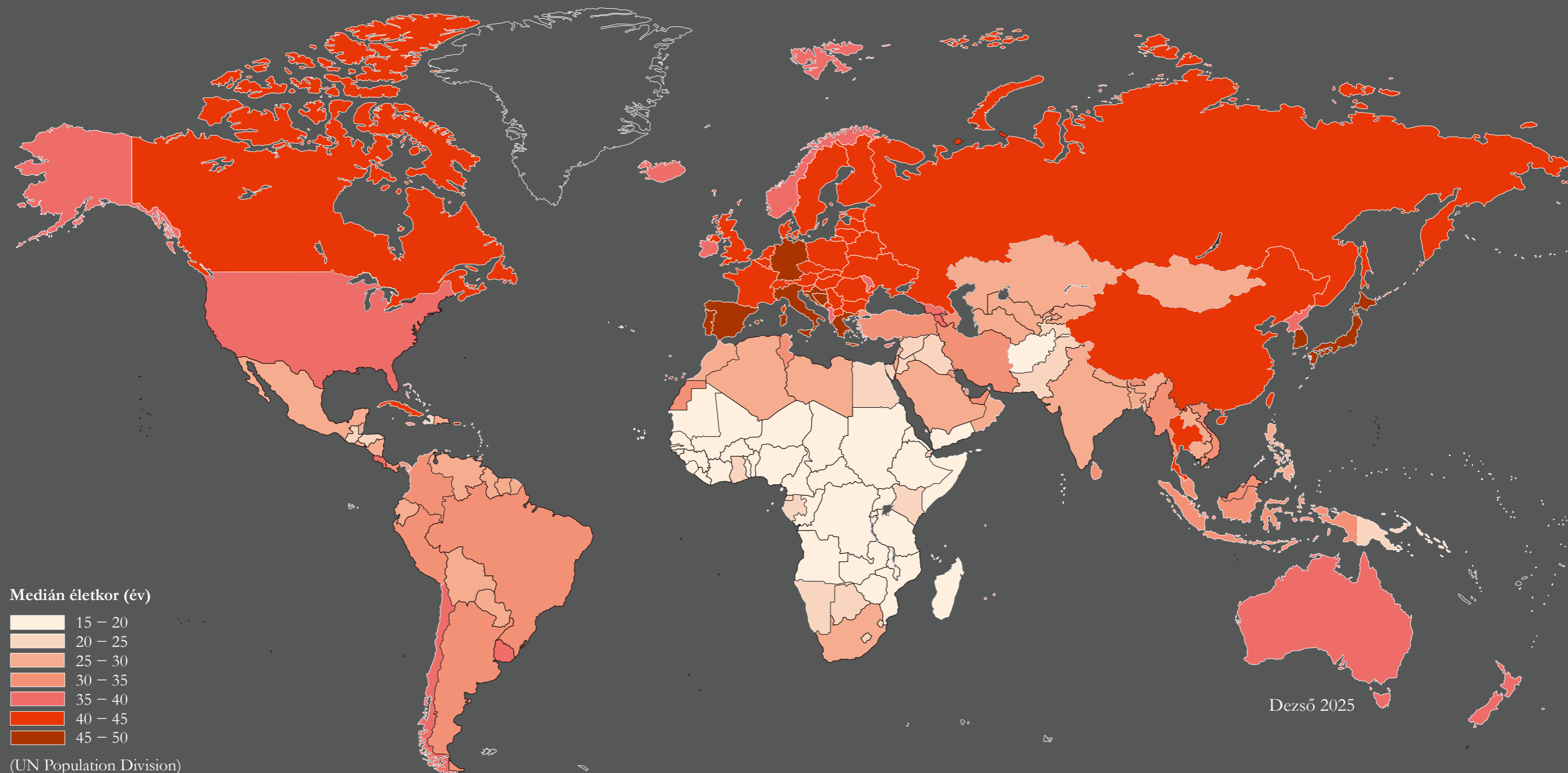
⁴³ Kivéve, ha – drámai fejleményként – ukrán menekültek millióinak tömeges befogadásával javítják gazdaságuk jövőképét és demográfiai mutatóikat.

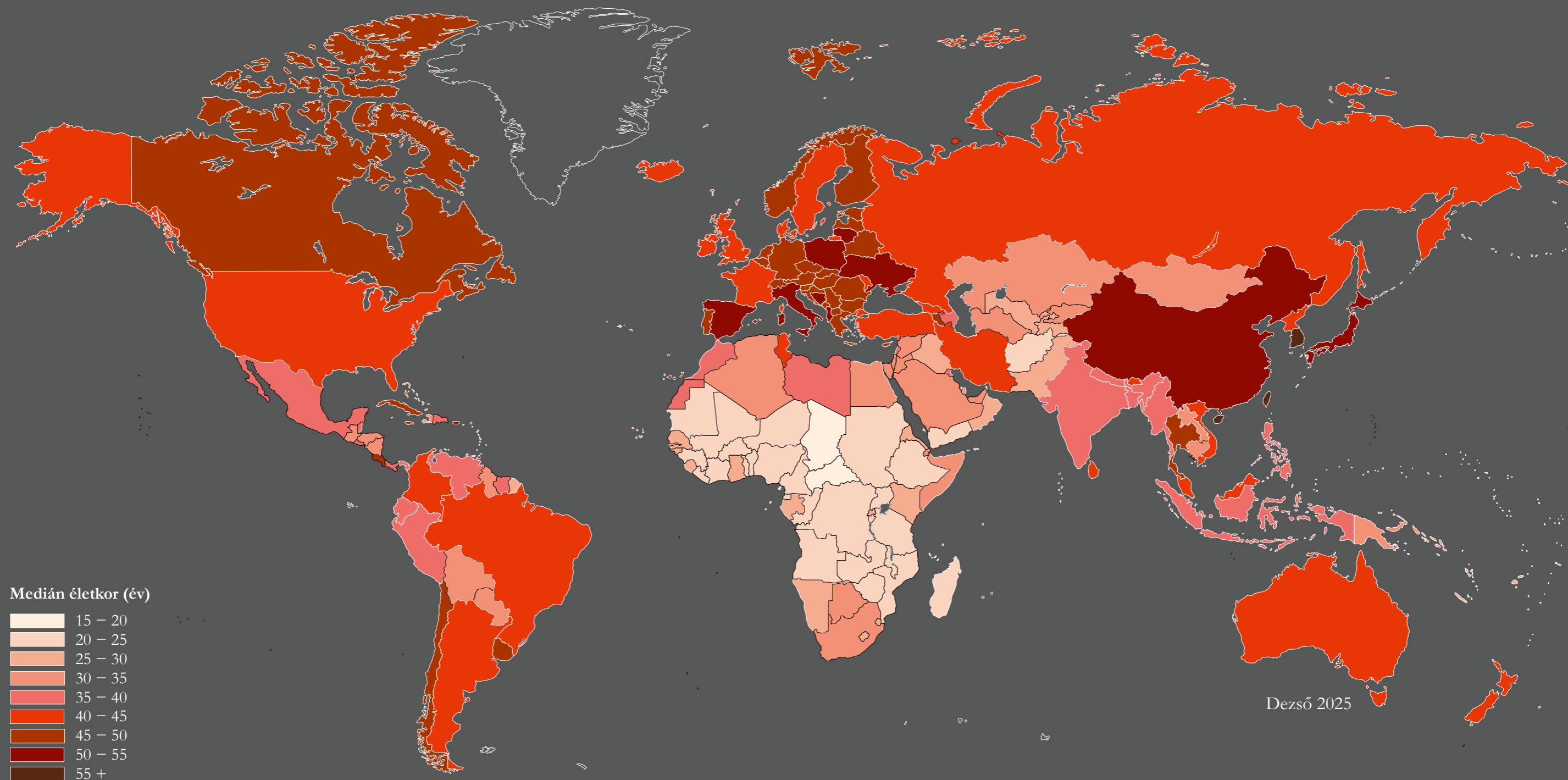
⁴⁴ UN DESA Population Division 2024.

éppen Tajvan (56,3 év), de Hongkongban (Kína) a medián életkor már a döbbenetesen magas 62 évet is el fogja érni.

Ezeket az adatokat akkor tudjuk még pontosabban elemezni, ha vetünk egy pillantást az 1. táblázat 3. oszlopára (15 és 24 év közötti fiatal férfi lakosság százalékos aránya az adott társadalomban), illetve a 10. térképre, amely azt mutatja, hogy a világ országainak férfi lakosságán belül mekkora a 15 és 24 év közötti fiatal felnőtt férfiak százalékos aránya. Szintén huntingtoni alapelv ugyanis, hogy ha egy adott társadalomban a 15 és 24 év közötti fiatal férfiak aránya elér egy kritikus (15-20 % körüli) szintet, akkor ott elkerülhetetlen a fegyveres konfliktus (háború, polgárháború, függetlenségi háború, törzsi háború, vallásháború vagy éppen katonai puccs). Ha végigtekintünk Közép-Ázsia, a Közel-Kelet, illetve a Maghreb utóbbi évtizedeinek történelmén, jól azonosíthatók azok a fegyveres konfliktusok (az irak–iráni háborútól az 'arab tavasz'ig, az Iszlám Állam megjelenésétől a jemeni és szudáni polgárháborúig), amelyek kitörésében szerepet játszott ez az alacsony medián életkorhoz és korosztályos aránytalansághoz köthető motívum. Ez a két elem azért játszott szerepet ezekben a konfliktusokban, mert ezek a korosztályok voltak a gazdasági gondok és a munkanélküliség elsődleges elszennedői, így a szélsőséges ideológiák és a forradalmi hangulat az ő köreikben terjedt a leggyorsabban és a legszélesebb körben. A szubszaharai Afrikában a 15 és 24 év közötti fiatal felnőtt férfiak aránya most 10 % és 12 % között mozog, tehát csaknem kétszerese az európai társadalmakban azonosítható 5–6 %-os arálynak. Ez a mutató a muszlim világban (10. térkép) jól kirajzolja azokat a válságövezeteket (Afganisztán, Irak, Szíria, Jemen és Szudán), ahol az elmúlt években, évtizedekben fegyveres konfliktusoknak lehettünk tanúi. A szubszaharai Afrikában pedig jól kirajzolja az utóbbi egy-két év katonai puccsainak vagy éppen polgárháborúinak (Szudán, Szomália) mintázatát.

A (geo)stratégiai tervezés során, amennyiben úgy tűnik, hogy egy unortodox, az eddigi kanonikus szabályokat megváltoztató vagy kigyengítő vagy éppen megkerülő forgatókönyvnek akár csak 5% esélye is van, **az egy kezelendő kockázat**, amelynek figyelmen kívül hagyása komoly meglepetést és problémákat okozhat. Ezért minden, még a kanonikus keretrendszerben legvalószínűtlenebbnek is tűnő forgatókönyvre is fel kell készülnünk. Egy ilyen felkészülés, hogy elébe menjünk a dolgoknak, akár egy hosszabb, középtávú folyamat is lehet, amely követi a környezet fokozatos átalakulását.

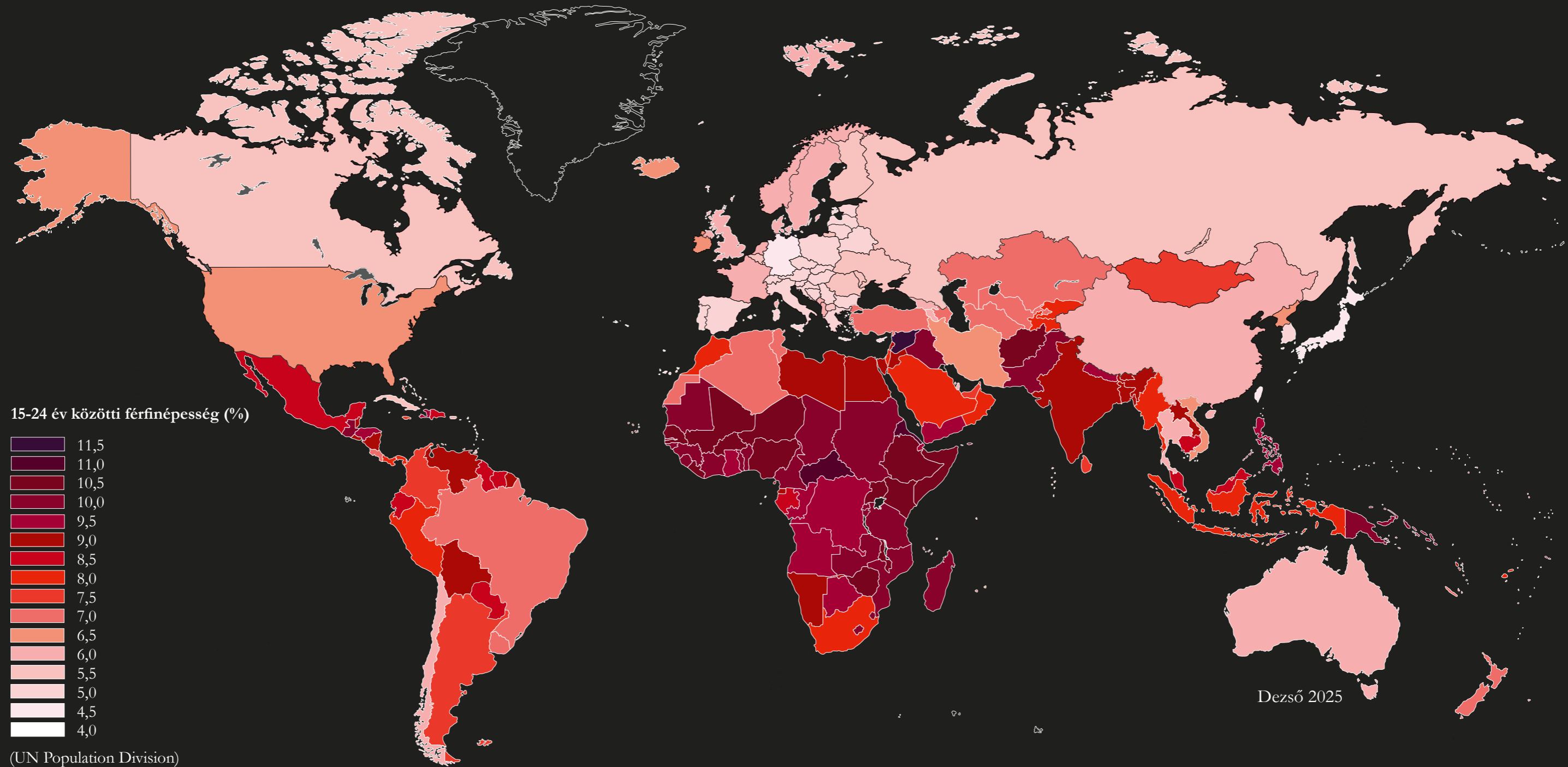

(UN Population Division)

Dezső 2025

10. A 15-24 év közötti férfinéesség országonként 2025
(UN Population Division)

III.6. A TÚLNÉPESEDÉS GEOSTRATÉGIAI KÖVETKEZMÉNYEI

A fenti fejezeteknek a demográfiai alrendszer különböző elemeiről készült elemzéseiből világos, hogy az Óvilág vizsgált régiói: négy muszlim régió (Közép-Ázsia, Dél-Ázsia muszlim országai, Közel-Kelet és Észak-Afrika) és a szubszaharai Afrika az elkövetkező évtizedekben további drámai népességrobbanáson fognak keresztül-menni. A legfontosabb mutatókat és adatsorokat a következőkben összegezzük:

1. 2022 és 2050 között a négy vizsgált muszlim régió (Közép-Ázsia, Dél-Ázsia muszlim országai, Közel-Kelet és Észak-Afrika) népessége, további **392.617.000 fővel fog gyarapodni** (9–10. ábra).
2. 2022 és 2050 között a szubszaharai Afrika népessége egy további **818.773.000 fővel fog gyarapodni** (9–10. ábra). Ez a növekmény az EU népességének csaknem kétszerese.
3. 2022 és 2050 között a vizsgált régiók összes népességnövekedése **1.211.390.000 fő, az EU népességének közel háromszorosa lesz** (9–10. ábra).
4. A vizsgált régiók lakossága – ha a növekményt 25 évre egyenlő részletekre osztjuk, akkor – évente átlagosan 48.455.000 fővel, tehát évente egy spanyolországnyi népességgel fog gyarapodni. A most is az erőforrások hiányával küzdő öt régiónak tehát minden évben egy spanyolországnyi új népesség eltartásához és megtartásához szükséges erőforrást kellene biztosítani, ami a jelen körülmények között szinte lehetetlennek látszik.
5. A 13. ábra mutatja, hogy a nyugati világban hón áhított 2-es termékenységi ráta esetében az 5. generációs leszármazottak (szépunoka) száma **16**, az 5-ös termékenységi ráta esetében a 5. generációs leszármazottak száma **625**, a néhány szubszaharai afrikai országban (6. térkép) megfigyelhető 6-os termékenységi ráta esetén pedig nem kevesebb mint **1296!** Arról nem is beszélve, hogy a muszlim világban és a szubszaharai Afrikában a nők sokkal korábban szülnék, mint a nyugati világban, így az egy évszázadra eső generációk száma nyugaton átlagosan 3, ami 8 leszármazottat (8 dédunokát) jelent, míg a muszlim világban és a szubszaharai Afrikában az egy évszázadra jutó generációk száma átlagosan 4, esetleg 5, ami 125 vagy 625 leszármazottat jelent. **Tehát a 8 leszármazottat kell összehasonlítani 125-tel vagy 625-tel.** Ez a lényegi különbség felelős a robbanásszerű népességnövekedésnek az előző pontokban és fejezetekben bemutatott számaiért.
6. Az 1. táblázat első oszlopa mutatja a vizsgált országok/társadalmak népességének medián életkorát. Ez az adat egy másik olyan metszet, amely felelős az öt vizsgált régió népességrobbanásáért, illetve a nyugati világ demográfiai hanyatlásáért. Egyértelmű, hogy a két világ közötti demográfiai 'torzulásokért' az a demográfiai metszet is felelős, mely szerint például a szubszaharai Afrikában az egyes társadalmak medián életkora harmada az európai átlagnak.
7. A fenti fejezetek táblázata számos olyan összehasonlítást tartalmaznak, amely az érzékletesség kedvéért Magyarország vagy éppen Lengyelország népességének méretéhez (11. ábra) mint statisztikai egységhez viszonyítja mutatja be némiképpen 'figyelemfelkeltő' célzattal, hogy mely országok népessége milyen ütemben nő. Egyik kiemelt példánk szerint Pakisztán népessége (13. ábra) 2 év 2 hónap alatt nő annyival, mint amekkora Magyarország lakossága, és kevesebb mint 9 év alatt nő annyival, mint amekkora Lengyelország népessége.

Ha még mindig a demográfiai alrendszernek a nyugati világra, azon belül is szinte kizárólag a demográfia-
ilag 'előregedő' és politikai súlyát szinte teljesen elvesztő Európára / Európai Unióra gyakorolt geostratégiai hatásait szeretnénk megérteni, vessünk egy pillantást a 11. térképre. Az általunk vizsgált öt régió (a muszlim

világ, Dél-Ázsia muszlim országai, Közép-Ázsia, a Közel-Kelet, Észak-Afrika, valamint a szubszaharai Afrika) földrajzilag és geostratégiaileg egy zárt rendszert alkot. Ezt a zárt rendszert egy túlnyomós gőzkazánhoz hasonlíthatnám, amelyben évente 1 bárral nő a nyomás. A muszlim világban megjelenő +392 milliónyi és a szubszaharai afrikai világban megjelenő +818 milliónyi népesség szét fogja feszíteni ezen övezetek földrajzi kereteit, és migrációs hullámokban fog a legkisebb ellenállás felé indulni. Ennek az övezetnek (gőzkazánnak) a földrajzi határai a következők.

- 1) Északi szomszédja Oroszország közép-ázsiai és szibériai határvidéke. Oroszország nem fogja muszlim bevándorlók tíz- vagy százmillióit a területére beengedni, hogy azok benépesítsék és 'elorozzák' tőle a végelethetetlen erőforrásokkal rendelkező Szibériát, ahol 'elfér' még körülbelül 1 milliárd ember.⁴⁵ Oroszország geostratégiai érdeke, hogy ne engedjen be a területére jellemzően muszlim migránsokat, akik szeparatista törekvéseikkel veszélyeztethetnék Szibériának mint a jövő egyik kincseskamrájának, Oroszország jövőbeli nagyhatalmi pozíciója zálogának biztonságát.
- 2) Keleti szomszédja Kína, amelynek megvan a maga muszlim kisebbsége, kb. 40 millió ujjur, akiket megpróbál leszoktatni a (muszlim) szeparatizmusról⁴⁶ és jó kínai állampolgárt nevelni belőlük. Kína egyetlen muszlim migránst sem fog beengedni a területére.
- 3) Délkeleti szomszédja India, amely pillanatnyilag éppen nem áll hadban nyugati szomszédjával, a szintén atomhatalom Pakisztánnal, az iszlám világ egyik vezető hatalmával. Indiának megvan a maga muszlim kisebbsége, amely jellemzően szeparatista, és harcban áll a kormánnyal. Az indiai hindu patrióta kormány feltehetőleg egyetlen muszlim migránst sem fog beengedni a területére.
- 4) További határai tengerek és óceánok, amelyeken szinte lehetetlen milliós embertömegeknek átkelni Délkelet-Ázsiába, Ausztráliába vagy éppen az amerikai kontinensre. A drámaian túlnépesedő Afrikába nem akar menni senki, onnan inkább eljönni akarnak.
- 5) Északi szomszédja Európa, az egyetlen kivezető út, az egyetlen szelep, amely a túlnyomást le tudja vezetni a vizsgált régiók 'gőzkazánjából'. Ezért a következő évtizedekben Európa déli határait nehezedő nyomás nem fog csökkenteni.

A térképről egyértelműen látszik, hogy az öt vizsgált túlnépesedő régió eltartóképességén túl megjelenő új népesség által az öt régióra gyakorolt nyomás, stresszhatás, 'túlnyomás' (lásd gőzkazán) levezetésének egyetlen útja és iránya létezik: Európa. A legnagyobb probléma, hogy ez a hullám egy meggyengült vagy éppen szándékosan meggyengített Európát fog elérni. Európa már nem szereplő, nem játékos a globális geostratégiai sakkjátszmában, hanem sokkal inkább célpont.

Hogy a fenyegető veszély nagyságát érzékeltessük, tegyünk egy rövid geostratégiai kitérőt. A geostratégia másik fájó kellemetlensége ugyanis, hogy globális szinten szemléli a világot, és kizár minden helyi elfogultságból adódó torzulást. Nem fogadja el például, hogy mi, európaiak mindent egyfajta európai/nyugati felsőbbrendűség szemüvegén keresztül szemlélünk, és meg vagyunk győződve saját globális geostratégiai fontosságunkról. Ebből a szempontból túlértékeljük a jelentőségünket, és még mindig úgy gondoljuk, hogy

⁴⁵ A Szibéria geostratégiai szerepéről szóló részletesebb elemzést lásd a következő fejezetben.

⁴⁶ Ujjur harcosok nagy számban harcoltak az Iszlám Állam soraiban. Részletesen lásd: Dezső Tamás: Idegen (terrorista) harcosok az Iszlám Állam soraiban, Migrációkutató Intézet, 2019 november 4., <https://www.migraciokutato.hu/press/idegen-terrorista-harcosok-az-islam-allam-soraiban-elemzes>.

a világ Európa és az Egyesült Államok tengelye körül forog. Hogy érzékeltessem e gondolatok súlyát, javaslom, hogy vizsgáljuk meg a világ legnépesebb városainak listáját.⁴⁷

Város	2023	2030
Tokió	37 468 000	36 574 000
Delhi	28 514 000	38 939 000
Sanghaj	25 582 000	32 869 000
São Paulo	21 650 000	23 824 000
Mexikóváros	21 581 000	24 111 000
Kairó	20 076 000	25 517 000
Mumbai	19 980 000	24 572 000
Peking	19 618 000	24 282 000
Dakka	19 578 000	28 076 000
Oszaka	19 281 000	
Kínshasa		21 914 000

14. ábra. A világ legnépesebb városai

A világ legnépesebb városában, Tokióban annyian laknak, mint Lengyelországban (38.367.000). És bár Tokiónak nincs hadserege, mint Lengyelországnak, de a GDP-je biztosan nagyobb, mint Lengyelorszá-
gé. Tokióban annyian élnek, mint Ukrajna mostani lakossága. Tokióban annyian laknak, mint az egész Balkánon (Romániától délre).⁴⁸ Montenegróban – amely egy független állam, alkotmánnyal, himusszal, nemzeti múzeummal stb. – annyian élnek (638.000 fő), mint Tokió egyetlen nagyobb utcájában. Tokióban négyszer annyian élnek, mint amekkora Magyarország lakossága. A világon 35 olyan város van, ahol többen élnek, mint amekkora Magyarország népessége.

Globálisan szemlélve a politikai és gazdasági súly már nem Európában van és az Egyesült Államok felől is kezd elcsúszni. A világ egész más szemléletmóddal figyeli az új gazdasági és politikai súlypontokat. Tudomásul kell venni, hogy a világ fejlődésének új súlypontjai Európán és részben az Egyesült Államokon kívülre helyeződtek át. Már nem Európa diktálja a tempót, és nem Európa szabja meg a fejlesztési irányokat. Ezen a globális rendszeren belül Európa és az Európai Unió súlya drámaian csökken, bár még mindig úgy viselkedik, mintha a néhány évtizeddel ezelőttihez hasonló befolyása lenne a világ dolgainak alakítására. De a körülöttünk, a nyugati világ körüli világ olyan tempóban fejlődött és fejlődik, hogy nemcsak a demográfiai, hanem a gazdasági és politikai súlypontok is teljesen áttrendeződtek – Európa kárára. És ez a 'globális Nyugaton' kívüli világ több absztrakcióban, de elsősorban a BRICS-országok egyre gyarapodó és erősödő szövetségének képében újabb és újabb kihívásokat fog jelenteni a világ-gazdaság Nyugatnak kedvező globális egyensúlya számára.⁴⁹

A demográfiai alrendszer vizsgálata során azonban olyan tendenciák és érdekek azonosíthatók, amelyek sokkal súlyosabb következményekkel is járhatnak a presztízsét veszített Európa vagy Európai Unió számára.

⁴⁷ The World's Cities in 2018. Data Booklet, United Nations. https://www.un.org/en/development/desa/population/publications/pdf/urbanization/the_worlds_cities_in_2018_data_booklet.pdf. Lásd még <https://www.destatis.de/EN/Themes/Countries-Regions/International-Statistics/Data-Topic/Population-Labour-Social-Issues/DemographyMigration/UrbanPopulation.html>.

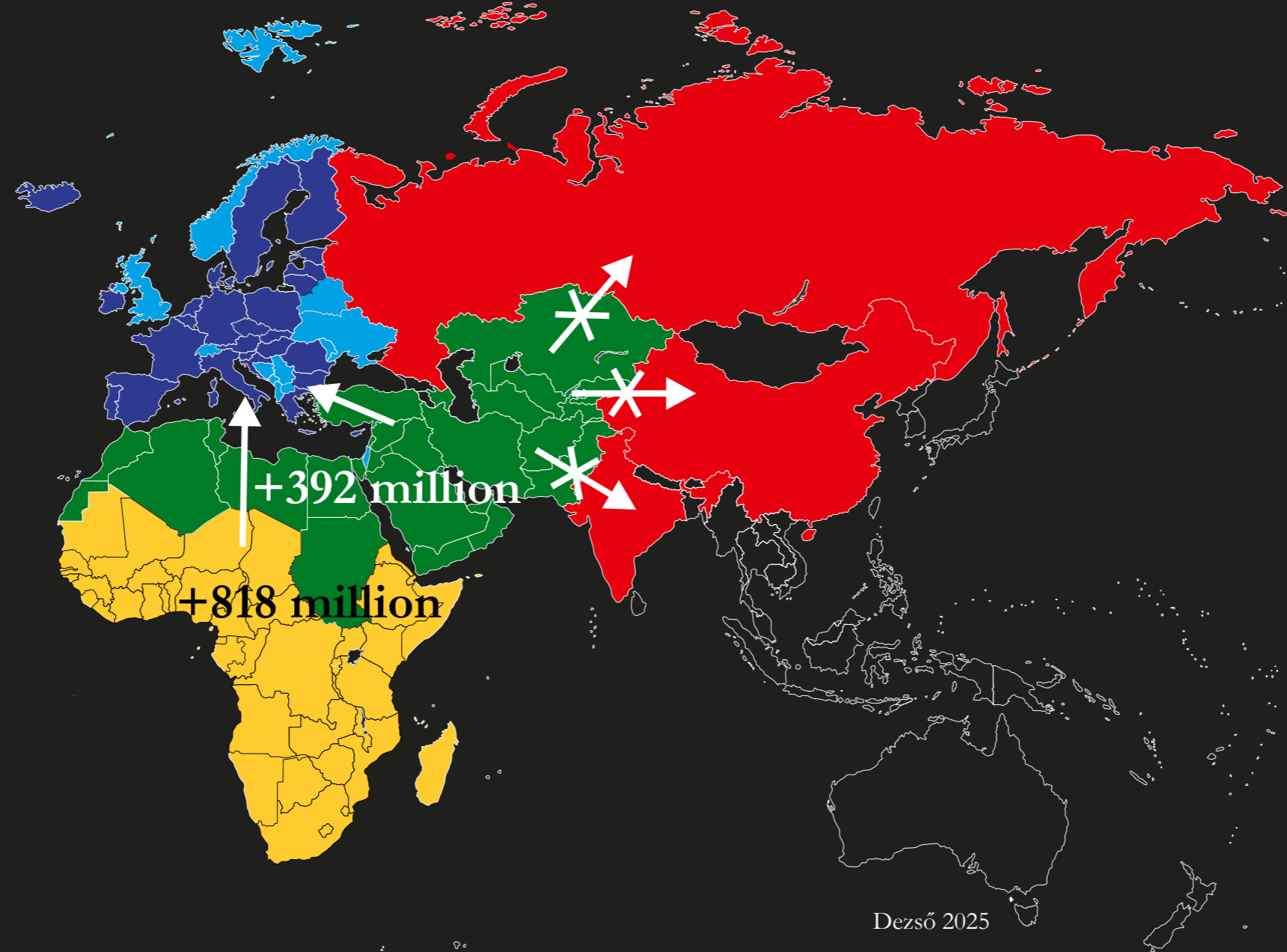
⁴⁸ Bulgária 6.737.000, Albánia 2.782.000, Bosznia-Hercegovina 3.150.000, Horvátország 3.861.000, Görögország 9.959.000, Montenegró 638.000, Észak-Macedónia 1.819.000, Szerbia 6.714.000 = 39.522.000 fő.

⁴⁹ Dezső 2025.

Jól látható, hogy amíg a 2-es termékenységi ráta esetében a 5. generációs leszármazottak száma **16**, addig az 5-ös termékenységi ráta esetében a 5. generációs leszármazottak száma **625**, a néhány szubszaharai-afrikai országban (6. térkép) megfigyelhető 6-os termékenységi ráta esetén pedig nem kevesebb mint **1296!**

11.

Kivezető utak és zsákutcák
(A túlnépesedés okozta nyomás levezetésének lehetséges irányai)

1. táblázat
A világ országainak demográfiai adatai

Kontinens/Ország	Demográfiai jellemzők						Népességnövekedés						
	Medián életkor ⁵⁰		Termékenységi ráta ⁵¹		15–24 éves férfiak ⁵²		Népesség 1950 ⁵³ (ezer fő)	Növekmény (1950 = 100%)	Népesség 2025 (ezer fő)	Növekmény (2025 = 100%)	Népesség 2050 (ezer fő)	Éves változás (%) ⁵⁴	Éves változás 2024–2025 (ezer fő)
	2025	2050	2025	2050	2025	%							
AFRIKA													
SZUBSAHARAI AFRIKA													
KELET-AFRIKA	18,3	23,8	3,96	2,76	53 674	10,58	65 031	766	507 070	167	848 601	2,51	12 732
Burundi	16,4	22,5	4,68	2,96	1478	10,39	2309	616	14 221	168	23 950	2,43	346
Comore-szigetek	20,6	25,4	3,76	2,76	86	9,83	159	550	875	148	1 299	1,82	16
Dél-Szudán	18,7	25,0	3,71	2,55	1431	11,86	2482	486	12 067	151	18 244	2,04	247
Dzsibuti	24,9	31,2	2,58	2,05	116	9,85	62	1898	1177	130	1 525	1 35	16
Eritrea	19,2	25,0	3,61	2,60	404	11,32	822	434	3569	158	5 656	1 87	67
Etiópia	19,1	24,6	3,81	2,55	14 362	10,73	18 128	738	133 765	167	223 206	2 54	3410
Kenya	20,0	26,3	3,12	2,36	6163	10,81	6077	938	56 981	146	83 161	1,92	1097
Madagaszkár	19,2	24,2	3,85	2,82	3314	10,24	4084	792	32 352	163	52 769	2,39	774
Malawi	18,1	24,6	3,53	2,55	2396	10,92	2954	742	21 934	169	37 062	2,54	558
Mauritius	37,8	49,1	1,21	1,31	87	6,85	493	257	1270	87	1 112	-0,02	-3
Mayotte (Franciaország)	17,1	22,5	4,50	3,27	29	8,73	15	2213	332	192	638	3,31	11
Mozambik	16,5	21,6	4,62	2,92	3590	10,22	5959	590	35 134	197	62 972	2,85	1004
Réunion (Franciaország)	38,1	41,5	2,13	1,91	63	7,15	248	355	881	107	942	0,45	4
Ruanda	19,9	25,8	3,59	2,61	1499	10,40	2186	659	14 407	157	22 560	2,08	301
Seychelle-szigetek	34,3	42,5	2,08	1,83	9	6,81	36	366	132	107	142	2,27	3
Szomália	15,6	20,2	5,91	3,60	1948	10,07	2264	854	19 332	190	36 834	3,34	646
Uganda	16,9	24,0	4,06	2,61	5513	10,87	5158	983	50 698	167	84 784	2,69	1366
Tanzánia	17,5	21,8	4,47	3,23	7126	10,23	7650	909	69 542	185	128 294	2,82	1964
Zambia	17,9	23,6	3,97	2,81	2261	10,46	2310	936	21 612	175	37 760	2,74	594
Zimbabwe	18,1	23,6	3,62	2,70	1798	10,70	2747	611	16 790	153	25 692	1,85	312

⁵⁰ United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Population Division, World Population Prospects 2024, File GEN/01/REV1: Demographic indicators by region, subregion and country, annually for 1950–2100, POP/DB/WPP/Rev.2024/GEN/F01/Rev.1, Median Age, Medium Variant, <https://population.un.org/wpp/downloads?folder=Standard%20Projections&group=Most%20used>

⁵¹ United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Population Division, World Population Prospects 2024, File GEN/01/REV1: Demographic indicators by region, subregion and country, annually for 1950–2100, POP/DB/WPP/Rev.2024/GEN/F01/Rev.1, Total Fertility Rate (live births per woman), Median Age, Medium Variant, <https://population.un.org/wpp/downloads?folder=Standard%20Projections&group=Most%20used>

⁵² United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Population Division, World Population Prospects 2024, File POP/03-2: Male population by select age group, region, subregion, and country, annually for 1950–2100 (thousands). Medium fertility variant 2023–2100, POP/DB/WPP/Rev.2024/POP/F03-2. <https://population.un.org/wpp/downloads?folder=Standard%20Projections&group=Most%20used>

⁵³ United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Population Division, World Population Prospects 2024, File GEN/01/REV1: Demographic indicators by region, subregion and country, annually for 1950–2100, POP/DB/WPP/Rev.2024/GEN/F01/Rev.1, WPP2024_GEN_F01_DEMOGRAPHIC_INDICATORS_FULL <https://population.un.org/wpp/downloads?folder=Standard%20Projections&group=Most%20used>

⁵⁴ United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Population Division, World Population Prospects 2024, File GEN/01/REV1: Demographic indicators by region, subregion and country, annually for 1950–2100, POP/DB/WPP/Rev.2024/GEN/F01/Rev.1, Median Age, Medium Variant, <https://population.un.org/wpp/downloads?folder=Standard%20Projections&group=Most%20used>

KÖZÉP-AFRIKA	16,4	20,6	5,37	3,46	21 273	9,83	26 509	817	216 272	188	407 435	3,10	6712
Angola	16,6	20,9	4,95	3,24	3774	9,81	4548	846	38 459	191	73 497	2,97	1146
Csád	15,8	19,8	5,94	3,85	2101	10,13	2502	828	20 728	186	38 470	4,13	858
Egyenlítői-Guinea	20,9	24,4	4,04	2,69	175	9,14	226	847	1915	163	3121	2,34	45
Gabon	21,5	25,6	3,54	2,62	230	8,96	473	542	2566	158	4053	2,10	54
Kamerun	18,0	23,1	4,19	2,96	2979	10,10	4307	685	29 500	172	50 651	2,54	752
Kongói Köztársaság	18,6	23,1	4,05	3,00	637	9,94	827	775	6408	170	10 910	2,34	150
Kongói Demokratikus Köztársaság	15,8	20,0	5,90	3,66	10 742	9,67	12 184	911	111 036	194	215 863	3,17	3520
Közép-afrikai Köztársaság	14,5	19,2	5,81	3,36	610	11,25	1327	408	5421	194	10 508	3,33	181
São Tomé és Príncipe	19,5	24,8	3,53	2,59	25	10,50	60	397	238	152	363	2,10	5
DÉL-AFRIKA	27,9	31,8	2,27	1,94	6210	8,43	15 533	474	73 590	124	91 336	1,22	903
Botswana	23,4	30,3	2,66	2,08	245	9,64	413	615	2542	135	3423	1,61	41
Dél-afrikai Köztársaság	28,7	32,3	2,19	1,89	5329	8,27	13 628	446	64 386	124	78 941	1,17	758
Lesotho	21,8	28,8	2,64	2,15	235	10,0	705	333	2350	127	2983	1,10	26
Namíbia	21,3	27,9	3,17	2,43	276	9,01	514	596	3062	146	4486	2,09	64
Szváziföld	22,5	29,4	2,68	2,08	125	10,0	273	457	1249	120	1503	1,04	13
NYUGAT-AFRIKA	18,2	23,7	4,27	2,79	48 752	10,56	69 771	651	461 367	158	729 700	2,21	10 231
Benin	18,0	23,0	4,42	3,06	1478	10,09	2255	649	14 638	166	24 237	1,70	250
Bissau-Guinea	19,4	25,7	3,68	2,56	231	10,38	535	416	2225	153	3416	2,15	48
Burkina Faso	17,7	24,8	4,01	2,61	2555	10,73	4284	556	23 812	156	37 066	2,20	526
Elefántcsontpart	18,3	22,6	4,17	3,07	3325	10,28	2630	1229	32 321	171	55 241	2,39	773
Gambia	18,6	26,1	3,80	2,38	291	10,42	305	915	2791	153	4275	2,22	62
Ghána	21,3	27,0	3,30	2,55	3400	9,78	5036	690	34 746	145	50 270	1,83	638
Guinea	18,3	24,2	4,04	2,70	1547	10,36	3013	495	14 928	156	23 248	2,31	346
Libéria	18,8	24,7	3,79	2,62	607	10,70	930	610	5672	156	8857	2,09	119
Mali	15,7	20,2	5,42	3,37	2626	10,57	4708	527	24 835	184	45 716	2,87	713
Mauritánia	17,4	22,3	4,56	3,14	527	10,05	651	805	5242	178	9328	2,76	145
Niger	15,6	21,2	5,79	3,22	2934	10,68	2560	1073	27 472	189	51 998	3,20	880
Nigéria	18,1	23,9	4,30	2,66	25 296	10,76	37 860	621	235 088	152	357 001	2,04	4817
Sierra Leone	19,7	26,3	3,61	2,45	914	10,47	2041	428	8731	147	12 876	2,03	178
Szenegál	19,6	25,6	3,71	2,82	2006	10,72	2487	752	18 716	161	30 138	2,28	428
Togo	19,1	23,3	4,07	3,04	967	10,05	1395	689	9618	161	15 463	2,14	206
Zöld-foki Köztársaság	29,0	40,8	1,50	1,50	48	9,12	178	295	526	107	566	0,38	2
ÉSZAK-AFRIKA							49 458	562	274 069	135	371 329	1,41	3 867
Algéria	28,6	34,5	2,67	2,00	3485	7,39	8872	531	47 132	126	59 355	1,34	635
Egyiptom	24,5	31,0	2,71	2,21	10 687	9,09	20 452	574	117 498	137	160 904	1,63	1 920
Líbia	27,7	36,3	2,25	1,82	673	9,07	1125	660	7420	124	9235	1,03	77
Marokkó	29,8	37,4	2,18	1,87	3175	8,30	8986	426	38 261	113	43 399	0,94	360
Nyugat-Szahara	32,6	36,6	2,15	1,85	44	7,38	14	4257	596	130	775	1,84	11
Szudán	18,5	24,0	4,19	3,00	5228	10,28	5734	887	50 849	166	84 519	1,57	800
Tunézia	32,9	40,3	1,80	1,71	884	7,17	3605	342	12 314	106	13 142	0,60	74
ÁZSIA							49 357	606	311 922	139	417 511	1,64	5 143
NYUGAT-ÁZSIA	27,5	32,6	2,52	2,15	27 141	8,70	49 357	606	311 922	139	417 511	1,64	5 143
Azerbajdzsán	33,6	39,7	1,67	1,63	765	7,37	2928	354	10 368	108	11 225	0,60	63
Bahrein	33,4	35,0	1,78	1,66	116	7,13	116	1401	1626	131	2130	2,33	38
Ciprus	38,6	47,6	1,37	1,42	73	5,34	494	276	1365	110	1508	0,95	13
Egyesült Arab Emírségek	31,6	32,6	1,21	1,33	851	7,58	70	16 021	11 215	136	15 279	3,35	376
Georgia	37,3	40,4	1,79	1,71	234	6,14	3527	108	3808	96	3668	0	0
Irak	20,8	27,8	3,17	2,45	4729	10,16	5719	813	46 526	154	71 476	2,08	968
Izrael	29,2	32,2	2,75	2,31	761	8,05	1258	751	9452	138	13 016	1,37	130
Jemen	18,4	24,1	4,41	2,81	4094	9,94	4661	883	41 179	171	70 388	2,89	1192
Jordánia	24,7	32,3	2,57	1,99	1079	9,32	481	241	11 575	141	16 283	0,38	44

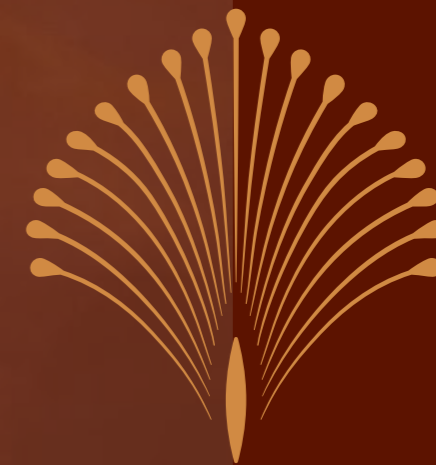
Katar	33,5	32,3	1,70	1,62	191	6,19	25	12 336	3084	134	4140	2,33	72
Kuvait	34,8	35,6	1,50	1,51	285	5,71	153	3258	4985	127	6341	2,02	101
Libanon	28,8	36,5	2,21	1,90	529	9,07	1335	436	5826	120	6986	0,68	40
Oman	29,7	31,5	2,48	1,91	443	8,20	456	1183	5398	144	7781	4,31	233
Örményország	36,6	45,2	1,71	1,69	186	6,27	1354	219	2963	84	2504	-0,70	-21
Palesztina	20,1	28,0	3,19	2,34	535	9,65	932	594	5540	151	8397	1,62	90
Szaúd-Arábia	29,6	32,0	2,29	1,88	2824	8,24	3121	1098	34 264	138	47 442	1,75	603
Szíría	23,3	32,1	2,66	2,06	3006	11,94	3413	737	25 171	149	37 635	3,95	996
Törökország	33,5	44,3	1,62	1,62	6438	7,35	21 408	409	87 576	104	91 311	0,23	204
KÖZÉP-ÁZSIA	26,7	29,4	3,14	2,43	6308	7,60	17 327	475	82 924	136	113 048	1,68	1396
Kazahsztán	29,7	31,2	2,95	2,39	1504	7,26	6703	309	20 721	128	26 437	1,24	257
Kirgizisztán	25,4	30,5	2,75	2,23	598	8,26	1740	416	7241	133	9603	1,51	110
Tádzsikisztán	22,2	27,9	2,99	2,35	899	8,41	1532	698	10 690	145	15 492	1,85	198
Türkmenisztán	26,9	32,8	2,63	2,13	556	7,35	1211	624	7558	127	9611	1,68	127
Üzbegisztán	27,0	28,2	3,45	2,55	2751	7,49	6264	549	36 713	125	51 905	1,91	703
DÉL-ÁZSIA	27,5	35,8	2,18	1,95	192 633	9,28	459 234	420	2 074 646	120	2 500 386	1,02	21 179
Afganisztán	17,3	23,0	4,66	3,09	4721	10,91	7752	558	43 250	176	76 239	2,78	1205
Banglades	26,0	35,6	2,11	1,81	16 361	9,36	37 895	460	174 617	122	214 180	1,20	2110
Bhután	30,5	42,2	1,44	1,46	73	9,19	177	449	794	111	882	0,62	5
India	28,6	38,3	1,94	1,77	134 407	9,22	376 325	387	1 457 435	115	1 677 687	0,89	12 999
Irán	34,0	43,5	1,67	1,63	6336	6,88	17 119	537	92 021	111	101 813	0,98	906
Maldív-szigetek	32,7	49,4	1,55	1,54	36	6,80	74	715	529	111	589	0,37	2
Nepál	25,3	35,0	1,94	1,73	2848	9,61	8483	349	29 628	117	34 573	0,15	-46
Pakisztán	20,6	26,3	3,50	2,58	26 066	10,29	37 542	674	253 203	146	369 611	1,52	3867
Srí Lanka	33,3	40,2	1,94	1,77	1786	7,70	7971	290	23 169	107	24 812	0,56	131
KELET-ÁZSIA	41,0	52,2	1,03	1,20	100 306	6,06	666 410	244	1 654 182	89	1 472 940	-0,23	-3867
Dél-Korea	45,6	56,7	0,75	1,03	2601	5,03	19 211	269	51 697	88	45 374	-0,08	-41
Észak-Korea	36,5	42,9	1,77	1,67	1727	6,50	10 549	252	26 537	97	25 834	0,29	77
Hongkong (Kína)	47,4	62,0	0,74	0,96	273	3,69	1974	375	7397	83	6131	-0,48	-36
Japán	49,8	52,8	1,23	1,35	6045	4,89	82 802	149	123 435	85	105 459	-0,51	-636
Kína	40,1	52,1	1,02	1,18	88 212	6,22	554 419	256	1 417 734	89	1 265 452	-0,22	-3175
Makaó (Kína)	39,6	56,2	0,69	0,91	31	4,29	196	368	722	93	671	0,41	3
Mongólia	26,9	32,0	2,59	1,99	267	7,63	780	448	3497	128	4484	1,22	43
Tajvan	44,8	56,3	0,86	1,08	1149	4,96	7602	305	23 164	84	19 535	-0,43	-100
DÉLKELET-ÁZSIA	30,9	38,1	1,61	1,78	56 717	8,13	165 134	422	697 629	111	774 212	0,71	4 959
Brunei	32,7	41,3	1,71	1,61	35	7,52	48	968	465	111	519	0,86	4
Fülöp-szigetek	26,1	35,9	1,88	1,74	11 198	9,62	18 580	626	116 316	115	134 244	0,81	945
Indonézia	30,4	36,8	2,10	1,85	23 371	8,21	69 543	409	284 622	113	320 462	0,79	2268
Kambodzsa	26,2	32,2	2,51	2,04	1559	8,78	4433	400	17 745	123	21 874	1,19	212
Kelet-Timor	21,7	31,2	2,56	1,92	155	11,00	415	340	1410	133	1881	1,27	18
Laosz	24,9	33,0	2,36	1,89	736	9,40	1683	465	7822	124	9734	1,32	104
Malajzia	31,0	40,1	1,53	1,53	3095	8,65	6110	585	35 771	123	44 179	1,19	427
Mianmar	30,1	36,3	2,08	1,83	4517	8,26	17 780	307	54 680	107	58 630	0,65	360
Szingapúr	36,2	50,9	0,96	1,15	441	7,53	1022	573	5852	104	6091	0,68	40
Thaiföld	40,6	48,6	1,20	1,29	4562	6,36	20 710	338	71 647	93	66 578	-0,05	-42
Vietnám	33,4	40,2	1,88	1,75	7049	6,95	24 810	408	101 300	108	110 021	0,61	625
AUSZTRÁLIA, ÚJ-ZÉLAND													
Ausztrália	38,3	42,0	1,64	1,64	1686	6,46	8177	319	26 069	126	32 814	1,01	264
Új-Zéland	37,7	42,7	1,65	1,62	344	7,02	1908	256	5234	114	5 750	0,76	40
ÓCEÁNIA													
MELANÉZIA	23,1	28,7	2,99	2,37	1 287	9,85	2055	635	13 055	138	18 007	1,69	221
Fidzsi	28,1	33,3	2,25	1,93	78	8,37	289	322	931	107	1 000	0,42	4
Pápua Új-Guinea	22,8	28,5	3,03	2,37	1073	10,05	2002	533	10 670	139	14 836	1,75	187
Salamon-szigetek	20,7	26,4	3,47	2,61	84	10,13	90	921	829	157	1301	2,29	19
Új-Kaledónia (Franciaország)	34,5	40,6	1,95	1,77	22	7,48	65	452	294	116	340	1,02	3

Vanuatu	20,3	25,2	3,53	2,81	31	9,36	48	827	331	160	530	2,11	7
Mikronézia	26,5	31,2	2,79	2,25	45	8,52	160	330	528	113	598	0,37	2
Guam (USA)	31,5	34,7	2,71	2,15	12	7,14	60	280	168	114	191	0,59	1
Kiribati	22,9	27,6	3,09	2,48	12	8,82	33	412	136	134	182	1,47	2
Mikronéziai Szövetségi Államok	23,3	29,2	2,71	2,15	11	9,73	32	353	113	111	126	0	0
Polinézia	27,8	33,8	2,50	2,32	61	8,84	252	274	690	106	735	0	0
Francia Polinézia (Franciaország)	36,1	47,6	1,48	1,50	22	7,80	60	470	282	100	285	0,35	1
Szamoá	19,8	24,0	3,75	2,86	21	9,58	82	267	219	124	272	0,91	2
Tonga	20,8	26,5	3,07	2,45	11	10,57	47	221	104	100	105	0	0
EURÓPA													
Közép- és Kelet-Európa	41,3	45,1	1,40	1,49	15 491	5,44	220 172	129	284 661	90	256 253	-0,24	-685
Belarusz	41,3	48,1	1,23	1,38	480	5,31	7 45	117	9027	83	7486	-0,65	-59
Bulgária	44,8	48,0	1,74	1,70	341	5,06	7251	93	6737	80	5426	-0,60	-41
Csehország	43,8	46,0	1,47	1,57	572	5,35	8903	120	10 680	92	9840	-1,04	-112
Lengyelország	42,5	51,8	1,31	1,40	1947	5,07	24 824	155	38 367	86	32 939	-0,89	-345
Magyarország	43,9	45,4	1,50	1,55	521	5,39	9338	103	9663	90	8741	-0,27	-27
Moldova	38,6	40,7	1,72	1,70	169	5,60	2341	129	3017	78	2362	-1,19	-36
Oroszország	40,3	41,7	1,47	1,54	7978	5,52	102 799	141	144 435	94	136 256	-0,53	-771
Románia	43,2	46,2	1,71	1,68	1073	5,65	16 236	117	18 962	85	16 087	-0,55	-106
Szlovákia	42,3	49,3	1,57	1,60	279	5,07	3437	160	5494	90	4950	-0,47	-26
Ukrajna	41,8	51,1	1,00	1,14	2132	5,56	37 298	103	38 279	84	32 165	2,18	838
Észak-Európa	40,4	43,6	1,50	1,54	6657	6,09	77 818	140	109 259	106	115 809	0,54	590
Dánia	41,3	44,3	1,52	1,57	369	6,15	4268	140	5991	102	6126	0,45	27
Észtország	42,8	48,4	1,38	1,51	73	5,39	1101	123	1354	87	1178	-0,96	-13
Finnország	43,2	46,5	1,30	1,41	327	5,81	4008	140	5623	95	5359	0,19	11
Írország	39,0	42,9	1,60	1,60	367	6,94	2913	181	5283	113	5968	1,06	56
Izland	36,2	44,9	1,50	1,51	26	6,56	143	277	396	109	433	1,26	5
Egyesült Királyság	40,1	42,9	1,54	1,55	4233	6,10	50 616	137	69 353	108	75 446	0,62	430
Lettország	43,6	47,9	1,35	1,44	99	5,31	1927	97	1864	81	1520	-0,85	-16
Litvánia	42,3	50,3	1,22	1,35	148	5,19	2567	111	2851	80	2270	-0,56	-16
Norvégia	39,8	45,5	1,42	1,50	354	6,31	3265	172	5604	105	5900	0,96	54
Svédország	40,3	44,1	1,44	1,52	643	6,04	7010	152	10 633	106	11 300	0,48	52
Dél-Európa	46,4	51,3	1,29	1,40	8127	5,38	108 695	139	150 997	90	135 659	-0,34	-514
Albánia	37,3	51,1	1,33	1,40	178	6,39	1263	220	2782	81	2251	-0,71	-20
Bosznia-Herzegovina	45,7	51,5	1,50	1,57	171	5,42	2661	118	3150	78	2469	-0,73	-23
Észak-Macedónia	41,0	47,8	1,47	1,51	105	5,77	1254	145	1819	83	1519	-0,49	-9
Görögország	46,8	49,9	1,34	1,41	544	5,46	7669	130	9959	89	8838	-1,78	-178
Horvátország	45,3	49,1	1,47	1,52	207	5,36	3850	100	3861	84	3247	-0,72	-28
Málta	41,1	53,0	1,11	1,26	26	4,78	312	174	543	99	537	-2,20	-12
Montenegró	40,0	45,1	1,80	1,73	40	6,26	395	161	638	84	535	-0,15	-1
Olaszország	48,2	52,9	1,21	1,35	3071	5,18	46 599	127	59 251	88	52 086	-0,32	-184
Portugália	46,9	48,3	1,52	1,57	550	5,27	8417	124	10 420	94	9788	-0,10	-11
Spanyolország	45,9	51,8	1,23	1,36	2633	5,49	28 070	171	47 905	94	45 035	-0,02	-11
Szerbia	44,4	48,4	1,50	1,56	341	5,07	6732	99	6714	83	5554	-0,65	-44
Szlovénia	44,7	47,9	1,58	1,60	108	5,09	1473	144	2118	94	1985	-0,04	-1
Nyugat-Európa	43,6	45,8	1,50	1,56	11 169	5,58	142 380	140	199 870	98	196 439	0,07	15
Ausztria	43,6	49,2	1,33	1,43	464	5,08	6936	131	9 117	96	8738	-0,08	-8
Belgium	41,9	45,2	1,39	1,49	702	5,97	8638	136	11 750	101	11 876	0,18	22
Franciaország	42,3	43,5	1,64	1,65	4263	6,40	41 834	159	66 601	102	68 227	0,15	105
Hollandia	41,5	45,5	1,44	1,52	1115	6,09	10 042	182	18 292	104	18 969	0,68	126
Luxemburg	39,5	45,6	1,40	1,48	38	5,61	296	229	677	117	791	1,18	8
Németország	45,5	47,9	1,46	1,54	4120	4,88	69 966	120	84 409	93	78 417	-0,34	-287
Svájc	42,9	47,8	1,44	1,52	464	5,18	4668	192	8946	104	9342	0,53	48
Észak-Amerika													

Egyesült Államok	38,5	41,9	1,62	1,64	23 645	6,82	153 067	226	346 374	110	380 413	0,54	1894
Kanada	40,6	45,1	1,33	1,39	2354	5,89	13 594	294	39 946	114	45 547	1,02	408
KÖZÉP-AMERIKA													
KARIBI TÉRSÉG	31,7	40,5	1,78	1,69	53 387	8,01	17 025	261	44 538	109	46 020	0,42	187
Antigua és Barbuda	36,3	45,8	1,58	1,58	7	7,44	45	209	94	100	95	0	0
Aruba (Hollandia)	41,5	44,2	1,61	1,62	7	6,48	42	257	108	93	100	0	0
Bahama-szigetek	35,3	42,5	1,36	1,41	29	7,21	83	484	402	105	424	0,49	2
Barbados	39,4	44,3	1,71	1,68	19	6,71	208	136	283	94	265	0,35	1
Brit Virgin-szigetek	38,6	49,2	1,06	1,22	3	7,50	7	571	40	100	40	0,25	1
Curaçao (Hollandia)					12	6,45	100	186	186	93	174	0,53	1
Dominikai Közösség	36,3	42,1	1,47	1,50	4	6,06	50	132	66	95	63	0	0
Dominikai Köztársaság	28,3	36,2	2,20	1,87	991	8,63	2346	489	11 475	113	12 981	0,82	95
Grenada	34,4	44,3	1,46	1,48	9	7,69	77	152	117	97	113	0	0
Guadeloupe	47,2	45,5	2,05	1,89	23	6,14	214	175	374	88	328	-0,53	-2
Haiti	24,1	31,1	2,59	2,06	1 140	9,62	3242	365	11 840	124	14 668	1,14	135
Jamaika	32,8	46,0	1,34	1,41	227	7,99	1385	205	2839	87	2467	-0,03	-1
Kajmán-szigetek	38,7	44,3	1,51	1,52	4	5,33	7	1071	75	139	104	1,33	1
Kuba	42,2	49,9	1,45	1,51	626	5,71	5866	187	10 959	86	9423	-0,38	-42
Martinique	49,7	48,3	1,97	1,83	19	5,55	229	149	342	83	283	0,87	-3
Montserrat (Egyesült Királyság)	41,6	45,0	1,45	1,51			13	31	4	100	4	0	0
Puerto Rico (USA)	45,8	54,7	0,94	1,13	199	6,14	2219	146	3240	78	2522	-0,12	-4
Trinidad és Tobago	37,7	45,7	1,52	1,52	96	6,35	640	236	1510	93	1404	0,26	4
KÖZÉP-AMERIKA	28,5	37,6	1,95	1,75	16 257	8,82	37 128	496	184 297	117	215 076	0,96	1774
Belize	26,9	37,8	2,01	1,78	39	9,28	68	618	420	123	516	1,42	6
Costa Rica	35,2	47,0	1,31	1,38	373	7,25	911	564	5142	104	5359	0,46	24
El Salvador	27,9	38,9	1,75	1,66	585	9,21	2157	295	6352	105	6665	0,44	28
Guatemala	23,4	33,0	2,26	1,88	1 898	10,23	3058	606	18 548	132	24 582	1,52	283
Honduras	24,2	32,3	2,45	2,00	1 085	9,93	1538	710	10 916	135	14 785	1,65	181
Mexikó	29,6	38,7	1,89	1,70	11 257	8,56	27 232	483	131 414	113	148 820	0,80	1106
Nicaragua	26,0	34,9	2,18	1,86	647	9,29	1313	530	6962	125	8733	1,32	92
Panama	30,3	38,2	2,09	1,86	372	8,18	851	534	4544	124	5616	1,25	57
DÉL-AMERIKA													
DÉL-AMERIKA	33,1	42,0	1,69	1,63	33 677	7,70	111 474	392	436 889	107	468 719	0,58	2 556
Argentína	32,9	41,9	1,51	1,54	3617	7,90	16 850	272	45 775	105	48 312	0,34	157
Bolívia	25,2	31,9	2,50	2,06	1174	9,39	3067	407	12 498	128	16 057	1,35	169
Brazília	34,8	43,9	1,60	1,56	15 321	7,21	52 620	404	212 423	102	217 704	0,39	849
Chile	36,9	48,9	1,13	1,24	1281	6,46	6567	302	19 815	103	20 344	0,50	101
Ecuador	29,3	39,5	1,79	1,68	1599	8,77	3472	525	18 213	117	21 305	0,85	155
Francia Guyana (Franciaország)	25,0	28,6	3,29	2,57	28	9,00	23	1352	311	151	469	1,60	5
Guyana	26,2	32,3	2,37	1,98	73	8,75	413	202	834	113	939	0,59	5
Kolumbia	32,5	43,7	1,62	1,58	4 170	7,84	11 615	458	53 163	111	59 384	1,04	553
Paraguay	27,0	33,5	2,40	2,02	594	8,51	1488	468	6972	123	8616	1,21	85
Peru	30,2	39,1	1,94	1,74	2 882	8,37	7571	454	34 401	118	40 516	1,06	366
Suriname	28,6	35,8	2,21	1,89	55	8,63	194	328	637	115	733	0,78	5
Uruguay	36,4	45,2	1,39	1,44	241	7,11	2224	152	3386	96	3260	-0,03	-1
Venezuela	29,4	36,5	2,06	1,83	2642	9,28	5368	530	28 460	109	31 078	0,38	109

4

Vízkészlet csökkenés

A klímaváltozás/vízhiány
geostratégiai hatásai

Reissmann Károly Miksa: *A sivatag kezdete
a régi Kairónál* (1913). Magángyűjtemény

Jelen fejezet nem a klímaváltozás összes hatását szeretné felmérni, és nem is a klímaváltozás elleni, amúgy nemes küzdelem a célja, mivel ennek a témának számtalan szakértője, szervezete és fóruma dolgozik a kérdés vélhető megoldási lehetőségein. Jelen fejezet kizárólag azon régiók geostratégiai helyzetét elemzi, ahol a nemzetközi szervezetek egyre növekvő vízhiánnyal számolnak. Jelen tanulmányban a rendelkezésre álló ivóvíz, az öntözővíz és az általa öntözhető mezőgazdasági területek mérete és eltartóképessége, illetve az áramellátást biztosító vízierőművek vízellátása mint primér geostratégiai tényezők kerülnek elemzésre.

Az első általam ismert, a közeljövő vízhiányos korszakának riasztó perspektíváját előrevetítő tanulmányt a World Resources Institute⁵⁵ publikálta 2014-ben. A tanulmányhoz tartozó térkép sötét jövőt fest az elkövetkező, 2040-ig terjedő időszak elérhető édesvízkészletének csökkenéséről. A fejezethez csatolt 5 darab térkép ugyanazt a jelenséget mutatja:

12. térkép Ez a térkép az egész világ országainak vízveszteségét (vörös-sárga színekkel a WRI eredeti színeivel) mutatja. Ez a térkép politikai térkép, tehát a rendelkezésre álló édesvízkészlet csökkenését nem ökológiai zónákra, hanem statisztikai alapon országokra vetíti ki, hiszen a vízmennyiség csökkenésével az egyes országoknak, illetve azok vezetésének kell majd szembenéznie. Erről a térképről jól látszik, hogy melyek lesznek azok az országok, amelyek a legsúlyosabb, már-már megoldhatatlan problémákat okozó édesvízkészlet-veszteséget fogják 2040-ig, tehát az elkövetkező 15 évben elszenvedni.

13. térkép (Projected water stress in 2040 – World Atlas of Global Issues [sciencespo.fr]).⁵⁶ Ez a térkép már nem politikai térkép, tehát nem országokat, hanem földrajzi övezeteket/régiókat/vízgyűjtő területeket mutat, hiszen a vízhiány összetett jelenségének okai között a klímaváltozásból származó okok fontos szerepet játszanak. Ez a kompozit térkép azonban szinte az összes szempontot, kiváltó okot figyelembe veszi. A térkép mintázata ugyanazt mutatja, mint a 12. térkép, de az egyes vízhiányos régiókat az országokon belül sokkal pontosabban és a vízhiány méretét sokkal cizelláltabban mutatja. Eszerint a szürkével jelölt területek már a most is sivatagos vagy nagyon száraz övezeteket mutatják.

14. térkép (Aquaeduct Water Risk Atlas).⁵⁷ Ez a térkép is a World Resources Institute térképe, de az előzőhöz hasonlóan nem országokat, hanem ökológiai zónákat jelöl. Ennek a térképnek és a hozzá tartozó kutatásnak az előrejelzése az előzőnél (13. térképnél) sokkal pesszimistább képet fest az elkövetkező évek vízhiányáról. Azt azonban szem előtt kell tartanunk, hogy ha az elérhető édesvízkészlet csökkenését a mostani vízviszonyokhoz viszonyítva mutatja, akkor csak azt láthatjuk, hogy például Szibériában nem fog eltűnni a víz, hanem a mostani vízbőség kicsit kisebb lesz, viszont az elkövetkező évtizedekben a (globális) felmelegedéssel és a permafroszt leolvadásával óriási területek nyílnak meg a mezőgazdasági művelés előtt, aminek a jövőbeli geostratégiai egyensúly és a világ-élelemzés szempontjából óriási jelentősége lehet (lásd alább). Ott azonban, ahol már most is vízhiányos a környezet, a térképen jelölt esetleges további édesvízkészlet-veszteség akár el is lehetetleníti a megélhetést és megtelepedést, aminek a jövőbeli migrációs trendek szempontjából beláthatatlan következményei lehetnek.

⁵⁵ <https://www.wri.org/insights/ranking-worlds-most-water-stressed-countries-2040>

⁵⁶ Projected water stress in 2040 - World Atlas of Global Issues (sciencespo.fr)

⁵⁷ https://www.wri.org/applications/aqueduct/water-risk-atlas/#?advanced=false&basemap=hydro&indicator=w_awr_def_tot_cat&lat=30&lng=-80&mapMode=view&month=1&opacity=0.5&ponderation=DEF&predefined=false&projection=absolute&scenario=optimistic&scope=baseline&threshold&timeScale=annual&year=baseline&zoom=3

15. térkép (UNICEF Risk Analysis and Preparedness Section, Office of Emergency Programmes, 11 October 2023).⁵⁸ Az előzőhöz hasonlóan ez a térkép (és a hozzá tartozó tanulmány) is ökológiai zónákat vizsgálva vetít előre egy jelentős, már-már drámai édesvízkészlet-csökkenést az elkövetkező évtizedekre. Az ő metszetükben természetesen a gyermekek sebezhetőségén keresztül látjuk a jelenséget, amelynek már a mostani kiindulópontja is tragikus: 2022-ben 739 millió gyermek volt világszerte kitéve súlyos vagy extrém magas vízkészlethiánynak, és 436 millió gyermek élt olyan környezetben, ahol az elérhető vízkészletek nagyon vagy szélsőségesen sebezhetőek voltak.⁵⁹ Az összkép ugyanaz, mint a többi térképen, a Föld bizonyos részei szinte teljesen kiszáradhatnak, és szinte nem marad ezeken a területeken annyi elérhető édesvíz, amennyi a mostani, nemhogy a (közel)jövőben drámaian növekvő népességet (lásd előző fejezet) el tudná tartani.

Ahogy az 12–15. térképek mutatják, a legsúlyosabb vízveszteséget a Ráktérítő és Baktérítő mentén, a leszálló légáramlások övezetében fogja elszenvedni a Föld. Az Óvilágban Dél-Európában Portugália, Spanyolország, Olaszország, Albánia, Észak-Macedónia és Görögországnak kell a legsúlyosabb, 40–80 %-os vagy még súlyosabb édesvízkészlet-veszteséggel szembenéznie. Az elsvatagosodó sáv a Közel-Keleten és Közép-Ázsián keresztül egészen Kínáig tart.

	20–40%	40–80%	80%+
EURÓPA	Egyesült Királyság, Franciaország, Hollandia, Lengyelország, Litvánia, Moldova, Koszovó, Georgia, Ciprus	Portugália, Belgium, Olaszország, Albánia, Észak-Macedónia, Észtország, Ukrajna	Spanyolország, Görögország
ÁZSIA	Nepál, Dél-Korea, Japán	Tádzsikisztán, Mongólia, Kína, India, Fülöp-szigetek, Indonézia, Malajzia	Törökország, Örményország, Azerbajdzsán, Szíria, Libanon, Izrael, Jordánia, Szaúd-Arábia, Jemen, Omán, Egyesült Arab Emírségek, Bahrein, Kuvait, Katar, Irak, Irán, Afganisztán, Pakisztán, Türkmenisztán, Üzbegisztán, Kazahsztán
AFRIKA		Namíbia, Botswana, Dél-Afrika, Lesotho, Sváziföld, Eritrea	Nyugat-Szahara, Marokkó, Algéria, Líbia
AUSZTRÁLIA		Ausztrália	
DÉL-AMERIKAI	Argentína, Francia Guyana (Franciaország), Kuba, Bahama, Jamaika	Chile, Peru, Haiti, Puerto Rico (USA)	
ÉSZAK-AMERIKA		Mexikó, Egyesült Államok	

15. ábra. Vízhiányos országok 2040-ben a World Resources Institute vízveszteség-előrejelzése alapján

⁵⁸ <https://www.downtoearth.org.in/climate-change/nearly-a-billion-children-globally-exposed-to-extremely-high-water-stress-unicef-report-92827>

⁵⁹ ZUMBISH 2022

Meg kell jegyeznünk, hogy a World Resources Institute 2014-es előrejelzése óta eltelt idő elég hosszú volt már abból a szempontból, hogy a prognózist sajnos maximálisan igazolja. Szíriában és Irakban az Eufrátesz medre 2019 szeptemberében szinte teljesen kiszáradt (16–17. ábra), és ugyanerre a sorsra jut a Pó Olaszországban szinte minden évben. Már nemcsak az Egyesült Államok délnyugati területeit, de szinte az egész Mediterráneumot rendszeresen, minden évben sújtják a korábban ilyen gyakorisággal és kiterjedéssel nem bíró erdőtüzek.

Ugyanakkor nem csak a World Resources Institute, hanem más kutatóintézetek és szervezetek is hasonló drámai képet festenek a jövőről.⁶⁰

A kialakuló – és már napjainkban is érzékelhető – vízhiánynak számos következménye lehet:

- 1) Ez a drámai vízvesztés szinte teljesen ki fogja szárítani sok más terület (15. ábra, 12–15. térkép) mellett azokat az övezeteket és régiókat, ahol a migráció első számú kibocsátó országai találhatóak. A következő években, évtizedekben az amúgy drámaian túlnépesedő régiók (lásd előző fejezet) még ki is fognak száradni, amivel elveszítik ivóvízbázisuk jelentős részét, és a maradék mezőgazdaságuk is könnyen tönkremehet, s ez hazai élelmiszeri válsághoz és az élelmiszerimportnak való szinte teljes kiszolgáltatottsághoz vezethet. A túlnépesedés és a vízhiány olyan feszültséget eredményezhet, amely könnyen szétfeszítheti ezen társadalmak kereteit, és a robbanás tömeges migrációhoz, illetve óriási területek biztonságpolitikai és geostratégiai destabilizálódásához, konkrétan háborúhoz vezethet.
- 2) A jelenségnek azonban van egy előre aligha kalkulált kockázata is: a WRI térképén és a többi térképen is jól látszik, hogy Európában nemcsak a dél-európai, mediterrán államokat fogja komoly édesvízkihasználás-vesztés sújtani, hanem erre a sorsra jut Ukrajna is. A WRI előrejelzése alapján Ukrajna 2040-re könnyen elveszítheti édesvízkihasználását 40 %-át is. Ennek nemcsak az az oka, hogy várhatóan kisebb lesz a nyári csapadékmennyiség, hanem az is, hogy Ukrajna folyóinak jelentős része (a Pripjatj, a Dnyeper, a Gyecna és a Donyec) átfolyik Belaruzszon illetve Oroszországon, és ki van téve annak a veszélynek, hogy ezekben az országokban duzzasztógátakat építenek a folyókon, hogy a felduzzasztott vízmennyiséget termőföldek öntözésére, illetve vízierőművek turbinájának meghajtására használják. Bármely esetben az Ukrajnának jutó vízmennyiség jelentősen csökkenni fog. Az orosz–ukrán háború tükrében ennek a kérdésnek egészen más lett az akusztikája. Az Ukrajna keleti részeit elfoglaló orosz hadsereg jelentős termőföldektől fosztja meg az országot, és az orosz gabonaembargó is súlyos károkat okozott az ukrán mezőgazdaságnak, azon belül is az ukrán gabonapiac jelentős részét uraló nyugati agrárkonserneknek, amelyeknek a veszteségei kiváltották az EU-nak az ukrán gabonaimportra vonatkozó – akár a nemzetállami agrárpiacok rovására történő – liberalizálási törekvéseit is. A Nova Kahovka mellett található hatalmas duzzasztómű felrobbantása nemcsak a délnyugati frontszakaszt tette hetekre járhatatlan mocsárvidékké, hanem több-balattonnyi vízmennyiség is kárba veszett. Hogy ezzel a vízmennyiséggel hány hektárnyi területet tudtak öntözni, nem ismeretes.
- 3) Az édesvízellátás szempontjából veszélyforrás, vagy inkább stratégiai fegyver lehet a folyók felduzzasztása gátakkal. A kérdés, hogy egy a területén átfolyó folyót az adott ország milyen mértékben

duzzaszt fel (öntözési vagy áramtermelés céljából), és hogy ezzel a duzzasztással mennyire csökkenti le a szomszédos országba átfolyó folyószakasz vízhozamát. Ilyen gátépítésből és vízduzzasztásból fakadó feszültségeket látunk a Közel-Keleten, ahol Törökország gátakkal duzzasztja az Eufrátesz és a Tigris folyók vizét, amivel nehéz helyzetbe hozza Szíria és Irak mezőgazdaságát (lásd 16–17. ábra); Irán is több gátat épített a Tigris keleti, az iráni Zagrosz hegységből eredő mellékfolyóin, amivel komoly gondokat okoz Iraknak; illetve ilyen drámai esetnek lehetünk tanúi a Nílus esetében is, a Kék-Nílust Etiópia felduzzasztotta a 'Reneszánsz gáttal'. A hatalmas víztározó feltöltése azzal a veszéllyel fenyeget, hogy komolyan korlátozza a folyó Szudánra és Egyiptomra jutó vízhozamát, ami súlyos gondot okozhat a két országnak.

- 4) A vízbázis csökkenése tehát nem csak ivóvízválságot, mezőgazdasági válságot okoz, hanem a folyók felduzzasztása és vízhozamának korlátozása révén közvetlen politikai konfliktusokhoz is vezethet. Talán csak idő kérdése, hogy Európában mikor szembesülünk ezzel a problémával.

16–17. ábra. Az Eufrátesz folyó kiszáradt medre Szíria keleti részén, Raqqa tartományban, 2021 júliusában (felső) és az iraki Zikarban, 2022 júliusában (alsó)

⁶⁰ World Resources Institute Aqueduct programja: <https://www.wri.org/aqueduct/tools>. Az ebből derivált világtérkép: <https://espace-mondial-atlas.sciencespo.fr/en/topic-resources/map-5C33-EN-projected-water-stress-in-2040.html>. A GRACE műhold adatai alapján létrehozott térképek: <https://gracefo.jpl.nasa.gov/science/water-storage/>. A FAO-nak a vízgazdálkodás különböző aspektusait bemutató interaktív térképe: <https://data.apps.fao.org/aquamaps/>; a FAO „water productivity” atlasza: https://wapor.apps.fao.org/home/WAPOR_2/1; valamint a FAO vízstresszriportja 2021-re: https://www.unwater.org/sites/default/files/app/uploads/2021/08/SDG6_Indicator_Report_642_Progress-on-Level-of-Water-Stress_2021_ENGLISH_pages-1.pdf

Oroszországban (Szibériával) 2080-ra a permafroszt leolvadása 2 millió négyzetmérföld, vagyis 5,12 millió km² (55 magyarországi terület!) válik elérhetővé a mezőgazdasági művelés számára. A szerző szerint ez a növekmény körülbelül 1,3 milliárd acre, 525.200.000 hektár (!) mezőgazdasági területnek felel meg, amely sokkal több, mint az Egyesült Államokban jelenleg művelés alatt álló összes mezőgazdasági terület, amelynek mérete 'csak' 897.400 acre. A vizsgált időszakban, 2080-ig évente tehát 8.753.000 hektárnyi terület szabadulna meg a jég fogságából.

16. térkép. A különféle kutatóintézetek által előrevetített vízhiány és a Föld jelentős területein a mezőgazdaságra alkalmas területek méretének csökkenése, zsugorodása – a világ népességének növekvő szintje⁶¹ mellett (lásd az előző fejezetben) – komoly élelmezési válsághoz fog vezetni. A 16. térkép a World Resources Institute 2014-es térképének átszínezése zöld (termékeny) és sárga (kiszáradó) színekkel. Ebben a színharmonióban jól látható, hogy mely övezetek maradnak termékenyek, és mely övezetek fognak fokozatosan kiszáradni, amivel emberi eltartóképességük (itt most a mezőgazdasági termelés szempontjából értelmezve) csökkenni fog.

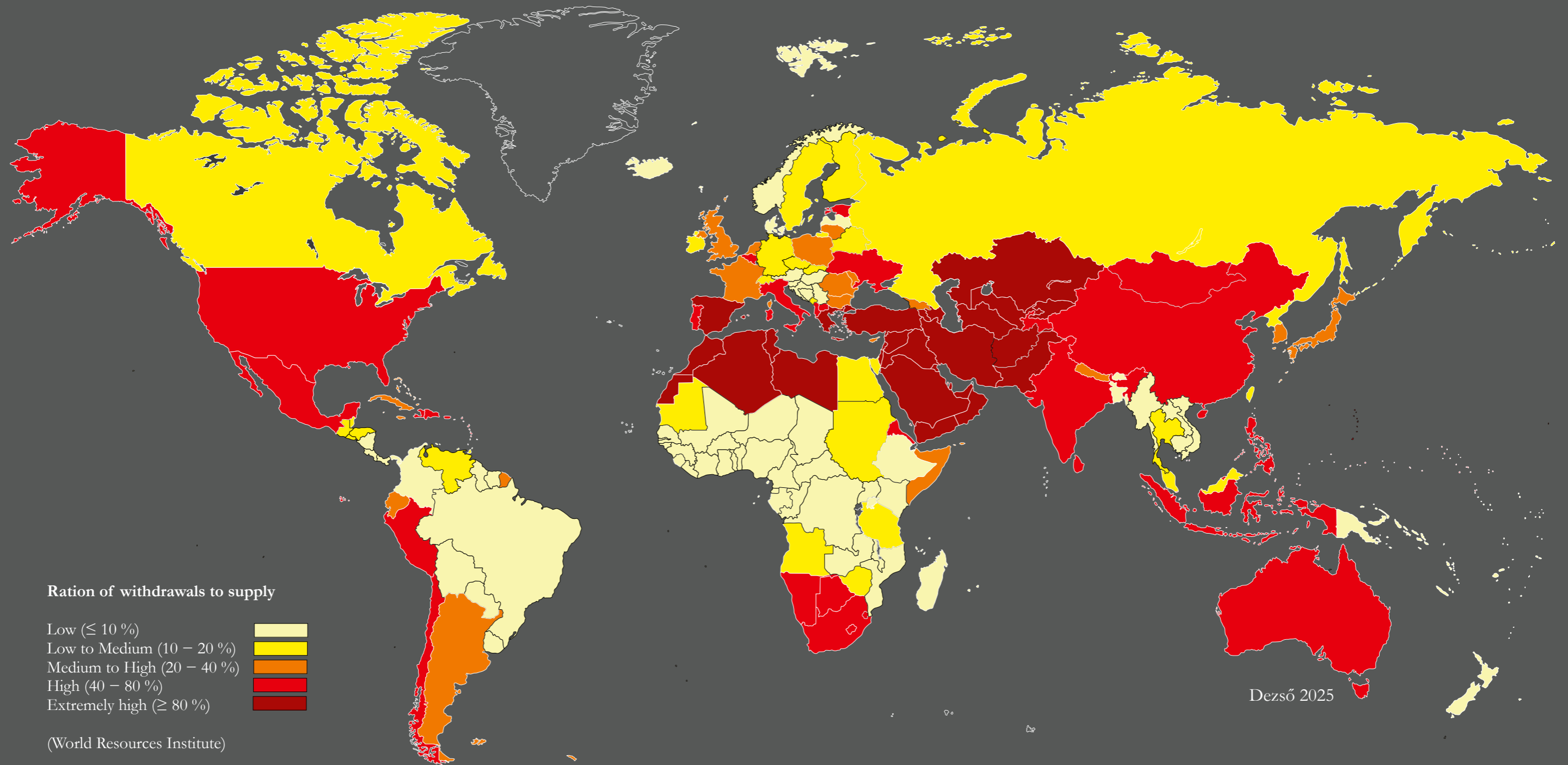
A világtérképen jól látható, hogy a kisebb zöld (termékeny) övezetek (Délkelet-Ázsia, Közép-Európa bizonyos része, benne Magyarországgal, Latin-Amerika a karibi térséggel) mellett négy nagy zöld zóna (termékeny övezet) látható: az Amazonas-medence, a Kongó-medence, Kanada és Oroszország Szibériával. Amíg a világelelmezés gabonaalapú, addig az Amazonas- és a Kongó-medence csak a viszonylag szűk peremterületein lesz alkalmas jelentős mennyiségű gabona előállítására. Maguk a medencék hatalmas területükkel az éghajlat (magas páratartalom, állandó eső, a talaj szerkezete és minősége) miatt nem alkalmasak a gabonatermesztésre és így nem tudnak jelentősen vagy egyáltalán hozzájárulni a világelelmezési problémák megoldásához. Így csak Kanada és Oroszország lehet az a terület, ahol a jövőben a felmelegedéssel a termőterületek mérete drámaian nőni fog (lásd alább), tehát a jelentőségük a világelelmezésben a mostani vezető pozícióból (ez a két ország ma is a legnagyobb gabonaexportőr) még tovább fog növekedni és – mivel a további népességnövekedés további, eddig nem látott terheket fog róni a világelelmezésre – közelíteni fog a monopolhelyezethez.

Mivel ez komoly geostratégiai hangsúlyeltolódásokhoz (perifériából centrumképződés, a csökkenő lélekszámú 'Globális Nyugat' vagy még konkrétan a 'Globális Észak' további erősödése a 'Globális Déellel' szemben stb.) és az eddigi erőegyensúly megváltozásához fog vezetni, ennek a témának a részletesebb kifejtés érdekében a következőkben külön fejezetet szentelünk.

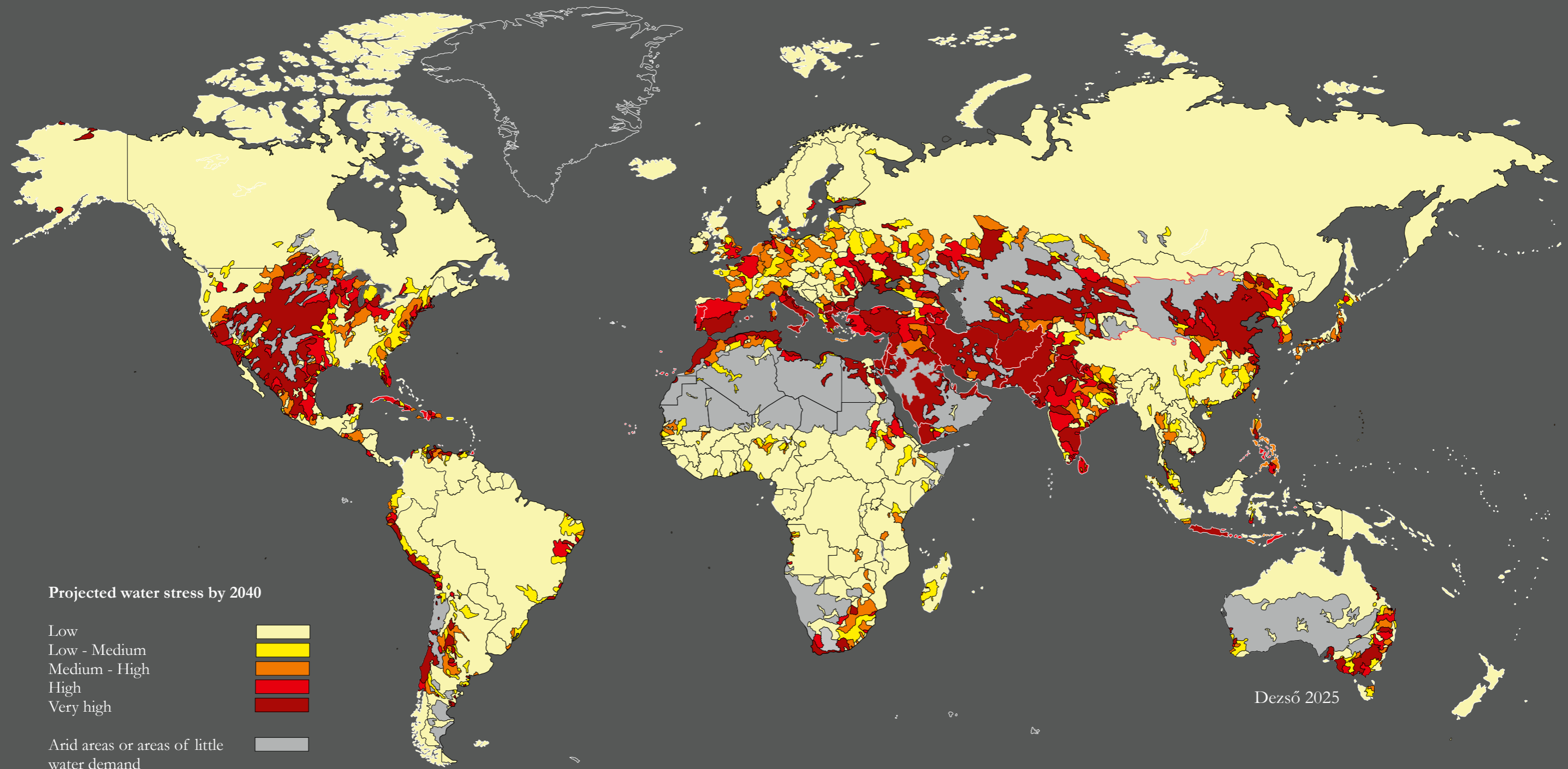
A világ jelentős területeinek kiszáradása, más területek relatív vízbőségének fennmaradása, sőt a termőterületeik méretének drámai növekedése (Kanada és Oroszország) komoly geostratégiai hangsúlyeltolódásokhoz (perifériából centrumképződés, a csökkenő lélekszámú 'Globális Nyugat' vagy még konkrétan a 'Globális Észak' további erősödése a 'Globális Déellel' szemben stb.) és az eddigi globális geostratégiai erőegyensúly megváltozásához fog vezetni.

⁶¹ Az ENSZ Department of Economic and Social Affairs, Population Division előrejelzése szerint 2050-re a Föld népessége el fogja érni a 9.644.036.000 főt. UN DESA POPULATION DIVISION 2024

12. Vízhiány 2040 (World Resources Institute)

13. Vízhiány 2040 (Sciences Po)

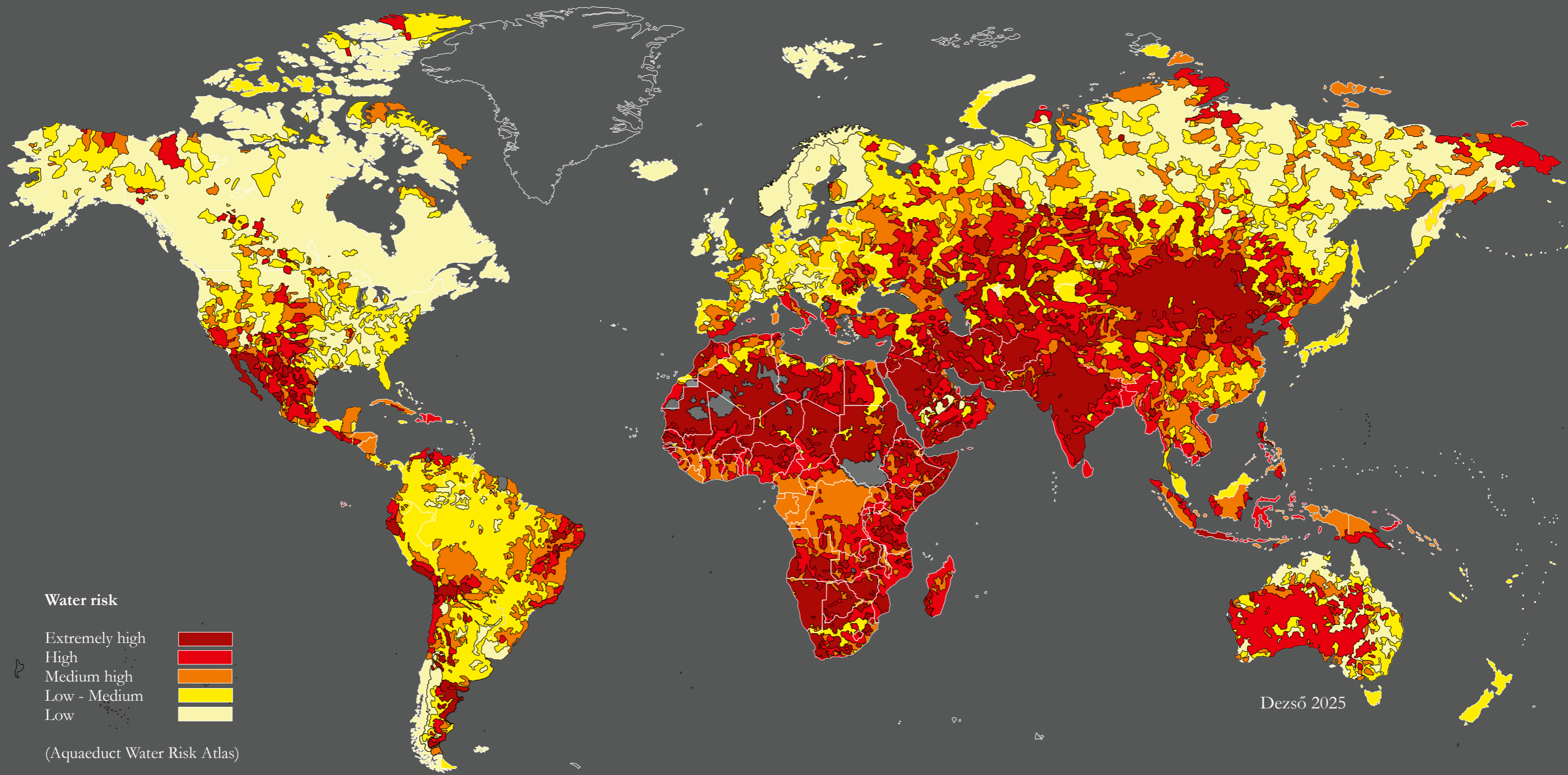
Projected water stress by 2040

- Low
- Low - Medium
- Medium - High
- High
- Very high
- Arid areas or areas of little water demand

(Sciences Po)

Projection according to RCP8.5 and SSP2 „business as usual”, scenarios:
- RCP8.5: world temperature rises from 2.6 to 4.8 Celsius by 2100 compared to 1986-2005.
- SSP2: socioeconomic factors (population, GDP, rate of urbanization) continue along their current trends.

14. Vízhiány 2040 (Aqueduct Water Risk Atlas)

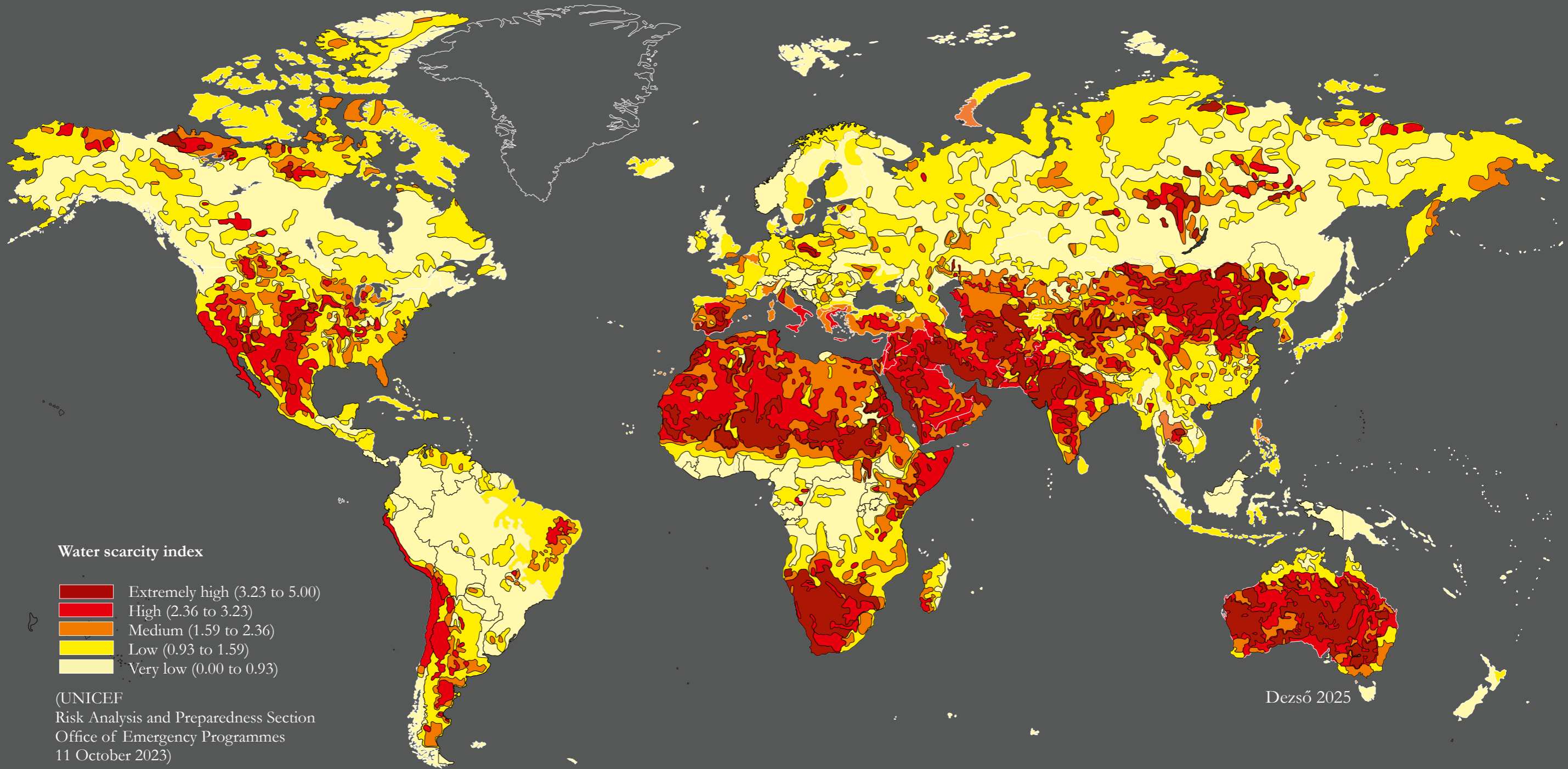

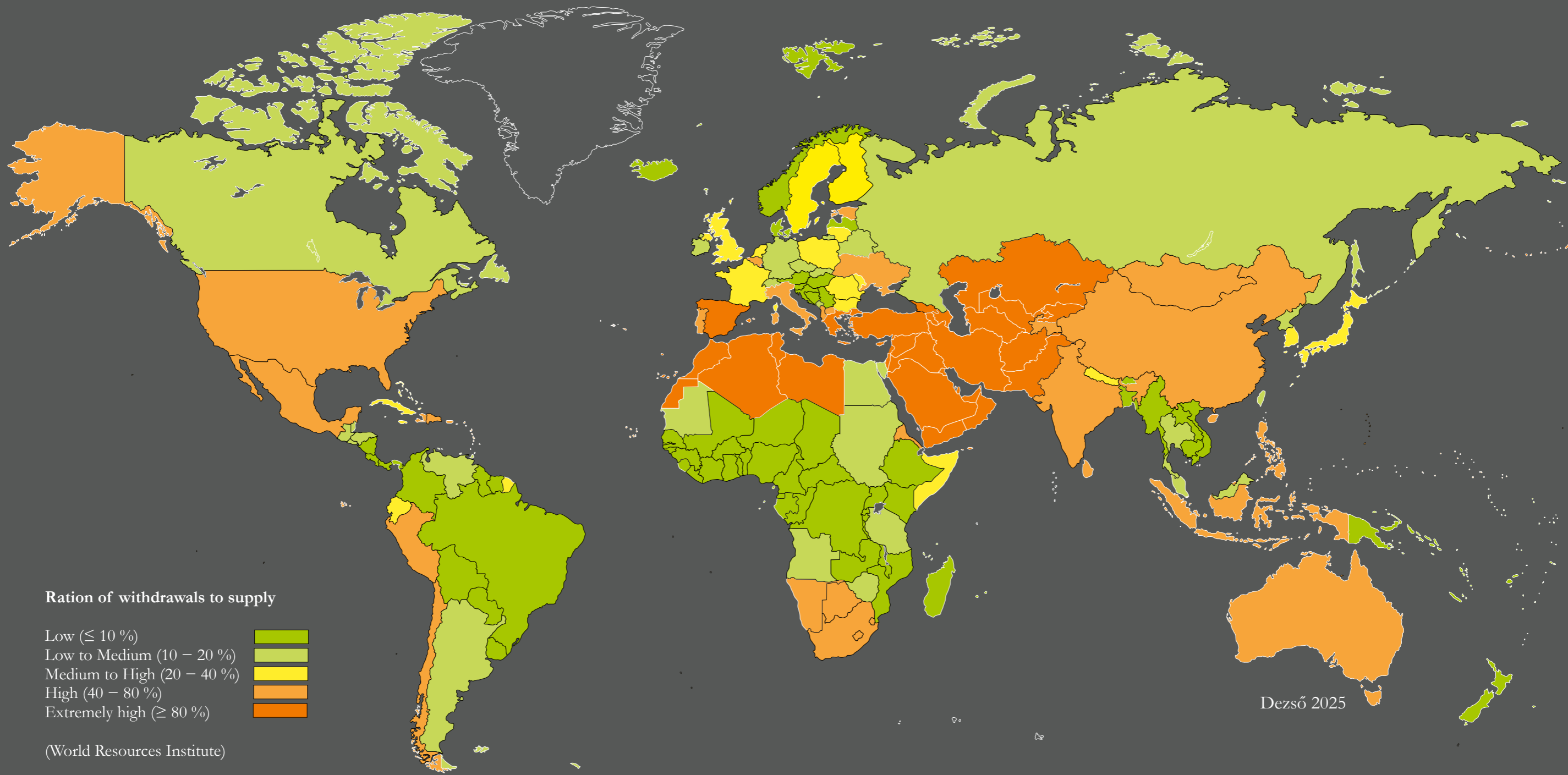
Water risk

- Extremely high
- High
- Medium high
- Low - Medium
- Low

(Aqueduct Water Risk Atlas)

15. Vízhiány 2040 (UNICEF)

IV.1. A PERMAFROSZT OLIVADÁSÁNAK KÖVETKEZMÉNYEI SZIBÉRIÁBAN

Vlagyimir Putyin orosz elnök 2003-ban még úgy reagált a globális felmelegedés okozta veszélyekre, hogy „2–3 fokos felmelegedés nem is lesz olyan rossz egy olyan északi országnak, mint Oroszország. Majd kevesebbet költünk szőrmebundákra, a gabonatermesztés pedig nőni fog”.⁶² Általános a megállapítás, hogy egyetlen ország sem fog akkora hasznot húzni a klímaváltozásból, mint Oroszország.⁶³

A permafroszt ma Szibéria legnagyobb területét a fogságában tartja (17. térkép). A klímaváltozással azonban rohamosan csökken azon területek mérete, amelyeken a fagyott talaj (1–1000 méter mélységig) lehetetlenné teszi a mezőgazdasági tevékenységet.

Anyiszimov és Renyeva tanulmánya⁶⁴ szerint a permafroszt területe a következőképpen fog csökkenni a 2006-os kiindulási állapothoz képest az egyes kutatóközpontok előrejelzései alapján:

	2030		2050		2080	
	Mkm ²	%	Mkm ²	%	Mkm ²	%
CCC ⁶⁵	24,24	89	23,64	87	21,99	81
HadCM3	24,45	90	23,07	85	21,36	78
GFDL	24,11	89	22,38	82	20,85	77
NCAR	23,72	87	21,94	81	20,66	78

18. ábra. A permafroszt csökkenése a különböző környezetváltozási modellek szerint

Mind a négy modellből látszik, hogy az északi félteke a 2006-os permafroszttal borított 27 millió km²-es területéről 2030-ra 10–11 %-kal, 2,5–3 millió km²-rel csökken majd, amely csökkenés folytatódik, és a permafroszttal borított területek nagysága 2050-re további 5–6 %-kal, 1–1,5 millió km²-rel csökken. A folyamat nem áll meg, a permafroszt 2080-ra újabb 1,5 millió km²-rel, újabb 5 %-kal csökken.

Jelena Parfenova és társai tanulmánya nemcsak a klímaváltozás (hőmérséklet-emelkedés), a permafroszt olvadása előrejelzésének természettudományos módszertanát taglalja, hanem az emberi megtelepedés, a termőföld-potenciál ezzel egyidejű változásait, az emberi megtelepedésre alkalmas és az újonnan felolvasó területek termőföldként való hasznosításának esélyeit is modellezi.⁶⁶ Megállapításai szerint a mai Szibériát jellemző kedvezőtlen (élhetetlen) éghajlati viszonyok aránya 80%-ról 40 %-nál kicsit többre fog csökkenni, és már csak 38 %-a marad élhetetlen.⁶⁷ Ma Szibéria (ázsiai Oroszország) területének

65 %-át permafroszt fedi, amelynek aránya 2080-ra 40 %-ra fog csökkenni.⁶⁸ A kérdés az marad, hogy az így megnyíló új területek kiaknázására lesz-e kiépíthető infrastruktúra.⁶⁹

Emellett egyes tudományos előrejelzések szerint 2050-re a hóval fedett időszakok aránya az arktikus övezetben 10–20 %-kal csökkenni fog.⁷⁰ A tavaszi hóolvadás évtizedenként 3,4 nappal korábban következett be az 1972 és 2009 közötti időszakban.⁷¹

A felmelegedés északra fogja tolni az összes környezeti zóna határát. 2050-re például az erdős tundra övezet határa 100 km-rel fog északra tolni. Ezzel párhuzamosan elkezdődik a talaj átalakulása is, és fel fog gyorsulni a humusz felhalmozódása és képződése az erdős sztyeppe övezetében. Mindezek eredményeként az északi területek mezőgazdasági értéke jelentősen meg fog növekedni.⁷²

Számos olyan tanulmány és publicisztika⁷³ született tehát, amely felhívja a figyelmet arra, hogy az olvadó permafroszt Oroszország szibériai területein hatalmas területeket fog felszabadítani a mezőgazdasági művelés számára. Ezek szerint 2080-ra a permafroszt leolvadása 2 millió négyzetmérföld, vagyis 5,12 millió km² (55 magyarországi terület!) válik elérhetővé a mezőgazdasági művelés számára. A szerző szerint ez a növekmény körülbelül 1,3 milliárd acre,⁷⁴ azaz 525.200.000 hektár⁷⁵ (!) mezőgazdasági területnek felel meg, amely sokkal több, mint az Egyesült Államokban jelenleg művelés alatt álló összes mezőgazdasági terület, annak mérete 'csak' 897.400 acre. Kanada és Skandinávia is részesülni fog a globális felmelegedés ezen 'jótékony' hatásaiból, de messze nem olyan mértékben, mint Oroszország.⁷⁶

⁶⁸ „Asian Russia would be characterized by a milder climate, with less permafrost coverage, decreasing from the contemporary 65% to 40% (RCP 8.5) of the area by the 2080s.” PARFENOVA, ET AL. 2019, 12.

⁶⁹ „In a future warmer climate, food security, in terms of crop distribution and production capability, is predicted to become more favorable for people to support settlements in what is currently an extremely cold Asian Russia. However, suitable land development is dependent on the socio-political-economic policies undertaken by authorities. Lands with developed infrastructure and high agricultural potential would obviously be populated first. Vast intact Siberia and the Far East have poorly developed infrastructure.” PARFENOVA, ET AL. 2019, 12.

⁷⁰ „Climate model projections indicate decreases in the duration of snow cover of 10–20% over most of the Arctic by 2050, with the smallest decreases over Siberia (10%) and the greatest losses over Alaska and northern Scandinavia (30–40%).” CALLAGHAN, ET AL. 2011, 27.

⁷¹ „This is driving significant changes in the snow regime particularly during the spring season when snow cover disappeared earlier at an average rate of 3.4 days per decade over the pan-Arctic terrestrial region (excluding Greenland) during 1972–2009.” CALLAGHAN, ET AL. 2011, 27.

⁷² „The observed warming will push the boundaries of all natural zones to the north. For example, the forest-tundra will move more than a hundred kilometers by 2050. All this will lead to the transformation of soils and land resources. Due to the thawing of permafrost in the northern part, waterlogging in the tundra and taiga zone will occur. At the same time, the process of accumulation of humus, the main source of nutrients in the soil, will be intensified in the forest-steppe. Due to this, the value of the northern part of the agricultural zone will increase significantly for the agricultural production.” Agricultural area in Siberia will expand due to climate change, in: Federal Research Center, Krasnoyarsk Science Center of the Siberian Branch of the Russian Academy of Sciences, 13 December 2019, https://ksc.krasn.ru/en/news/agricultural_area_in_siberia_will_expand/

⁷³ LUSTGARTEN 2020; THE NEW YORK TIMES MAGAZINE 2020. 12. 16., How Russia Wins the Climate Crisis - The New York Times (nytimes.com)

⁷⁴ 1 acre = 4047 m²

⁷⁵ 2080-ig ez éves szinten 8 753 000 hektárnyi új mezőgazdasági területet jelentene!

⁷⁶ A klímaváltozás gazdasági hatásairól: „Draw a line around the planet at the latitude of the northern borders of the United States and China, and just about every place south, across five continents, stands to lose out. Productivity, Burke found, peaks at about 55 degrees average temperature and then drops as the climate warms. He projects that by 2100, the national per capita income in the United States might be a third less than it would be in a nonwarming world; India's would be nearly 92% less; and China's future growth would be cut short by nearly half. The mirror image, meanwhile, tells a different story: Incredible growth could await those places soon to enter their prime. Canada, Scandinavia, Iceland and Russia each could see as much as fivefold bursts in their per capita gross domestic products by the end of the century so long as they have enough people to power their economies at that level.” (Burke – Hsiang – Miguel 2015).

⁶² „Vladimir Putin used to make light of climate change. »An increase of two or three degrees wouldn't be so bad for a northern country like Russia,« he said in 2003. »We could spend less on fur coats, and the grain harvest would go up.«” <https://www.dtnpf.com/agriculture/web/ag/blogs/an-urbans-rural-view/blog-post/2021/02/19/russia-dominate-world-agriculture>

⁶³ LEHNER 2021

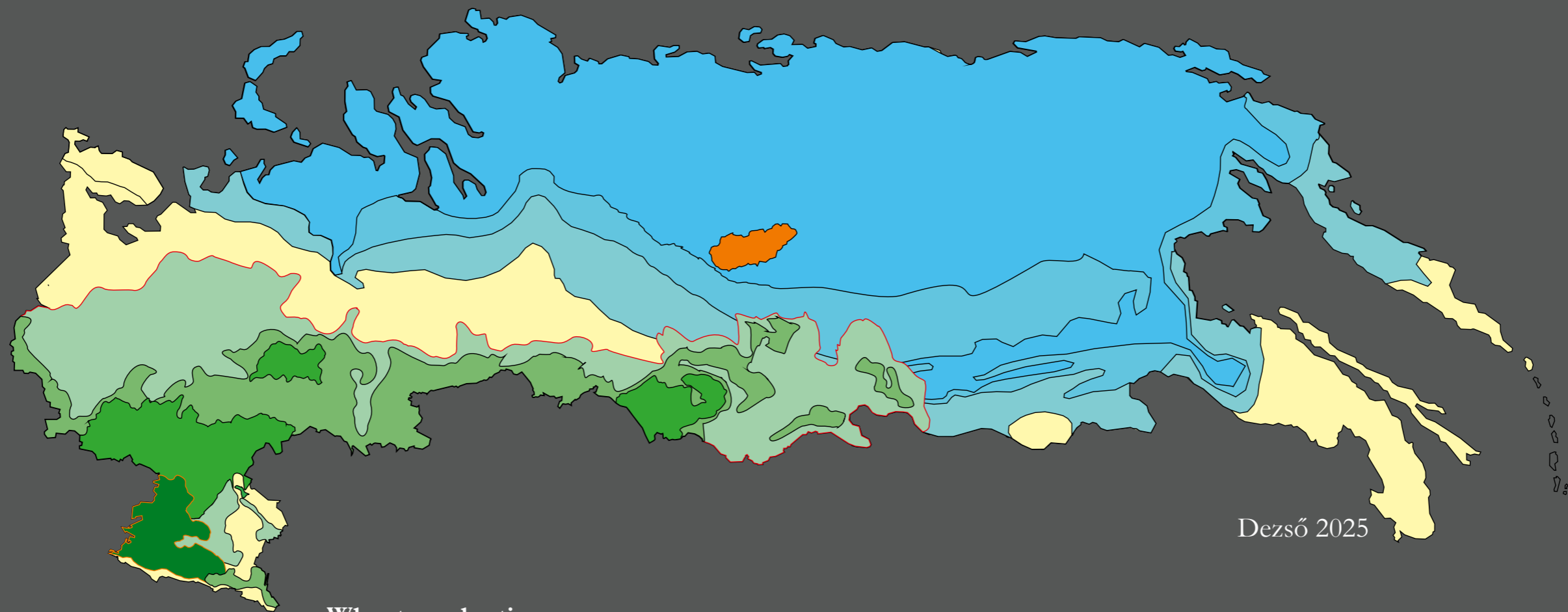
⁶⁴ ANISIMOV – RENEVA 2006

⁶⁵ Canadian Climate Center

⁶⁶ PARFENOVA ET AL. 2019, Fgs. 3–6 és Table 4

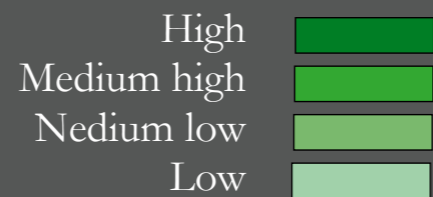
⁶⁷ „Climate severity categorized as 'extreme', 'severe', and 'unfavorable', prevailing presently on 80% of Asian Russia, is predicted to become milder as 'fairly favorable' and 'moderately favorable' on over 40% of the area and would remain 'severe' and 'unfavorable' on only 38% of the area in the warm 2080s RCP 8.5 (figure 3).” PARFENOVA, ET AL. 2019, 5.

17. Permafrost in Siberia

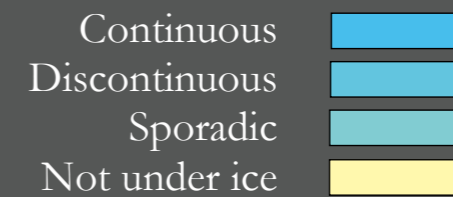

Dezsó 2025

Wheat production

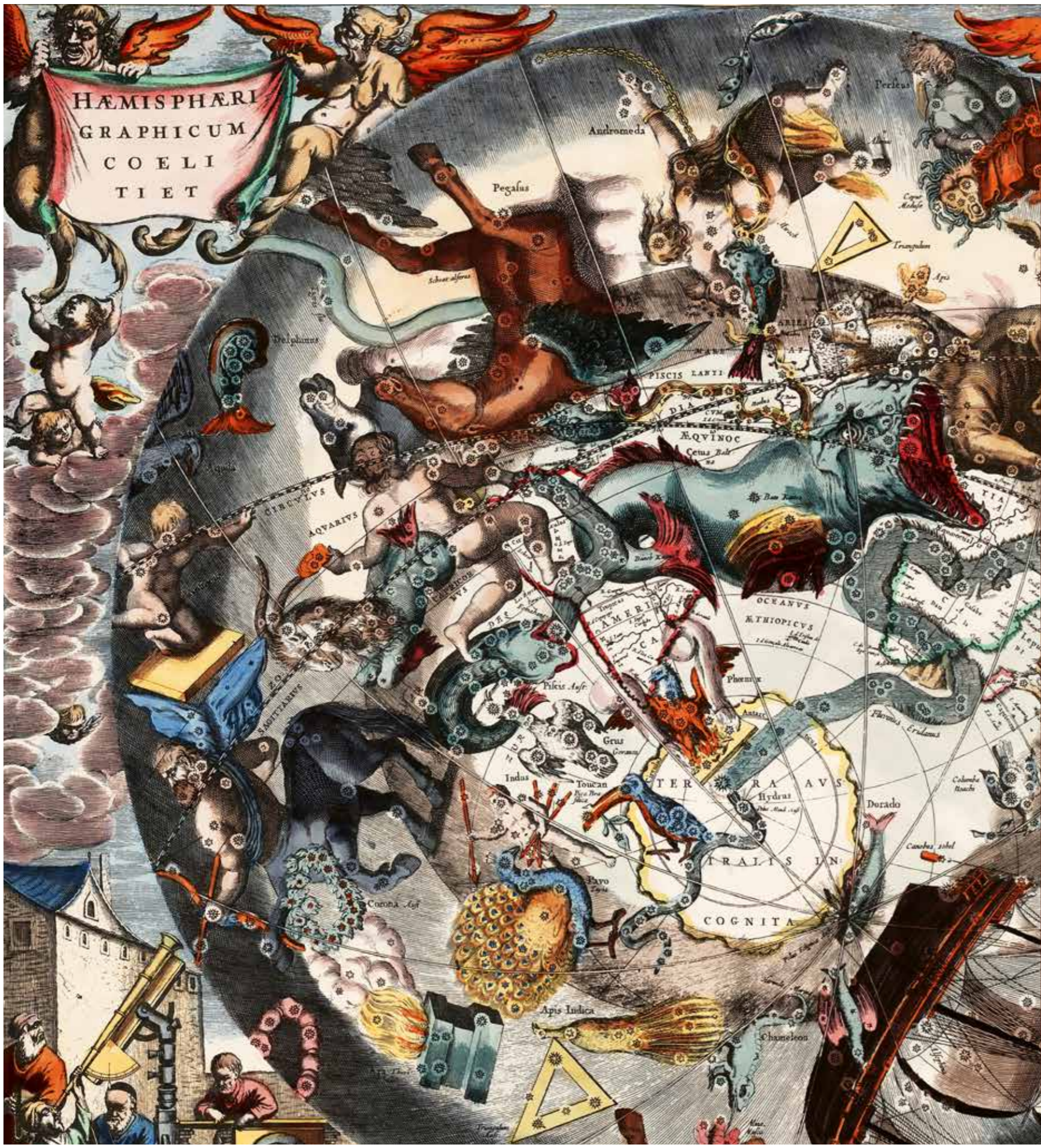

Permafrost cover in Russia

Agricultural productivity

Wheat	78.2 million metric tons
Barley	19.0 million metric tons
Corn	13.6 million metric tons
Oats	4.5 million metric tons
Soybean	4.2 million metric tons
Millet	344,000 metric tons

5

Záró gondolatok

Andreas Cellarius: *Harmonia Macrocosmica* (1661). National Library of Australia, Parkes, Canberra, ACT.

E fent idézett tanulmányok előrejelzései – még ha nem is lehet a permafroszt alól felszabaduló összes területet azonnal mezőgazdasági művelésre alkalmas területnek tekinteni – jól mutatják, hogy egy amúgy kiszáradó világban Oroszország a szibériai területeinek birtokában a világ legnagyobb éléskamrája lesz Kanada mellett, pedig már ma is vezeti a világ gabonaexportőreinek listáját. Ez olyan geostratégiai előnyt jelent majd számára, amivel nagyon nehéz lesz versenyezni. Szibéria hatalmas terület (csak a permafroszttal borított területén elérne egész Ausztrália!), korlátlan mennyiségű vízzel, termőfölddel, fával, kőolajjal, földgázzal, fémekkel és nemesfémekkel, illetve minden más ásványi anyaggal. Akkora terület, ahol elfér még több száz millió ember. Kanada mellett Oroszország lesz tehát az első számú gabonaforrás egy olyan világban, ahol a gabonatermesztésre alkalmas területek mérete a világ többi részén a víz (csapadék és öntözővíz) hiánya miatt drámaian lecsökken majd.⁷⁷ Amíg a 'túlnépesedő' világ élelmezése elsősorban gabonaalapú, addig ez a pozíció komoly (geo)stratégiai előnyt jelenthet Oroszország és részben Kanada számára.

Ez a folyamat a világ más nagyhatalmaira, elsősorban a fokozatosan kiszáradó Egyesült Államokra nézve is veszélyt jelenthet.⁷⁸ Mivel Kanada hasonlóképpen haszonélvezője lesz a klímaváltozás hatásainak,⁷⁹ jelen szerző szerint az Egyesült Államok és Kanada jövőbeli együttműködésének keretei – a két terület eltérő klimatikus jövőképe és annak (drámai) hatásai miatt – az elkövetkező évtizedekben jelentősen változni fognak, akár a nemzetközi államjog kereteit meghaladó módon is.

Fent idézett gondolatok és tanulmányok végkövetkeztetései továbbá komoly, mondhatnánk alapvető geostratégiai hangsúlyeltolódásokhoz, új globális egyensúly kialakulásához vezetnek majd, amelyek fő szereplői ugyan továbbra is az Egyesült Államok, Kína és Oroszország lesznek, a világgazdasági és globális geopolitikai folyamatoktól független klímaváltozás, egy részben 'rendszeridegen', külső és befolyásolhatatlan okokra visszavezethető, megállíthatatlan változást hoz majd, amelynek legfontosabb geostratégiai kérdése, hogy a főszereplők milyen adaptációs technikákkal és milyen döntésekkel igyekeznek majd kihasználni a fent részletezett változások előnyeit (Oroszország), illetve csökkenteni a hátrányait (Egyesült Államok, Kína). Hosszú ideje része már a geostratégiai szakmai közbeszédnek Kína Szibériához (Oroszországhoz), illetve az Egyesült Államok Kanadához való viszonya.⁸⁰

⁷⁷ „Like Canada, Russia is rich in resources and land, with room to grow. Its crop production is expected to be boosted by warming temperatures over the coming decades even as farm yields in the United States, Europe and India are all forecast to decrease. And whether by accident or cunning strategy or, most likely, some combination of the two, the steps its leaders have steadily taken – planting flags in the Arctic and propping up domestic grain production among them – have increasingly positioned Russia to regain its superpower mantle in a warmer world.” (LUSTGARTEN 2020)

⁷⁸ „To one American foreign-policy expert quoted in the article, Russia has the potential to dominate world agricultural production, which he sees as »a national security issue« that is »underappreciated as a geopolitical threat.« The article says American agriculture is currently »a significant, if low-key, instrument of leverage in America's own foreign affairs,« but warns that advantage could disappear as Russia's production rises and increasing temperatures hurt U.S. farm yields.” (LEHNER 2021)

⁷⁹ „As the climate warms, Canada will move into the ecological sweet spot for civilization, benefiting from new Arctic transportation routes as well as an expanded capacity for farming. But there are only 38 million people in Canada, and Canadians are dying at a faster rate than they are being born. Burke's research suggests climate change will, by 2100, make Canadians 2½ times richer in terms of per capita G.D.P. than they would be if the planet were not warming. Canada may be able to seize that opportunity only if it welcomes a lot more people.” (LUSTGARTEN 2020)

⁸⁰ Mivel az Egyesült Államok stratégiai Kanada-politikája – amelyet Donald J. Trump, az Egyesült Államok elnöke határozott és a fenti elemzésből levezethető logikus nagyhatalmi geostratégiai javaslattal az unió különféle formáinak felvetésével tett egyértelművé – nem csak a klímaváltozás gazdasági hatásaiból levezethető okokra megy vissza. Az Egyesült Államok és Kanada viszonyának – szigorúan geostratégiai alapelvekre és következtetésekre épülő – elemzéséhez további adalékokkal szolgálunk majd jelen projekt (Az Óvilág geostratégiája – Old World Geostrategy) következő, 3. kötetében, amely az Északi-sark övezetében azonosítható orosz katonai-geostratégiai előnyt és az arra adandó amerikai válaszokat lesz hivatva elemezni.

Jelen tanulmány az Európát elérő és eddig is komoly gondokat okozó migrációnak csak két kiváltó okát, két aspektusát vizsgálta viszonylagos részletességgel. Ismét hangsúlyozzuk, hogy jelen tanulmány nem a két nagy terület – **demográfia (népességrobbanás) és részben a klímaváltozásból levezethető vízhiány** – részletes tudományos elemzésével foglalkozik, hanem hiteles források (nemzetközi szervezetek, kutatóintézetek, kutatók) eredményeire hivatkozva, azokat felhasználva (történelmi szemmel) von le (geostratégiai) következtetéseket a közelmúlt, a jelen és a (közel)jövő olyan változásaira (népességrobbanás *contra* népességcsökkenés, illetve vízhiány *contra* vízbüszég), amelyek alapvetően befolyásolják és befolyásolni fogják a világ geostratégiai egyensúlyát, és továbbra is komoly alapot szolgáltatnak arra, hogy a túlnépesedő és kiszáradó világban keletkező feszültség migrációs hullámok formájában nyomást nehezhessen Európára.

Hogy ezeknek a tudományos módszertanon alapuló és a források/kutatóintézetek nagy száma miatt meglehetősen megbízhatónak tűnő és koherens előrejelzések, illetve a klímaváltozás feltételezett hatásai valóra válnak-e, ezt most nem tudjuk. Pillanatnyilag ezek a tudományos módszertanokkal megalapozott forgatókönyvek vannak az asztalokon. Azt, hogy majd valami, nehezen kalkulálható esemény vagy hatás eltéríti a klímaváltozást a most előre jelzett útról, nehezen hihető, és ilyen bizonytalan hatásokat nem lehet a képletekbe, az egyenletekbe beilleszteni, nem lehet velük kalkulálni. A stratégiaalkotás szempontjából mindenesetre fontos megállapítani, hogy a világ szigorúan bizalmas költségvetési intézményei és stratégiai kutatóintézetei most ezekkel az adatokkal kalkulálnak, és ezekre dolgoznak ki stratégiai forgatókönyveket. Így nekünk is ezt kell szem előtt tartanunk.

Megismételve és újfent hangsúlyozva leszögezhetjük, hogy a stratégiai tervezés szempontjából nem az az érdekes, hogy valóban mi lesz 2050-ben vagy 2070-ben, hanem az, hogy most mi zajlik a stratégiai tervezők fejében, hogyan tervezik a feldolgozott valós idejű és a lehető leghitelesebb forrásból származó adatok birtokában a jelen vagy közeljövő azon politikai/stratégiai döntéseit, amelyek alapvetően befolyásolják jelenünket, megszabják a stratégiánkat, és kijelölik a 2050-ig vagy éppen 2070-ig tartó utunk stratégiai irányát. **Az a kérdés, hogy mi lesz ma a stratégiai terveik végkövetkeztetése: háború vagy béke.**

Szem előtt kell tartanunk, hogy ha akár csak néhány százaléknyi esélye is van annak, hogy bármely folyamat, változás (itt most a két elemzett aspektus: demográfia és vízhiány) megváltoztatja a jelen globális geostratégiai egyensúlyt, akkor az a kiváltó ok egy kutatandó és kezelendő kockázat. Ezért született ez az írás.

Szem előtt kell tartanunk, hogy ha akár csak néhány százaléknyi esélye is van annak, hogy bármely folyamat, változás (itt most a két elemzett aspektus: demográfia és vízhiány) megváltoztatja a jelen globális geostratégiai egyensúlyt, akkor az a kiváltó ok egy kutatandó és kezelendő kockázat. Ezért született ez az írás.

BIBLIOGRÁFIA

- ANISIMOV – RENEVA 2006** | Anisimov, O. – Reneva, S., “Permafrost and Changing Climate? The Russian Perspective”, *Ambio* 35 (2006), 169-175, Royal Swedish Academy of Sciences 2006, DOI:10.1579/0044-7447(2006)35[169:PACCTR]2.0.CO;2, https://www.researchgate.net/publication/6843546_Permafrost_and_Changing_Climate_The_Russian_Perspective/figures?lo=1 [accessed Sep 28 2023].
- BÉKÉS 2026** | Békés, Márton, *Világrendszerváltás*, Budapest, 2026, Kommentár Alapítvány
- BRZEZINSKI 1999** | Brzezinski, Z., *A nagy sakktabla*, Budapest, 1999, Európa Könyvkiadó
- BRZEZINSKI 2012/2020** | Brzezinski, Z., *Stratégiai vízió*, Budapest, 2020, Antall József Tudásközpont. Angol nyelvű eredeti: *Strategic Vision: America and the Crisis of Global Power* (2012, Basic Books).
- BURKE – HSIANG – MIGUEL 2015** | Burke, M. – Hsiang, S.M. – Miguel, E., „Global non-linear effect of temperature on economic production”, *Nature* 527 (2015), 235–239. <https://doi.org/10.1038/nature15725>
- CALLAGHAN ET AL. 2011** | Callaghan, T.V. et al., “The Changing Face of Arctic Snow Cover: A Synthesis of Observed and Projected Changes”, *Ambio* 40 (2011), 17–31, Royal Swedish Academy of Sciences 2012, DOI 10.1007/s13280-011-0212-y
- DEZSŐ 2019** | Dezső, T., Gyorselemzés 2019/18: Idegen (terrorista) harcosok az Iszlám Állam soraiban — Elemzés, MCC Migrációkutató Intézet, 2019. november 4. <https://migraciokutato.hu/2019/11/04/idegen-terrorita-harcosok-az-islam-allam-soraiban-elemzes/>
- DEZSŐ 2020** | Dezső, T., „Foreign Terrorist Fighters in the Islamic State”, *Limen* 1 (2020), 5-84
- DEZSŐ 2025** | Dezső Tamás, *Az arany standard. Egy geostratégiai megközelítés*, (Az Óvilág Geostratégiája 1), Hungarian Conservative special issue, 2025
- LEHNER 2021** | Lehner, U.C., “An Urban’s Rural View. Could Russia Dominate World Agriculture?”, *Progressive Farmer – DTN*, <https://www.dtnpf.com/agriculture/web/ag/blogs/an-urbans-rural-view/blog-post/2021/02/19/russia-dominate-world-agriculture>
- LUSTGARTEN 2020** | Lustgarten, A., “The Great Climate Migration. The Big Thaw: How Russia Could Dominate a Warming World”, *ProPublica*, The Big Thaw: How Russia Could Dominate a Warming World — ProPublica
- ORBÁN 2023** | Orbán, B., *Huszárvágás – A konnektivitás magyar stratégiája*, Budapest, 2023, MCC Press
- ORBÁN 2024** | Orbán, B., *Hussar Cut: The Hungarian Strategy for Connectivity*, Budapest, 2024, MCC Press
- PARFENOVA ET AL. 2019** | Parfenova, Elena – Tchebakova, Nadezhda – Soja, Amber, „Assessing landscape potential for human sustainability and ‚attractiveness‘ across Asian Russia in a warmer 21st century”, *Environmental Research Letters* 14/6 (2019), 1-14, p. 12, DOI 10.1088/1748-9326/ab10a8, Assessing landscape potential for human sustainability and ‚attractiveness‘ across Asian Russia in a warmer 21st century - IOPscience
- UN DESA POPULATION DIVISION 2024** | United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Population Division, *World Population Prospects 2024, File GEN/01/REV1*: Demographic indicators by region, subregion and country, annually for 1950-2100, POP/DB/WPP/Rev.2024/GEN/F01/Rev.1, WPP2024_GEN_F01_DEMOGRAPHIC_INDICATORS_FULL <https://population.un.org/wpp/downloads?folder=Standard%20Projections&group=Most%20used>
- ZUMBISH 2022** | Zumbish, Nearly a billion children globally exposed to extremely high water stress: UNICEF report, Down to Earth 16 Nov 2023, <https://www.downtoearth.org.in/climate-change/nearly-a-billion-children-globally-exposed-to-extremely-high-water-stress-unicef-report-92827>

A kézirat lezárva: 2026. március 2.

